

Torsdagen den 22 maj em.

Kl. 19.30

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

**33 § Regionalpolitiken, m. m.** (forts. från prot. 148)

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:13 och näringsutskottets betänkande 1985/86:30.

**Anf. 116 SIGGE GODIN (fp):**

Herr talman! I de inledande anföranden som vi har hört tidigare i dag har industriministern och företrädare för samtliga partier debatterat målen och inriktningen för regionalpolitiken. Jag lyssnade väldigt intresserat till industriministern, främst för att höra om han hade något nytt att säga utöver det han tog upp i den förra debatten om regionalpolitiska frågor. Min uppfattning är att han höjde rösten litet mer i dag. I övrigt var det i princip samma saker som han meddelade.

Jag kan inte, trots vad som sagts av tidigare talare, låta bli att citera propositionen om regionalpolitiken, där följande står att läsa:

”Regionalpolitiken bör även framdeles inriktas på att skapa förutsättningar för en balanserad befolkningsutveckling i landets olika delar och att ge människor tillgång till arbete, service och god miljö oavsett var de bor i landet. Glesbygdens utvecklingsmöjligheter skall tas till vara”.

Med utgångspunkt i de befolkningsomflyttningar som skett under 1980-talet och för vilka utskottet hyser oro – det har Lars Ulander bekräftat här, och det har industriministern också gjort – kan den oinvigde lockas att tro, att med den målsättning som regeringen anvisat och den oro som utskottet känner, måste nya djärva grepp till.

Vi kan bara konstatera att socialdemokratisk regionalpolitik innebär också i fortsättningen, trots oron i de egna leden, huvudsakligen åtgärder som syftar till industriutveckling och centralstyrning.

Nya branscher måste också ingå i utvecklingen i glesbygden. Man kan fråga sig: Spelar det någon roll vilken sysselsättning människor lever av? Är det inte det viktiga att alla har tillgång till ett arbete? Måste alla arbeta inom industrin? Socialdemokratisk regionalpolitik syftar till detta.

Jag konstaterar att regeringen och utskottsmajoriteten inte är villiga att anta några av de förslag till åtgärder som oppositionen anvisar.

Folkpartiet anser att de regionalpolitiska stöden i högre grad bör vara

generella. De skall vara lätta att administrera, och den enskilde näringsidkaren skall ha lätt att veta vilka förutsättningar som gäller.

Vi avvisar stödformer som förutsätter långtgående förhandlingar mellan företag och staten, där betydande inslag av godtycke kan befaras. Utifrån dessa generella åsikter kommer jag att beröra de reservationer om medlen och insatserna som folkpartiet står bakom.

Här skall också nämnas att regionala insatser inte enbart bygger på de stödformer och insatser som finns i detta betänkande. En avgörande faktor är också insatser inom andra områden där folkpartiet lagt fram förslag. Jag tänker på jordbrukens betydelse i glesbygden, behovet av oförändrat statsbidrag till glesbygdstrafiken, bibehållandet av de små skolorna, persontransportstöd även för egenföretagares resa, m. fl. förslag.

I reservation 26 föreslår vi att lokaliseringsslånen ersätts med kreditgaranti och att bankerna övertar långivningen. Detta skapar rationellare hantering, snabbare beslut och det blir en normal hantering, eftersom bankerna sysslar med kreditprövning och kreditgivning dagligen. Utskottet avstyrker detta förslag trots att riksrevisionsverkets bedömning är densamma som folkpartiets. Men den socialdemokratiska majoriteten i utskottet tror tydligen inte att bankerna kan klara denna för dem vardagliga syssla.

Som jag sade tidigare, avvisar folkpartiet förslag som kan leda till långtgående förhandlingar mellan företagen och staten, förhandlingar som kan leda till godtycke och missbruk. Statens förhandlingsläge är dessutom sällan sådant att det finns flera anbud när det gäller en regionalpolitiskt motiverad åtgärd. Diskussionerna förs vanligen med ett enda företag. En betydande del av offertstödet, som avses, har också varit outnyttjad.

I reservation 34 begär folkpartiet en skyndsam översyn för mer omfattande differentiering av socialavgifterna. Vi anser att nuvarande regler för nedsättning av socialavgifterna är orimliga. Nuvarande system innebär att företag i Norrlands inland inte kan komma i åtnjutande av avgiftsnedsättning, medan företag vid kusten erbjuds denna förmån. Nuvarande regler innebär också att begränsning till vissa branscher leder till betydande begränsning av reformens effektivitet.

Trots att utskottet delar folkpartiets bedömning att nedsättning av socialavgifter är ett utmärkt medel i regionalpolitiken så avstyrker majoriteten folkpartiets förslag. Majoriteten delar tydligen inte heller här folkpartiets uppfattning att insatserna skall vara generella och enkla att administrera och lätta att förstå.

I reservation 37 tar folkpartiet upp yrkandet om en höjning av beloppet för avskrivningsslån. Såväl den regionalpolitiska kommittén som glesbygdsdelegationen föreslog att högsta beloppet för avskrivningsslån höjs från 200 000 kr. till 300 000 kr. Vi anser denna höjning välmotiverad när den ger utrymme för finansieringen även av större investeringar. Även detta är rationellt och administrativt enkelt att inom ramen för glesbygdssstödet finansiera investeringar i glesbygderna.

Herr talman! Tyngdpunkten i regionalpolitiken har länge legat i industristödet. Nu läggs större vikt vid forskning och utveckling, utbildning och utbyggnad av infrastruktur. Detta välkomnar folkpartiet med en förhoppning att utvecklingen inte enbart skall gälla industrisektorn, utan även andra branscher.

Men i en liberal regionalpolitik ligger också en decentralisering av besluten när det gäller resurserna. Det är bara i den socialistiska politiken som man tror att de enkla och bra lösningarna finns hos politiker och experter i Stockholm. Vi liberaler anser att de kreativa insatserna kommer från dem som direkt berörs och som känner sin bygd och sitt företag. Det är därför, herr talman, som folkpartiet anser att länsanslagen är så viktiga.

Där kan de snabba besluten fattas. På länsplan finns också insikten både om orten och företagen och om den miljö som nyföretagaren skall arbeta i. Länsanslagen måste därför räknas upp i förhållande till regeringens förslag. För detta finns en majoritet i kammaren. Alla oppositionspartier föreslår nämligen högre anslag än regeringen. Därför bör kammaren komma fram till ett beslut som avsevärt överstiger regeringens njugga förslag. Folkpartiet föreslår en ökning med 100 miljoner utöver regeringens förslag.

Det är också av synnerlig vikt att regeringen i höst återkommer i tilläggsbudget I med förnyad bedömning av anslagsbehovet. Risker är tyvärr uppenbar att utarmningen av glesbygden fortsätter. Därför måste utvecklingen följas med största uppmärksamhet.

Herr talman! Liberal regionalpolitik bygger på att utnyttja den skaparförmåga som finns ute bland tusentals enskilda människor. Det är bland dem möjligheter till en mer balanserad regional utveckling och en bättre tillväxt i ekonomin finns. Det är på dem vi skall satsa för att nå resultat med framtidens regionalpolitik.

Den satsningen skall ske med en decentraliserad, rationell mångfald av stimulanser, som stöd för många olika branscher. All icke statlig eller kommunal verksamhet bör kunna stöttas och utvecklas. Där går skillnaden mellan liberal och socialdemokratisk regionalpolitik.

Jag har ett par frågor till utskottets företrädare Marianne Ståhlberg. Industriministern sade att han önskade förslag till åtgärder. Han sade också att ett och annat bör man kunna ta fasta på. Nu skulle jag vilja fråga Marianne Ståhlberg: Varför har inte utskottsmajoriteten tagit fasta på industriministerns synpunkter att även oppositionen kanske har något förnuftigt att komma med? Jag skulle också vilja ställa en fråga beträffande länsanslagen.

Industriministern sade att omkring 100 milj. kr. extra till länsanslagen är ett så marginellt belopp att det egentligen inte spelar någon roll. Det blir ingen större effekt av det. I Jämtlands län. Marianne Ståhlbergs hemlän, har länsstyrelsen påtalat att när också bensinstationerna skall omfattas av de medel som anslås till länen behöver dessa mer pengar. Är det möjligen så att Marianne Ståhlberg har suttit i länsstyrelsen i Östersund och skrivit brevet härom till utskottet? Jag förmodar att hon nu kommer att ha samma uppfattning som industriministern, dvs. att det inte är så viktigt att räkna upp länsanslagen.

Jag skulle vilja få detta kommenterat av Marianne Ståhlberg. Vi borde egentligen kunna vara eniga om att det är viktigt med länsanslagen. De behövs för viktiga ändamål ute i varje region.

Herr talman! Beträffande stödinsatser i Norrland, Bergslagen och andra delar av landet kommer mina folkpartikolleger att redovisa folkpartiets synpunkter.

Jag yrkar bifall till folkpartiets reservationer vid arbetsmarknadsutskottets betänkande 13.

**Anf. 117 PER-OLA ERIKSSON (c):**

Herr talman! Låt mig börja med en korrigerings av uppgifter som har förekommit tidigare i debatten i dag.

Industriministern hävdade vid upprepade tillfällen att den regionalpolitiska medelsarsenalen nu är dubbelt så stor som 1982. Jag vill bestämt bestrida det. Industriministern har då inte räknat med att lokaliseringsslånen inte var fullt utnyttjade.

Industriministern gjorde också gällande att länsanslaget nu är större än 1982. Ja, det beror på att oppositionen för ett par år sedan medverkade till en höjning av länsanslaget med 100 milj. kr. Vi från den icke-socialistiska sidan har vidare haft en annan konstruktion när det gällt nedsättningar av socialavgifterna. Sammantaget innebär detta en utökning av de nedsatta socialavgifterna.

Herr talman! Under de senaste åren har vi fått en negativ utveckling – med förstärkt regional obalans – men detta har inte föranlett regeringen att föreslå några som helst verkningsfulla åtgärder för att hejda koncentrationen i samhället.

Inte heller har utskottets majoritet reagerat eller visat någon oro för den utveckling som pågår. Samtliga förslag till förstärkningar av regionalpolitiken har avstyrkts. Ända är det väl dokumenterat att behovet av nya och kraftfulla regionalpolitiska insatser är stort.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att utskottsmajoriteten har intagit denna ståndpunkt. Det visar med all önskvärd tydlighet hur lätt socialdemokraterna tar på de regionalpolitiska problemen. Man visar en nästan nonchalant inställning trots att de mest utpräglade avfolkningsområdena i dag haller på att utplånas. Samtidigt drabbas storstäderna av "elefantsjuka" genom en snabb expansion i 1960-talsstil.

Den nuvarande negativa utvecklingen tvingar ungdomen att flytta från främst skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige. Kvar blir en allt äldre befolkning med stort inslag av äldre, förtidspensionerade och sjuka. Vissa utpräglade glesbygdsmråden håller nu på att förvandlas till gigantiska ålderdomshem.

Folkhemstanken med trygghet och arbete för människor i deras hembygd förefaller ha fallit i glömska hos dagens socialdemokrater: åtminstone hos dem som utövar makten i samhället.

Det är en mycket förnöjsam socialdemokrati som vi har sett i dag och som har regerat de senaste åren. Storstadsstillväxt, befolkningskoncentration, maktkoncentration inom näringslivet och regional obalans har inte bekymrat nämnvärt, tvärtom. Det har ingått som en del i den socialdemokratiska strategin – den som brukar gå under benämningen "Sverige på rätt väg".

Regeringen framhåller ofta hur högkonjunkturen hjälpt vårt land med ekonomin – och det är delvis sant – men vad hjälper sänkt inflation, lägre räntor, lägre budgetunderskott och lägre oljenotor när stora områden utsätts för avfolkning och folkförflyttning.

Inför 1985 års valrörelse lät den socialdemokratiska partisekreteraren meddela att socialdemokraterna skulle inleda en kampanj som innebar en kraftig satsning på storstadsregionerna. Det var där väljarna fanns. Den satsningen har man också gjort, med de konsekvenser detta fått för både storstäder och glesbygdsmråden.

Att döma av det tidigare i debatten nämnda tal som Thage G. Peterson hållit inför den socialdemokratiska riksdagsgruppen avser socialdemokraterna att också inför 1988 satsa just på storstäderna. Thage Peterson sade nämligen i sitt anförande: "På det skall vi klara valet 1988."

Facit av drygt tre års socialdemokratisk regionalpolitik – eller, rättare sagt, brist på regionalpolitik – är en dyster läsning. Det visar bl. a.

att det i skogslänen i dag bor drygt 17 000 personer färre än när centern hade regeringsansvaret och ansvaret för regionalpolitiken,

att Stockholmsregionen har ökat med drygt 37 000 personer, vilket motsvarar lika många som bor i hela Hudiksvalls kommun och

att befolkningstalet i Stockholms län under årets första kvartal har ökat med 37 personer per dag. Uttryckt på ett annat sätt motsvarar det en busslast per dag, och det är mer än dubbelt så mycket som under motsvarande period 1983.

Herr talman! Detta föranleder mig att fråga: Är det detta som socialdemokraterna avser när de i sina tal framhåller att "regionalpolitiken har förnyats"?

Regionalpolitiken behöver förstärkas. Det behövs nya, annorlunda och mer kraftfulla inslag, om den pågående koncentrationsutvecklingen skall kunna brytas. Det inser vi inom centern, och jag kan bara beklaga att denna uppfattning ännu inte omfattas av socialdemokraterna, åtminstone inte av dem som är i ansvarig regeringsställning.

Visserligen har industriministern, som nu har lämnat kammaren, gjort vissa uttalanden under de senaste månaderna som, om man är välvillig, kan tolkas som en ökad förståelse för behovet av en mera kraftfull regionalpolitik. Mot den bakgrunden är det förvånande att detta inte satt några som helst spår i industriministerns och regeringens budgetförslag. Där går man motsatt väg. Vackra ord, herr talman, räcker inte. Det behövs handling och konkreta förslag. Och det behövs nu!

Enligt centerns uppfattning behövs det mer av direkta åtgärder för att stimulera företagsetableringar i utsatta regioner. Tillgång på arbete är en förutsättning såväl för att bibehålla befolkningstalen i dessa regioner som för att få till stånd en återflyttning till dem.

De företagsstimulerande åtgärderna måste dessutom kompletteras med åtgärder som är direkt riktade till enskilda människor. Det räcker inte bara med åtgärder riktade till kommuner och företag.

Under drygt 20 års tid har regionalpolitiken varit inriktad på att med olika former av stöd till företag och kommuner skapa regional balans. Företag har erhjunits generösa bidrag och lånevillkor. Transportstöd har införts för att göra Sverige rundare, som det heter. Kommuner har fått stora summor AMS-pengar till bl. a. beredskapsarbeten och investeringar i kommunala serviceanläggningar. Trots detta pågår en avfolkning av stora delar av vårt land.

Därför är det ingen överdrift att påstå att det nu är dags för nya tag, djärvare grepp och nya idéer i regionalpolitiken. Det behövs ett nytt angreppssätt. Det räcker inte med "kamrerstänkandet" i industridepartementet, därför att det på sin höjd tycks vara inriktat på att slå vakt om förra årets anslagsnivåer.

Regionalpolitiken måste handla om mer än några enstaka budgetposter inom industridepartementet. Börje Hörnlund har för centerns del tidigare i debatten poängterat hur viktigt det är att det inom regeringens samtliga ansvarsområden tas regionalpolitiska hänsyn. Men att döma av vad statssekreteraren i industridepartementet sade vid en hearing i utskottet rör inte industridepartementet på de andra fackdepartementen, och det är att beklaga.

Det behövs också ett flexibelt stödsystem. Regionalpolitiken måste handla mer om människorna än om enbart byggnader och maskiner. Vi måste pröva individinriktade åtgärder som komplement till de många företagsinriktade stödåtgärderna.

Det behövs också konkurrensfördelar för de enskilda människorna för att vi skall uppnå ett bosättningsmönster som leder till bättre regional balans. De som bor i eller flyttar till vissa områden, som i dag utsätts för avfolkning, måste få direkta ekonomiska fördelar. Det kan ske inom ramen för skattesystemet, genom utbildningspolitiken eller på annat sätt.

Jag kan bara beklaga att utskottets majoritet avstyrkt centerns krav på en utredning och krav på bl. a. åtgärder riktade direkt till enskilda människor.

Eftersom utflyttningen från glesbygden leder till en allt sämre åldersstruktur talar alltmer för att det behövs någon form av "inflyttningsstimulans" för att kunna rädda de mest utsatta regionerna. I annat fall måste regeringen och statsmakterna vara beredda att gå ut till människorna i avfolkningsområdena och säga till dem att deras bygd inte skall överleva. Det är bättre att spela med öppna kort.

Jag vill fråga de socialdemokratiska företrädarna i den här debatten, närmast Marianne Stålberg: Är regeringen och socialdemokraterna beredda att pröva centerns förslag om individinriktade stimulansåtgärder för att ge människor i utpräglade glesbygdensområden vissa konkurrensfördelar? Jag vet att Marianne Stålberg äger kunskap om sådana åtgärder från sin egen länsstyrelse. Om svaret blir nej, vad erbjuder då socialdemokraterna i stället?

Herr talman! Sammantaget innebär de förslag som centern lämnat bl. a. under den allmänna motionstiden en förändrad, kraftfull och decentralistisk regionalpolitik. Reella möjligheter kan skapas för att hejda den pågående flyttningsvågen. Några av åtgärderna har Börje Hörnlund tidigare berört. Jag skall nämna ytterligare några åtgärder som är av direkt budgetkaraktär.

För det första behövs en kraftig uppräkning av länsanslaget, alltså anslaget till regionala utvecklingsinsatser. Vi från centern föreslår en uppräkning med 262 milj. kr. till 750 milj. kr. och med en inriktning vid fördelningen mellan länen som prioriterar satsningar i skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige. Det är de områdena som de senaste åren utsatts för den hårdaste avfolkningen.

För det andra innebär vårt förslag ökat stöd till de regionala utvecklingsfonderna, hemslöjden och hantverket. Det är betydelsefulla inslag i en aktiv regionalpolitik. Dess värre behandlas dessa anslag inte i dag utan har redan beslutats av riksdagen, utan att det skett någon förstärkning av dessa medel.

För det tredje föreslår vi en nedsättning av socialförsäkringsavgifterna för att ge näringslivet i Norrlands inland, det hårdast drabbade avfolkningsområ-

det, ett bättre konkurrensläge gentemot kustkommunerna.

För det fjärde kräver vi en uppräknings av glesbygdsstödet och stödet till IKS-verksamhet.

För det femte föreslås förändringar av företrädesrätten till IKS-verksamheten, vilket skulle ha stor betydelse för många i utpräglade glesbygdskommuner.

Jag kan, herr talman, dessutom tillägga de åtgärder som är riktade till jordbruket men som inte direkt behandlas i detta betänkande – jag tänker på Norrlandsstödet, som inte bara berör Norrlandslänen utan även andra skogslän.

Inom det nu gällande stödsystemet utgör det s. k. länsanslaget tillsammans med utvecklingsfonderna utan tvivel det mest effektiva instrumentet. Ändå har regeringen, med stöd av utskottsmajoriteten, föredragit att satsa mera på kortsiktiga arbetsmarknadspolitiska insatser i stället för att prioritera resurser till mera varaktiga åtgärder. Det här är ett resonemang som vi förde i samband med den senaste regionalpolitiska utredningen. Dess värre hade vi inte mandat att göra sådana systemförändringar som vi egentligen politiskt var överens om men som direktiven inte gav möjligheter till.

Trots den ogynnsamma regionala utvecklingen har regeringen nöjt sig med att föreslå ett formellt sett oförändrat anslag. I praktiken innebär regeringens förslag en minskning av anslaget till regionala utvecklingsinsatser. Det kan inte centern acceptera. Och vi har stöd för vår uppfattning hos länsstyrelserna och de regionalt ansvariga myndigheterna.

I ett läge med pågående koncentration och avfolkning av tre fjärdedelar av landet kan vi inte acceptera att regeringen och socialdemokraterna prutar i fråga om regionalpolitiken. Det är mot denna bakgrund vi föreslår att länsanslaget skall uppräknas till 750 milj. kr., eller trekvarts miljard. Det innebär en uppräkning av anslaget med drygt 260 miljoner. Vi menar att hela anslaget skall fördelas direkt till de olika länsstyrelserna med den inriktning som jag nyss nämnde, dvs. en fördelning som prioriterar skogslänen, Bergslagen och sydöstra Sverige därför att avfolkningspolitiken där slagit hårdast.

Genom länsanslaget har länsstyrelserna fått en resurs som snabbt visat sig ge konkreta och varaktiga sysselsättningstillfällen. Stöd från detta anslag kan ju anvisas till lokaliserings- och investeringsbidrag, glesbygdsstöd, företagsutveckling och regional projektverksamhet. Det är "mjuka" pengar i länsstyrelsernas regionalpolitiska insatser.

De åtgärder som finansieras via länsanslaget har enligt vår mening visat sig vara effektiva. Detta synsätt delas av länsstyrelser, glesbygdsdelegationen och industriverket, för att bara nämna några. Utskottets majoritet har ändå avstyrkt våra krav, trots att man i betänkandet antyder att det på tilläggsbudgeten kan behöva förstärkas.

Min fråga blir därför: Om ni socialdemokrater redan nu anar, som ni säger i betänkandet, att ert förslag till anslag är för lågt, är det då inte logiskt att redan i dag besluta om ett högre anslag? Samtliga oppositionspartier har för övrigt lagt fram förslag om högre belopp.

Glesbygdsstödet, som finansieras via länsanslaget, är en jämförelsevis billig stödform som visat sig ge god effekt. Men stödnivån är otillräcklig, och

mot den bakgrunden har vi från centern och folkpartiet föreslagit en viss uppräkningsnivå. Vårt förslag överensstämmer för övrigt med den nivå som föreslogs av den regionalpolitiska kommittén och innebär en uppräkningsnivå från nuvarande 260 000 kr. till 300 000 kr. per projekt.

I samband med utskottets behandling av regionalpolitiken har vi också fått det mycket väl dokumenterat att en höjning av stödnivån är befogad. Nuvarande nivå på 260 000 kr. motsvarar i 1979 års priser endast ca 140 000 kr. Alltså har det inte skett någon reell förstärkning av detta stöd under de senaste åren – inflationen har urholkat värdet. Trots denna mycket anmärkningsvärda eftersläpning avstyrker socialdemokraterna vårt krav. Och de får stöd av moderaterna och vpk. Kamrerstänkandet breder ut sig och tycks omfatta fler än regeringspartiet på den här punkten.

Vårt förslag innebär också att stödnivån för IKS-verksamhet uppräknas från nuvarande 39 000 kr. till 50 000 kr., vilket också sammanfaller med glesbygdsdelegationens och den regionalpolitiska kommitténs enhälliga förslag.

Dessutom anser vi centerpartister att även andra än äldre arbetslösa skall få företräde till IKS. Detta är i dag inte möjligt, och därför tvingas många till utflyttning på grund av att IKS-verksamheten begränsats till ett fåtal äldre människor. IKS-verksamheten i de kommuner som får del av den ger ofta en kompletterande sysselsättning för lokalt bundna människor. Därför bör nuvarande krav på företrädesrätt slopas och verksamheten stå till förfogande för en bredare grupp.

När det sedan gäller lokaliseringsslånen anser vi tiden vara mogen för att växla ut denna låneform och i stället införa kreditgarantier på samma sätt som i dag gäller för jordbruket. Jag ser ingen anledning att ha olika principer för olika delar av näringslivet.

I det här sammanhanget är det anmärkningsvärt att regeringen inte lyssnat till riksrevisionsverket (RRV), som gjort den bedömningen att lokaliseringsslånen med fördel kan ersättas med kreditgarantier. Vi har ofta framhållit att bankerna måste ta ett större ansvar för regionalpolitiken, och detta skulle man kunna medverka till genom en utväxling av lokaliseringsslånen till förmån för kreditgarantier.

Nedsättning av socialavgifter infördes – på förslag av Fälldinregeringen – våren 1982 som ett nytt och offensivt inslag i regionalpolitiken. Det är en stödform som på ett enkelt och effektivt sätt ger näringslivet i en viss region konkurrensfördelar. Tyvärr förändrades principerna för nedsättning av socialavgifterna i samband med att riksdagen fattade beslut om den s. k. utvecklingsplanen för Norrbotten våren 1983. Samma stöd ges nu till hela Norrbottens län men är begränsat till enbart vissa branscher.

Från centerns sida anser vi att det är av stor vikt att de regionalpolitiska åtgärderna sätts in på ett sådant sätt som gör att de både skapar bättre balans mellan regioner och leder till inomregional balans. Alla andra regionalpolitiska stödformer har ju den inriktningen. De är differentierade och anpassade till de olika stödområdena. Nuvarande principer för nedsättningen av socialavgifterna har emellertid inte denna inriktning. Och det tycker vi är fel.

Det är orimligt att sänkta avgifter kommer kustområden till del men inte inlandskommuner i Västerbottens och Jämtlands län, som inplaceras i

stödområde A. Avgiftsnedsättningen bör, enligt vår uppfattning, utvidgas till att gälla hela stödområde A och de kommuner i Norrbotten som tillhör stödområde B. Dessutom måste avgiftsnedsättningen avse alla typer av företag.

Jag vill fråga socialdemokraterna och närmast Marianne Stålberg: Vad finns det för skäl att inte ge sänkta socialavgifter till ett verkstadsföretag, jordbruksföretag eller åkeri i Sorsele, Strömsund eller Vilhelmina, när vissa företag i Norrbottens kustkommuner får 10 % lägre avgifter? Där är ändå inte situationen lika allvarlig.

Och jag vill komplettera med att fråga: Är ett jobb vid t.ex. Harrs mekaniska verkstad i Sorsele mindre värt än ett jobb vid ett lyxhotell i Luleå? Uppenbart är detta socialdemokraternas uppfattning.

Avslutningsvis, herr talman, måste utgångspunkten för en effektiv regionalpolitik vara att få till stånd en balanserad utveckling i landets olika delar, där flera delar i dag är satta på efterkälken.

Nuvarande folkförflyttning minskar inte heller köerna till Storstockholms arbetsförmedlingar, men den förlänger storstadens bostadskö. Dessutom utarmas glesbygden genom avfolkning. Detta enorma slöseri med resurser måste få ett slut.

Regionalpolitiken behöver ett stödsystem som tar hänsyn till olika regioners behov. Det förutsätter i sin tur kraftiga förstärkningar av nu gällande stödformer. Dessutom behövs det nya offensiva inslag i regionalpolitiken. Den behöver förnyas. Den är icke förnyad, som vissa socialdemokrater hävdar.

Regionalpolitiken måste i framtiden mer handla om att ge enskilda människor fördelar, så att vi kan åstadkomma ett bosättningsmönster som ger liv åt alla bygder i vårt land. Sverige består av mer än några storstäder.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till de reservationer som centern har undertecknat i de två betänkanden som behandlas nu.

#### **Anf. 118 VIOLA CLAESSION (vpk):**

Herr talman! Regionalpolitiken är ett politikerbegrepp, kanske ett av de få som i all sin klivenhet tycks sätta fart t. o. m. på de mest illusionslösa riksdagsledamöter.

Inte för intet har debattdagen självironiskt och kanske cyniskt döpts till "hembygdens dag". Trots att de allra flesta i denna kammare måste ha genomskådat spelet, finns här en chans att plädera för den egna bygden, att göra markeringar som kanske uppmärksammas hemmavid. En mandatperiod går ju raskt undan, och de flesta måste stå till svars inför sina väljare.

Till det här spelet hör att var och en som vill rädda sin bygd eller region låtsas tro på att just denna pusselbit skall passa in i de fastställda målen för regionalpolitiken, såsom riksdagen har formulerat dem år efter år, att alla människor, oavsett var de bor i landet, skall ges tillgång till arbete, service och en god miljö.

Herr talman! Målen är mycket vackert formulerade och värda att uppfylla. De beskriver en vision om en trygg framtid som så många drömmer om. Visionen utsätts dock för ett allt brutalare tryck från verkligheten. Medan tjänstemän och förtroendevalda finputsar betänkandetexter som ter sig allt

mer orcalistiska. arbetar de som verkligen har makten över vår framtid med projekt som kommer att sopa undan varje liten pusselbit som vill värna om den egna hembygdens bästa.

Min korta erfarenhet som riksdagsledamot har bekräftat vad mina mer erfarna kamrater redan hunnit berätta. I riksdagen är det nästintill omöjligt att diskutera den utomparlamentariska makt som blir alltmer koncentrerad till svenska transnationella företag, exportindustrin och den europeiska storfinansen.

Hur ser då de projekt och visioner ut som kommer att sabotera regionalpolitikens vackert uttryckta målsättning, eftersom målen saknar kompletterande styrmedel? För Volvo och andra storföretag handlar det om att värna om ständigt växande produktivitet. För dem är Sverige en liten region i världen, som måste anpassa sin politik till Europamarknaden och de nya villkor som Europas största företag har satt upp.

De vill driva igenom planer som förändrar hela infrastrukturen i Västeuropa för att uppnå stordriftsekonomi – det är det begrepp som de själva använder, men jag säger ständigt ökade vinster. Deras kamp gäller att stoppa alla hinder för vad de kallar "framgångsrik enad marknad". Om detta inte sker, anser de att Europa är på väg att bli ett museum – precis så säger de.

Rent bokstavligt betyder storföretagens planer att riksdagens beslutade mål om arbete, service och en god miljö åt varje människa i landet hör hemma i ett museum, ett hembygdsmuseum skulle man kanske kunna säga. Om riksdagens demokratiskt fattade beslut förverkligas är det alltså ett hinder. Detta sägs klart ut i industriledarnas strategi. Villkoren för att deras storslagna projekt skall kunna genomföras är att – och jag citerar nu direkt ur ett projektmaterial – förflyttning av varor, människor, kapital och idéer görs så smidig som möjligt.

P.G. Gyllenhammar i Göteborg står i spetsen för ett projekt som är så människofientligt. Projektidéerna har lanserats i bl. a. regeringskretsar och fackförbundstoppar och bland andra smart handplockade ur den politiska makteliten i Sverige. Idéerna gick hem där, långt innan riksdagens ledamöter hade en aning om vad som var på gång.

Om vi nu tvingas inse att de allra mäktigaste av de utomparlamentariska krafterna redan är i full färd med att steg för steg genomdriva sina planer, hur kan då någon i denna kammare låtsas som om han tror på besluten i Sveriges riksdag om regionalpolitikens mål?

Herr talman! Det hjälper inte om hembygdsdräkten tas på i riksdagsdebatten i dag, om det utom vår nuvarande kontroll finns män som ser på oss människor som vore vi varor eller kapital som skall cirkulera och flyttas om på Europamarknaden.

Sverige har en gång sagt nej till EG. Människorna det handlar om och deras drömmar om ett bra liv får inte hanteras så vårdslöst att riksdagen inte erkänner att utvecklingen omöjligen kan ske på Volvoimperiets villkor.

Volvoborg – vår andra stad. Så lyder ett nytt uttryck som inte bara bekräftar Volvoimperiets grepp över Göteborg, utan som också visar hur regionen har påverkats av centralisationen, internationaliseringen av kapital och en ny kommersiell koncentration till storstadsområdena. Hierarkin mellan regioner skärps. Områden utanför kommersiella maktcentra kommer än mer i strykclass, osv.

Vpk har i olika sammanhang beskrivit just Volvo som en stat i staten, som förskjuter makten i det här landet. Det kan också uttryckas med Göteborgs-professorn Sven-Eric Liedmans ord: Volvo med 10 miljarder i vinst bara förra året får stå för visionerna och festen, medan stat och kommun har tomma plånböcker och bara vill spara.

Se på den av de borgerliga uppbackade privatiseringen av varje vrå av samhället som exportkapitalet riktar in sig på! Se på Volvos nyväckta engagemang i Göteborgs kultur- och idrottsliv! Bara de områden som i framtiden kan göras till "kalla stålar" från bilförsäljarsynpunkt får denna tivelaktiga chans. Inom snus- och svettsporter finns det inga blivande kunder.

Volvochefen beställer motorvägar av Kjell-Olof Feldt och får dem, trots att varken folket, regeringen eller vägverket vill ha dem.

Volvo har tagit de nordiska frågorna på entreprenad under parollen att den nordiska känslan måste återupprättas.

Bilföretaget betalar en professur på Chalmers i Göteborg, där Gyllenhammar är hedersdoktor.

Volvo har 20 % av aktierna i Scandinavian Heart Center, ett privat hjärtsjukhus för folk som har råd att betala.

Att många inom arbetarrörelsen ser Göteborgsimperiets makt över rikets andra stad som ett hot är ganska självklart. Men när en av stadens ledande moderater också kan uttala farhågor inför framtiden inser kanske även socialdemokratiska riksdagsledamöter att något kan vara galet med denna enorma privatkapitalistiska maktapparat. Ett citat från denna ledande moderat: "Göteborg närmar sig allt mer ett brukssamhälle avhängigt av ett litet antal stora företag där Volvo är störst." Ja, man anar skräcken över en utveckling där Volvo anser sig ha satsat nog på bilindustri och Göteborg med 23 000 anställda inom en enda koncern.

De borgerligas salvelsefulla tal, där man inte drar sig för att utnyttja SIND:s i dag publicerade chockartade siffror över landets industriutveckling, kan nog inte betraktas som annat än hyckleri. Med de maktaspekter som hör till problemkomplexet och som jag har tagit upp här är det helt realistiskt med ståndpunkter som de borgerliga har, där de kräver ännu större frihet åt privatkapitalet. Det har redan skett från den här talarstolen. Det innebär ju att man vill stärka själva grunden för den stora koncentrationen och ytterligare minska styrningen över regionalpolitiken.

Den mest dramatiska effekten av minskningen av industrisysselsättningen med 90 000 arbetstillfällen under en fyraårsperiod har trots allt dämpats genom ökningen inom den offentliga sektorn. 80 000 nya jobb inom landsting och primärkommuner har inneburit att Sverige klarat sig under en kortare period. Detta har räddat oss hjälpligt. Men vad kommer att ske när de borgerligas och socialdemokraternas nedskärningspolitik fullt ut slår igenom på den offentliga sektorn? Läget kommer att vara förödande för servicen i kommuner och landsting och för alla de människor som är beroende av jobb som tidigare förbättrade denna nödvändiga service.

Högervridningen verkställer attackerna mot den offentliga sektorn och ingår i spelet på privatkapitalets villkor. Än en gång: "Arbete åt alla överallt och god service och miljö" blir tomma ord som banar väg för kris, medan

visionerna frodas och festen pågår i slutna direktörsrum och på börsen.

Vad vill de borgerliga göra för att förändra denna politik? Vad har ni att säga om Volvos och övriga exportföretags makt? Och vad tänker regeringen göra för att minska Sveriges sårbarhet, den som nu ligger i den ekonomiska maktelitens händer?

SIND:s nya siffror bekräftar också hur avflyttning, omflyttning och tillflyttning, såsom vi beskriver detta i vpk-motionen av Inga Lantz m. fl., har lett till en ständig storstadskoncentration och tillväxt av bl. a. Stockholm, medan flyttlassen rullat från Norrlandslänen. Brist på arbeten i hårt drabbade regioner leder till denna omflyttning, och det är företagen som till största delen bestämmer vart flyttlassen skall rulla i vårt land. Det är besluten i företagsledningarna som avgör om jobben i en bygd skall försvinna. Kommunerna har ingenting att sätta emot.

Ericssonkoncernen bestämmer t. ex. över 38 000 arbeten. Närmare 30 orter är beroende av de beslut om produktion och vinstplaceringar som fattas av direktionen hos Ericsson. Både nedläggningar och nyetableringar bestäms utifrån företagsekonomiska motiv. Några sociala eller regionalpolitiska hänsyn behöver man inte ta med nuvarande politik.

När Ericssonkoncernen lade ned fabriken i Oskarshamn försvann 300 arbetstillfällen. Detta har lett till en stor befolkningsminskning, hög arbetslöshet och kraftigt ökade socialutgifter.

Effekter i form av det som nu kallas överytor, eller onödigt mycket lokaler, kan tjäna som symbol för det som drabbat allt fler orter i vårt land i spåren efter kapitalets framfart. Många liknande exempel kommer att nämnas i debatten i dag. Men frågan är om några andra än vi vpk-ledamöter över huvud taget kommer att nämna att det måste bli ett slut på maktspelet om våra bygder, att regering och riksdag måste skaffa sig styrinstrument som innebär att man utgår från en helhetssyn på industriutveckling, på offentlig sektor och på människornas behov som kan styra utvecklingen bort från en ännu värre storstadskoncentration och en samtidig ödeläggelse av orter som ligger vid sidan om.

Inte förrän vi får en politik som bygger på hushållning med alla viktiga resurser som förändrar maktstrukturen i samhället kan människornas hela livsmiljö förändras, så att det samtidigt finns en omsorg om de enskilda människornas behov. Politikernas feghet när det gäller att kritisera den allt friare marknadens ekonomiska krafter är osund. Socialdemokrater och borgerliga har börjat använda företagens egna termer. Man står på tå för det som kallas motorer i den ekonomiska utvecklingen. Detta uttryck hör högern till. Men när det används av socialdemokraterna innebär det en avideologisering i och med anpassningen till de ekonomiska makthavarnas intressen.

Ett ökande intresse för regionalpolitik eller svävande ord om att vissa åtgärder för att dämpa storstadskoncentrationen inte är uteslutna, som Thage G. Peterson har framfört här för några timmar sedan, är självfallet inte nog. Inte heller räcker det med hans påpekande om att de borgerliga inte vagar kritisera företagen. Det måste i stället handla om att man tar konsekvenserna av den analys som måste leda till denna kritik. Jag skulle väldigt gärna vilja höra Marianne Stålberg kommentera detta.

Det vore rejälare av industriministern att låta de vindar från tidigt 1970-tal

som blåste genom LO-ledningens tal i Bergslagen härnäst dagen genom syra regeringens tal om framtiden. LO-ledningen har nu i ord bekräftat att "morötter" åt storfinansen inte leder till satsningar i svaga regioner. Kort sagt kräver man en styrning. Det gör man under hot om vinstindragning. Det är ju så, att "företagen vadar till axlarna i pengar" – som Stig Malm uttryckte saken i förrgår.

Även om unga människor i dag känner en förlamande maktlöshet inför framtiden, finns det exempel på att visioner och kamplust t. o. m. i de allra mörkaste stunder kan överleva. Människornas vrede och förtvivlan över Tjernobylnakatastrofens nästan oöverbinnerliga följder i delar av vårt land har återuppväckt en av de allra starkaste folkrörelserna under senare år. Det är för sent för att människorna här på jorden skall förväntas ta hänsyn till atomkraftmaffians och exportindustrins krav på tillväxt och vinster. När hotet om att den natur som skall försörja oss för alltid kan vara förgiftad är så akut som det är i Gävleområdet och när experterna helt har förlorat sin terapeutiska förmåga att lugna vad man ser som en okunnig massa av Sveriges folk, går det inte längre att stoppa den folkrörelse som vill åstadkomma ett bättre liv på människornas egna villkor.

På samma sätt har rörelser uppstått, över partigränserna, tillsammans med facket och nya politiskt engagerade människor för att rädda olika bygder undan arbetslöshet, förnedring och miljöförstörrelse. Så uppstod "Motlänken" för att stoppa Gyllenhammars drömmar om ett nytt och ännu hårdare Europa, och så skapades Ovalenprojektet för att värna om jobb, järnvägar, utbildning och miljö i ett antal kommuner i sydöstra Sverige.

Vi inom arbetarrörelsen har lärt oss detta av historien: För att någon förändring över huvud taget skall vara möjlig, måste man gå samman. Innan man lärde sig detta om kollektivets inneboende styrka, hade arbetarna inte ett uns att säga till om i det här landet.

De nya rörelser som mer eller mindre uttalat står för den gamla arbetarrörelseideologin står också för en ny ekonomisk syn, som med nödvändighet kolliderar med tillväxtfilosofins förvrängda kvantitetsberäkningar. De nya rörelserna är alltså antikapitalistiska.

SIND har i dag visat, utan argumentation, vilken stor betydelse samhällssektorerna har för regionernas situation. Sårbarheten kommer att öka i takt med att högerkrafterna tvingar fram och får stöd av regeringen för en nedrustning av den offentliga sektorn.

Enligt vpk måste löntagarfonderna spela en aktiv roll i regionalpolitiken. Det vore allvarligt om fonderna skulle bidra till att suga ut de mest utsatta länen på medel, på grund av att de snabbaste pengarna och de bekvämaste projekten, som storkapitalet presenterar för andra delar av landet, går hem. Med en riktig, låt oss kalla det arbetarrörelseinriktad styrning i en hushållningsstrategi kan investeringar göras för att minska de regionala orättvisorna i landet.

Vpk fortsätter också att kräva indragningar av s. k. övervinster på äldre vattenkraftsanläggningar för regionala satsningar. Produktionen av vattenkraft kan ses som ett dubbelt utnyttjande av regioner med råvaruberoende från övriga landets sida. En fondering genom skatt på vattenkraftsvinsterna måste enligt vpk användas till satsning på Norrlands utveckling.

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

Det räcker inte att ställa moraliserande krav på det privata näringslivet, om man inte samtidigt skaffar sig de nödvändiga styrmedel som kan förändra regionalpolitiken i rättvis riktning. När koncerner och företag vill etablera sig i redan överexploaterade regioner måste regeringen kunna pröva och styra dessa till de mest drabbade områdena, skogslänen m. m. Med en sådan medveten styrning skulle man också kunna få instrument för att använda löntagarfonderna på ett progressivt sätt.

Herr talman! Främlingskapet inför den nuvarande dominerande politiken och drömmen om ett samhälle där makten inte kan fjärma sig från människornas vardag är djupt rotade. Om regeringen mera lyssnar på exportindustrins krav än på folkligt förankrade rörelser och deras positiva motförslag får detta förödande följder.

Uppgiften måste bli att slå in på en helt ny väg, bort från Gyllenhammars och exportindustrins väg, på en väg som leder till ett samhälle där alla har arbete och där de arbetande kan vara stolta över det som produceras – ja, inte bara det, utan också över hur det produceras, där miljövärden och en levande kultur utanför exportföretagens dominans kan ge ständigt nya kunskaper och impulser.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till samtliga vpk-reservationer i de betänkanden som vi nu diskuterar.

**Anf. 119 MARIANNE STÅLBERG (s):**

Herr talman! Jag har till uppgift att kommentera i första hand reservationerna 18 och 19, 23–40 samt 63–75.

I de två första av dessa reservationer, som har avlämnats av centern resp. moderaterna, behandlas frågor som berör landsbygdens utveckling. Det är inga delade meningar i utskottet om att en positiv utveckling av landsbygden skall främjas. Det som diskuteras är frågan om hur det skall kunna ske. I reservationerna påstås bl. a. att det skulle vara socialdemokratisk politik som har medfört en ogynnsam utveckling av landsbygden.

I alla industriländer sker en koncentration av arbetstillfällen och därmed också av befolkningen till städer och större tätorter. Den fortgående produktivitetssökningen inom jord- och skogsbruk berövar landsbygden arbetstillfällen. De ersätts inte av industriarbetsplatser, eftersom marknads-ekonomiska överväganden leder till att dessa arbetsplatser i stället koncentreras.

Marknadsekonomi är en bra metod för att generera resurser, men den leder inte till en levande landsbygd, utan snarare tvärtom, nämligen till en utarmning. I stället tvingas samhället till omfattande åtgärder för att korrigera effekterna av marknadsekonomin, om vi nu vill ha arbetstillfällen och befolkning kvar på landsbygden. Detta är en svår och kostsam uppgift, men det finns all anledning att kosta på både arbete och pengar för att lösa den uppgiften. Det är möjligt att det skulle gå att lösa problemet genom en effektiv etableringskontroll, men det har hittills inte funnits vare sig stöd för eller förslag till sådana åtgärder i riksdagen. I reservationerna betonar man, liksom utskottet, betydelsen av en positiv utveckling. Några förslag från reservanternas sida på hur man får en bättre utveckling redovisas inte. Hade man haft några förslag hade de givetvis genomförts av deras partier under de

perioder då de hade regeringsmakten och då landsbygdens utveckling var ogynnsam.

Framför allt den moderata reservationen behöver en särskild kommentar. I den står det att utbyggnaden av den offentliga sektorn skulle ha utgjort ett hinder för en positiv utveckling av landsbygden. Det finns självfallet inget stöd för en sådan uppfattning. Det är tvärtom så, att arbetstillfällena inom den gemensamma sektorn är långt bättre fördelade än inom den privata sektorn. Utbyggnaden av den gemensamma sektorn har under de senaste decennierna varit den främsta anledningen till att det i dag inte är en ännu värre situation i våra glesbygder. Däremot har det privata näringslivet visat mycket litet intresse för att hjälpa till med utvecklingen.

En reduktion av den gemensamma sektorn skulle inte vara till gagn för glesbygden utan ett allvarligt bakslag, inte minst för den industri och privata verksamhet som finns, eftersom de gemensamma jobben förbättrar den s. k. infrastrukturen, som är livsviktig för både människorna och näringslivet.

Moderaterna anför vidare i sin reservation: "Människors rätt att slå sig ned och söka försörjning där de själva önskar måste respekteras." Ja, den rätten är t. o. m. garanterad i grundlagen. Har moderaterna upptäckt det först nu?

Sanningen är den att kommunerna står i kö för den som vill starta verksamhet i glesbygden. Och inte nog med det. Kommunerna ger i allmänhet frikostigt stöd till sådan etablering, inte sällan i större omfattning än vad kommunallagen tillåter, och jag förstår dem. Därtill utgår som vi väl känner till olika former av regionalpolitiskt stöd, och utvecklingsfonderna tar långtgående finansieringsrisker.

Den seriöse privatperson som i dag vill satsa på verksamhet i glesbygden får stöd av samhället och personlig service av kommunen. Jag måste fråga moderaterna vad de menar. På vilket sätt respekteras inte människor som vill bosätta sig och söka sin försörjning på landsbygden?

Kanske är det så att moderaternas påståenden i den reservationen i själva verket är ytterligare ett uttryck för att moderaterna saknar egna förslag och försöker dölja detta genom klichéliknande uttalanden?

I centerns reservation, som jag i långa stycken kan ansluta mig till, föreslås att riksdagen skall ta initiativ till ett utvecklingsprogram för landsbygden. Som utskottet har uttalat är begreppet landsbygd ytterst heterogent, så att ett samlat utvecklingsprogram inte blir meningsfullt. Även denna fråga var upp till diskussion under fjolårets regionalpolitiska debatt, och jag tyckte att de argument som vi då anförde står sig även i år.

Jag vill påminna om glesbygd delegationen, som är en mycket aktiv och pådrivande delegation. Per-Ola Eriksson känner mycket väl till den, eftersom han tidigare var ordförande i den.

Herr talman! I reservation nr 23 föreslår moderaterna liksom i fjol att lokaliseringssamrådet skall avskaffas. Syftet med samrådet är att skapa förutsättningar för att även industrin tar regionalpolitiska hänsyn vid sina investeringar. Samrådet omfattar både industriföretag och företag inom den privata service- och tjänstesektorn.

Eftersom samrådet innebär att de slutliga besluten ligger kvar hos företagen och att dessa fortfarande kan göra sina bedömningar utifrån vad de anser bäst, kan majoriteten inte inse skälen till att avskaffa samråden – som

måste anses vara ett mycket hovsamt krav på industrin, men ändå en möjlighet för statsmakterna att på ett tidigt stadium få samhällets regionalpolitiska mål diskuterade och förhoppningsvis beaktade av näringslivet.

I likhet med förra året föreslår moderaterna att lokaliseringsbidrag, offertstöd och sysselsättningsstöd skall avskaffas till förmån för ett nytt stöd, som de kallar riskgarantilån. I många sammanhang pläderar moderaterna för att de regionalpolitiska stöden i allmänhet borde bli mera generellt verkande, men såvitt jag förstår skulle ett riskgarantilån, som det skisserats, verkligen bli ett selektivt stöd. Utskottet kan inte se några fördelar med det nya lånet, utan det skulle snarare innebära en försvagning av de regionalpolitiska medlen, och det finns ingen anledning att bifalla något sådant.

Både moderater och folkpartister tycker att offertstödet skall avskaffas, eftersom speciellt folkpartiet menar att detta stöd är så konstruerat att det medger förhandlingar mellan staten och enskilda företag, vilket skulle medföra risker för missbruk. Nu är det ju så att både lokaliseringsstöd, investeringsbidrag och offertstöd är selektiva stödformer, och förhandlingar förekommer i alla dessa stödärenden.

Vad som är bra med offertstödet är dessutom att det inte är en i förväg preciserad stödform, utan de närmare villkoren avgörs från fall till fall. Det är avsett att användas när andra stödformer inte är tillämpliga. Offertstödet kan lämnas främst för framtidsinriktade åtgärder som produktutveckling, marknadsföring och utbildning. Vidare är stödformen lämplig när det gäller projekt inom den privata tjänste- och servicesektorn där investeringarna i byggnader och maskiner ofta är små och sålunda inte utgör nämnvärt underlag för lokaliseringsstöd. Det finns ingen anledning att avstå från denna regionalpolitiska stödform. Tvärtom är den betydelsefull just för att påverka investeringarna eller lokaliseringen av privata tjänster som utvecklas kraftigt. Jag skulle vilja veta vad folkpartiet har att föreslå för den privata service- och tjänstesektorn om vi skulle ta bort offertstödet.

Länsanslaget har diskuterats av flera talare i de två första debattomgångarna. Reserverna har olika förslag när det gäller både uppräknings- och finansiering. Utmärkande för samtliga reserver, med undantag för centrens företrädare, är att de i varierande grad vill räkna upp länsanslaget på bekostnad av andra regionalpolitiska stödmedel. Centern finansierar som bekant med de arbetsmarknadspolitiska medel vilkas användning kammaren redan för några veckor sedan beslutat om. Det är medel som vi nu näppeligen kan använda till annat ändamål.

Utskottet har funnit att den nuvarande avvägningen enligt förslag i propositionen är den lämpligaste för närvarande. Men utskottet har samtidigt uttalat att detta inte utesluter att om starka skäl senare uppkommer en uppräknings- kan ske.

Jag skulle vilja påminna om vad industriministern nyss sade, att inget seriöst projekt kommer att sakna pengar för att kunna genomföras om man tar kontakt med industridepartementet eller med sin länsstyrelse.

Per-Ola Eriksson diskuterade vad industriministern sagt, men det var så att industriministern svarade på Börje Hörnlunds fråga och sade att medlen inte har minskat. Lokaliseringslånen var inte med i Thage Petersens jämförelse. Jämförelsen gällde enbart bidragsanslagen som var 674 milj. kr.

1982/83 och är 1 516 milj. kr. innevarande budgetår 1985/86. Även om man tar bort de 100 milj. kr. som var oppositionens höjning av länsanslagen 1984 innebär ökningen mer än en fördubbling.

Centerns företrädare är högljudda, och det verkar som om de skulle vara världsmästare i regionalpolitik. Men man måste, som också har sagts tidigare i dag, titta tillbaka och se efter hur det såg ut i Sverige när centern hade ansvaret. Det blev nya jobb även under den tiden. I mitt län t. ex. fick vi 4 000 nya jobb. Jag tror att det var 9 nya industrijobb – resten var kommunala och landstingskommunala jobb. Det var tack vare landstingsbeslut och kommunala beslut som det tillkom nya arbetstillfällen. Inga nya industrijobb kom. I hela landet försvann 34 000 industrijobb under den tid centern hade ansvaret för regionalpolitiken, så jag tycker inte att det finns anledning att vara så högljudd.

Jag hade inte tagit upp det här om det inte hade varit så att jag hört Börje Hörnlund och nu Per-Ola Eriksson gasta väldigt högt om hur dåliga vi skulle vara och hur bra centern är på regionalpolitik. Mig förefaller det som om centern vore bättre på regionalpolitik i oppositionsställning än i regeringsställning.

När det gäller nedsättningen av socialavgifterna – det finns ju några mycket olika förslag om det – skulle jag bara vilja säga: Låt oss nu se vad som händer med det försök som vi håller på med i Norrbotten! SIND skall ju utvärdera det. Låt oss invänta den utvärderingen innan vi provar på något annat! Det generella stödet kostar ändå väldigt mycket. Därför är det viktigt att vi vet att det är ett stöd som ger resultat innan vi satsar på det. Det vet vi ännu inte – vi måste alltså vänta på utvärderingen.

Jag tycker också att jag måste påminna kammaren om att det inte finns något borgerligt alternativ när det gäller regionalpolitiken. Till betänkandet finns det 12 särskilda yttranden och 75 reservationer, varav en är gemensam.

Herr talman! Jag har nu inte hunnit med att kommentera alla reservationer som jag hade fått mig tilldelade – det skulle ta alltför lång tid. Jag hoppas att de reservationer som jag inte kommenterat inte uppfattas som mindre intressanta för det. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i tillämpliga delar och avslag på reservationerna.

**Anf. 120** INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Herr talman! Marianne Ståhlberg sade att riskgarantilån, som vi föreslår, är ett selektivt stöd och påstod att det innebär en försvagning av det regionalpolitiska stödet. Visst är det ett selektivt stöd! Utöver de generella lättnaderna för regionerna behöver man vissa selektiva stöd – det påpekade jag också i mitt anförande. I det här fallet behövs det därför att man har ganska dåligt med riskkapital i de här länen. Men att det skulle innebära någon försvagning av det regionalpolitiska stödet tycker jag inte.

Marianne Ståhlberg gjorde en beskrivning av offertstödet fördelar. Många av de fördelarna kan "översättas" till den typ av stöd som riskgarantilånen innebär. Genom riskgarantilånen kompenserar man för den större risk som det innebär att etablera sig i stödområdet. Det är alltså en hjälp till självhjälp, och pengarna kan återanvändas.

Det är självklart att det också ligger i botten på vårt resonemang att vi på

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

alla områden måste minska statens utgifter genom att omfördela och genom att på ett bättre sätt utnyttja de befintliga resurserna. Det har flera gånger varit så med våra förslag att när man har diskuterat dem och ältat dem här och i andra politiska sammanhang har vi så småningom fått rätt. Kanske blir det så även när det gäller våra resonemang kring stödformerna som behöver förändras.

Marianne Stålberg säger att utbyggnaden av den offentliga sektorn har givit arbetstillfällen. Ja, visst har den givit många arbetstillfällen. Det är just därför som det är så oroande att nu veta att alla kommuner och landsting måste skära ned på sin verksamhet. Eftersom den offentliga sektorn har varit den huvudsakliga arbetsgivaren kan man fråga sig hur det kommer att gå. Det kommer då att slå så mycket hårdare. Och hur blir det i framtiden? Det tycker jag skall bli mycket intressant att få svar på.

Marianne Stålberg säger att det finns företag som vill satsa i glesbygden. Ja, visst finns det det! Men de får absolut inte satsa på det som den offentliga sektorn har monopol på. De får inte satsa på t. ex. vård av gamla eller sjuka, därför att det är begränsat till den offentliga sektorn. Felet är, menar jag, att man inte har varit mer flexibel – då skulle man inte ha varit så utsatt som man i dag är. Det är ändå glesbygden som först drabbas när det blir fråga om nedskärningar av den här typen.

**Anf. 121 PER-OLOF ERIKSSON (c) replik:**

Herr talman! Kvarvarande ledamöter! Marianne Stålberg svarade inte på de frågor som jag ställde. Om detta berodde på ovilja eller på tidsbrist kan hon väl själv reda ut.

Jag upprepar emellertid: Är ni socialdemokrater beredda att pröva nya stödåtgärder för att åstadkomma en offensivare regionalpolitik? Är ni beredda att inom ramen för skattesystemet eller utbildningssystemet eller på annat sätt genom individinriktade åtgärder ge konkurrensfördelar för att skapa ett visst bosättningsmönster för att människorna skall kunna befolka olika områden av landet? Om ni inte har den uppfattningen skall ni gå ut till människorna och säga: Din bygd är inte värd att överleva.

Marianne Stålberg tog också upp frågan om socialförsäkringsavgiften och sade att vi nu skall vänta och se vilka resultat detta system har gett i Norrbottens län. Det här talet om att vänta och vänta hör vi alltid. Men det gäller ju att förbättra villkoren för människor i utpräglade glesbygdregioner. Då handlar det för socialdemokraterna inte om brandkårsutryckningar, om snabba insatser som i storstadsregioner. Då handlar det inte om att etablera bilfabriker. Det handlar inte heller om att ersätta tusentals jobb med nya industrilokaler och ny produktion. Människorna i Västerbottens och Jämtlands inland har i stället fått beskedet av Marianne Stålberg: Ni skall vänta.

Vidare tog Marianne Stålberg upp länsanslaget. Hennes resonemang är ganska ologiskt. Ni inser ju själva att ert förslag till länsanslag är otillräckligt, eftersom ni antyder i betänkandet att ni kan tänka er att riksdagen måste återkomma till frågan senare. Vore det inte bättre att i voteringen rösta för ett högre anslag? Länsstyrelserna behöver nämligen redan nu ett klart besked för sin planering. Den 1 juli behöver de dessa pengar; det är ju då de fördelar medel till utvecklingsfonderna, till glesbygdssöd, till IKS-verksam-

het, kommersiell service, projektverksamhet osv. – inte senare.

Marianne Stålberg sade också att centern försöker tävla om världsmästerskapet i regionalpolitik. Det finns väl inget världsmästerskap i regionalpolitik. Vi nöjer oss med att vara svenska mästare.

När det handlar om jobben säger Marianne Stålberg att det försvann så och så många jobb och att det tillkom arbetstillfällen inom den offentliga sektorn. Ja, det tillkom 22 000 nya jobb inom hälso- och sjukvården i skogslänen under de år då vi hade regeringsansvaret. Vad är det för fel på de jobben? De medverkade till att ge många kvinnor sysselsättning på hemorten. Marianne Stålberg har visat förakt för de jobben här i kväll.

**Anf. 122 SIGGE GODIN (fp) replik:**

Herr talman! Marianne Stålberg svarade kanske nöjaktigt på mina frågor. Låt mig emellertid till att börja med anknyta till vad industriministern sade. Han sade att vi nog inte står så långt ifrån varandra, folkpartiet och socialdemokraterna, när det gäller regionalpolitiken. Han tyckte att det fanns skäl att ställa sig bakom några av vara förslag. Vilket förslag skulle ni då kunna tänka er att ställa er bakom, Marianne Stålberg? Utskottsmajoriteten har sagt nej till allt: ni var inte intresserade. Något litet hade ni väl ändå kunnat bjuda på.

Vidare sade Marianne Stålberg att det inte fanns några förslag. Jag antar att hon avsåg folkpartiet också. Låt mig räkna upp några stycken: förenklat regionalpolitiskt stöd, lägre arbetsgivaravgifter, transportstöd för egenföretagare, utjämnade teletaxor, oförändrat statsbidrag till glesbygdstrafiken, fortsatt bibehållande av de små skolorna, höjning av taket för avskrivningslån och höjda länsanslag. Det är ju en hel del. Ni kunde väl ha valt något av detta.

Vi ville ha en översyn av de differentierade socialavgifterna. Det vore rimligt att ni hade accepterat det då, eftersom det försök som pågår nu är så erbarmligt dåligt. Det fungerar ju inte. Det gäller vissa branscher. Det gäller inte i vissa delar av inlandet, om man bor på fel sida om gränsen. Det är en fördel att bo vid kusten, där man har större möjligheter.

Jag skulle vilja berätta en sak när det gäller länsanslag eller glesbygdstödet. Jag skall ta ett exempel från Marianne Stålbergs eget län.

En man i Bergs kommun tog initiativ för att rädda en del av den kommunen från att avfolkas. Han såg möjligheten att kombinera sågverksindustri med turism. I dag har flera tiotal personer arbete halva året på sågverket och halva året i turistanläggningen.

Sådana djärva kombinationer lyckas man inte utforma i Stockholm. Det måste ske ute i glesbygden av någon som tror på möjligheterna. Folkpartiregeringen 1979 såg till att den möjligheten fanns.

Det är rimligt att lägga pengar på länsanslag och regionalpolitiskt stöd, för det ger bra effekt. Det är nära de människor som vet vad man behöver satsa på.

**Anf. 123 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:**

Herr talman! Jag förstår att det kan vara svårt att få Marianne Stålberg in på någon typ av ideologiskt resonemang. Marianne Stålberg har fullt upp

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

med att värja sig i det traditionella resonemanget och fighten med t. ex. centern. Men vad är det ni kivas om egentligen?

Marianne Stålberg fällde några mycket intressanta uttalanden här från talarstolen. Det är bara litet svårt att dra några slutsatser om var Marianne Stålberg och socialdemokraterna egentligen befinner sig på den ideologiska skalan. Så här sade Marianne Stålberg – med beklagande, tyckte jag att jag hörde: Marknadsekonomiska överväganden styr.

Detta är alltså vad som leder till de problem som vi diskuterar här i dag. Eftersom det fungerar på det sättet – underförstått med socialdemokraternas goda minne – är det klart att regeringen måste ingripa och korrigera när skadorna redan är skedda på människor, miljö och regioner, och det blir dyrt, sade Marianne Stålberg.

Men finns det då ingen annan väg? Går det inte ens att få till stånd en diskussion om de behövliga styrmedel som vpk har krävt? Går det bara att debattera på högerns och borgerlighetens villkor, Marianne Stålberg?

Men så hände det en intressant sak i debatten. Vpk har hela tiden pläderat för att den gemensamma sektorn behövs, dels för att bibehålla och förbättra servicen åt alla människor, dels därför att den ger meningsfulla jobb. Den offentliga verksamheten tillfredsställer människors behov och skapar samtidigt jobb. Då får inte staten dra in miljarder från kommuner och landsting, för det leder till bl. a. ökad arbetslöshet. Nu säger Marianne Stålberg att den offentliga sektorn har stor betydelse, att den ger jobb och tydligen bra jobb också. Var skäll man som sagt placera in Marianne Stålberg på skalan?

Sedan har moderaterna mage att stå här och tala om för oss andra att det var ju också vad de sade, att kommunerna nu får det så besvärligt att de måste dra ner på sin verksamhet, och då minskar jobben. Vad har moderaterna gjort för att se till att människorna får behålla sin goda service och sina jobb? Det skulle jag vilja veta.

**Anf. 124 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:**

Herr talman! Det är så, Ingrid Hemmingsson, att om man skulle införa riskgarantilån, skulle det bli en märkbar försvagning av det regionalpolitiska stödet, eftersom betydligt mindre medel i så fall skulle utgå till regionalpolitiken. Ingrid Hemmingsson säger att offertstödet har ungefär samma verkan som riskgarantilånen. Varför behåller vi då inte offertstödet, som redan är i funktion?

Om Ingrid Hemmingsson tror att tiden arbetar för henne och moderaterna tycker jag att hon skall fortsätta med den tron. Ingrid Hemmingsson och jag har tidigare här i kammaren debatterat den offentliga sektorn och den rädsla som moderaterna visar för den. Jag tycker att moderaternas åsikter i den frågan är skrämmande. Jag har tidigare frågat Ingrid Hemmingsson utan att få svar: Vad är det för verksamhet i den gemensamma sektorn som skulle vara så farlig för glesbygdskborna?

Pratat om att det inte getts utrymme för det privata näringslivet att etablera sig i glesbygden är ju nästan löjeväckande. Jag kan inte tänka mig att någon privat näringsidkare skulle tycka att det skulle vara meningsfullt att anordna privat service för äldre människor t. ex. i den rena glesbygden som Ingrid och jag har i vårt län. Jag tror inte det skulle vara speciellt inkomstbringande. Vi

får nog vara mycket tacksamma för att vi i glesbygden har den gemensamma sektorn som vi betalar via skatten. Annars skulle det sett förfärligt ut både när det gäller servicen för gamla människor och när det gäller sysselsättnings-tillfällena.

I mitt huvudanförande sade jag fel siffror, Per-Ola Eriksson. Jag sade att 34 000 industrijobb försvann i Sverige under er regeringsperiod. Det är mycket värre än så. Det var 160 000 jobb som försvann i hela landet. Det var skogslänen som miste de 34 000 jobben.

Jag skulle vilja veta, Per-Ola Eriksson, vad det är mer som ni i centern vill satsa på utöver förslagen om minskade inkomster för staten. Jag har inte hört fler förslag från er utöver detta att länsanslagen skall höjas.

Vi är överens om att tycka att länsanslaget är bra och ger billiga jobb. Det är ju inte så att länsstyrelserna nu använder alla pengarna på en gång när de får den nya fördelningen från den 1 juli. Vi har ju stora chanser, om det visar sig nödvändigt, att återkomma under det budgetår som börjar nu den 1 juli.

**Anf. 125 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:**

Herr talman! Marianne Stålberg säger att riskgarantilånet inte är bra eftersom det ger för litet pengar. Men ganska många av oss här i kammaren har varit överens om att man inte kan sätta likhetstecken mellan pengar och bra regionalpolitik. Det beror på hur resurserna utnyttjas. Marianne Stålberg påstod att jag hade sagt att riskgarantilånen skulle ge samma verkan som offertstödet. Det sade jag inte. Jag sade att riskgarantilånen innebär en förenkling och är mera flexibla. De positiva sidor av offertstödet som Marianne Stålberg beskrev kan man också få av riskgarantilånen.

Så några ord om den offentliga sektorn. Min fråga var: Hur blir servicen i glesbygden när den offentliga sektorn måste krympa? Socialdemokraterna drar ju in runt 6 miljarder från kommunerna. Då måste kommuner och landsting spara, och då har man inget alternativ i glesbygden om man spar på den offentliga sektorn, eftersom det inte har tillåtits några som helst privata alternativ.

Visst får företagare etablera sig, säger Marianne Stålberg. Jo, men inte på de områden där den offentliga sektorn har monopol.

Marianne Stålberg sade att de fria marknadskrafterna är bra, men de utarmar glesbygden. Hon var väldigt tvärsäker på den saken. Men de fria marknadskrafterna kan användas hur som helst här i kammaren. Ibland är det ett skällsord, och ibland tar man till det när man inte har några andra argument. Jag tycker vi skall komma ihåg att dessa marknadskrafter är vi allihop. Det är våra beslut när vi konsumerar och köper och allting sådant. Vi kan inte komma ifrån att det är dessa marknadskrafter som har skapat välståndet i västvärlden. Och vad är alternativet till dem? Jo, en reglerings-ekonomi – t. ex. en sådan som Viola Claesson pläderar för – och den har visat sig medföra oändliga bekymmer.

Det är vi politiker som skall fastställa ramarna – och det är dessa som vi egentligen diskuterar i dag – dock med vissa begränsningar. Många ingripanden från politiker på alla nivåer leder ju till flera ingripanden för att rätta till effekterna av dem som tidigare gjorts, och det är det som i sin tur hindrar utvecklingen i stödområden.

**Anf. 126 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:**

Herr talman! Jag konstaterar för andra gången att Marianne Stålberg inte svarar på mina frågor. Jag tolkar det på det sättet att hon inte är intresserad av att förnya regionalpolitiken genom att ställa sig bakom centerns krav på åtgärder direkt riktade till enskilda människor – trots att sådana tankegångar finns i Jämtlands läns länsstyrelse, som Marianne Stålberg har en viss inblick i.

Jag kan också konstatera att tanken på nya åtgärder, mera riktade till enskilda människor, omfattas av fler än centern och länsstyrelsen i Jämtlands län. Jag läste med stort intresse vad landshövdingen i Västerbottens län Sven Johansson för en tid sedan skrev i tidningen *Land*, där han var inne på samma tankebanor. Det finns alltså en opinion för en förnyelse av regionalpolitiken, innebärande att man upphör att satsa på byggnader och maskiner. Sådana satsningar har vi nu gjort under 20 års tid. Vi måste satsa mer på människor och ge konkurrensfördelar åt dem som bor eller bosätter sig i en viss region som under lång tid haft minskande befolkning. Får vi inte en direkt inflyttning till vissa regioner här i landet, är det detsamma som att vi skriver ut en beställning på avfolkning av dessa. Då släcks ljuset, som Börje Hörnlund har sagt i debatten tidigare i dag, i stora delar av landet.

Jag har heller inte fått svar på frågan om ett jobb i Sorsele är mindre värt än ett jobb på ett lyxhotell i Luleå kommun. Jag tolkar Marianne Stålbergs underlåtenhet att svara så, att det förhåller sig på det sättet: det är inte värt att satsa på människor i Västerbottens och Jämtlands inland för att dessa skall få en trygghet i arbetet och för att få fart på näringslivet inom småföretagssektorn, och det är inte heller värdefullt att satsa på utvecklingsfonderna i den takt som vi har föreslagit – ett förslag som Marianne Stålberg tidigare under detta riksmöte har varit med om att avslå.

Marianne Stålberg tog dessutom upp frågan om industrisysselsättningen. Låt mig påminna om att Marianne Stålberg på våren 1983 röstade för att exempelvis LKAB i Norrbotten skulle minska antalet anställda med långt över 1 000. Det beslutet fattades med ett enda klubbslag. Var det ett uttryck för en aktiv regionalpolitik, eller var det ett uttryck för något annat? Jag tycker att Marianne Stålberg i den här debatten silar mygg och sväljer kameler.

Marianne Stålberg understryker vidare kostnaderna för länsanslaget. Hon menar att det är dyrt och att det nu inte finns anledning att satsa på det. Men skulle inte Marianne Stålberg litet grand tänka på vad det kostar för samhället och människorna att icke satsa på regionalpolitiken? Är ändå inte koncentrationen en börda för samhällsekonomin och för de enskilda människorna vilken det finns anledning att reagera emot? Finns det inte anledning att tänka efter vad man får om man satsar på regionalpolitik? Genom den får man ju trygghet och sysselsättning för människorna.

**Anf. 127 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:**

Herr talman! Replikskiftet mellan Marianne Stålberg och Ingrid Hemmingsson är intressant: socialdemokratisk politik kontra eller tillsammans med moderat politik.

Marianne Stålberg har ju så vackert lovat moderaterna och Ingrid

Hemmingsson att man skall nöja sig med att korrigera när skadorna redan är skedda. Socialdemokraterna vill alltså inte ha det som Ingrid Hemmingsson kallade regleringspolitik och som vpk står för. Jag skulle vilja fråga: Vad skall man göra om ytterligare 90 000 eller 100 000 industrijobb försvinner och de mäktiga och fria krafterna, som moderaterna vill gynna – varvid också socialdemokraterna spelar med –, lämnar ort efter ort i ett rasande tempo med total ödeläggelse som följd?

Jag värnar om kvinnorna i kommuner och landsting och om deras jobb. Bland kvinnorna finns en mycket stark rörelse på gång. Jag undrar vad Marianne Stålberg tänker svara dessa kvinnor. Blir det likadant nästa år, dvs. några trösterika ord om korrigeringar, när skadan redan är skedd? Varför inte säga åtminstone några ord, Marianne Stålberg, om vpk:s krav på styrning i stället för det tandlösa lokaliseringssamråd som existerat hittills? Skall socialdemokraterna fortsätta med att bara korrigera och att sabotera kvinnornas möjligheter till jobb och god service?

Jag tycker att man kan begära åtminstone någon form av svar på de här frågorna.

**Anf. 128 SIGGE GODIN (fp) replik:**

Herr talman! Ta nu chansen, Marianne Stålberg, och förklara för mig vad industriministern menade! Vilka av de förslag som folkpartiet har lagt fram kunde han tänka sig att ni skulle anta? Jag tycker det finns skäl att ge oss ett svar på det nu i den sista replikomgången.

Ingen behöver sakna länsanslagen, säger Marianne Stålberg. Det är bara att ta kontakt med departementet, så fixar det sig. Ja, men det skall ju inte vara så. Marianne Stålberg har själv hemma i Östersund skrivit under på att länsstyrelsen i Jämtlands län behöver mera pengar och vill ha det. Låt oss ge länsstyrelsen de pengarna direkt, så att den kan disponera dem! Det är ju de som finns nära människorna som vet vad pengarna skall användas till. De skall inte behöva gå till departementet.

Jag kan bara konstatera att socialdemokratisk regionalpolitik handlar om centralstyrning. Jag börjar bli aningen rädd nu för att ni möjligen tänker föra tillbaka allting till Stockholm och fatta alla beslut där. Kan ni inte tänka er att fortsätta den decentralisering som var på gång och flytta ut mer av besluten till länen?

Som avslutning skulle jag vilja säga att folkpartiet i sina förslag har satsat på tre tunga områden: Vi anser att de regionalpolitiska stöden skall vara rationella. Besluten skall fattas nära dem som är berörda. Stöden skall vara administrativt enkla att handlägga.

Det betyder konkret att vi vill lägga mer pengar på länsanslagen. Jag tycker att Marianne Stålberg borde kunna hålla med om att detta är rationellt, bra och effektivt.

**Anf. 129 MARIANNE STÅLBERG (s) replik:**

Herr talman! Efter att ha lyssnat på debatten både under förmiddagen och i det här replikskiftet tycker jag att det verkar som om oppositionen tror att länsanslagen – som jag tycker är bra – är det enda saliggörande i den framtida regionalpolitiken. Jag tror inte att det är så. Vi bör använda hela medelsarse-

nalen. Vi fattade beslut om en förnyelse av medelsarsenalen så sent som i fjol, Per-Ola Eriksson. Det är alltså bara ett år sedan, och de medlen skulle räcka fyra år framåt. Jag tycker att vi skall avvakta och se vad som kan åstadkommas med det regionalpolitiska stöd vi har.

Per-Ola Eriksson har försökt få mig att säga någonting om de nya förslagen om individinriktade insatser, men jag har inte hunnit göra det tidigare.

Vi har en utredning vid länsstyrelsen i Jämtlands län. Jag sitter själv med i den utredningen, och det gör också landshövdingen. Dessutom ingår en mycket duktig företagare från länet, som för övrigt är f. d. riksdagsledamot för centerpartiet. Vi har ännu inte officiellt lagt fram det förslag Per-Ola Eriksson talar om, men det håller på att förankras i de grupper där det behöver förankras. Det dröjer inte länge förrän vi kan lägga fram förslaget, men jag tycker inte att det finns anledning att presentera det här i riksdagen innan det lagts fram i länsstyrelsen i Jämtlands län. Jag försäkrar emellertid att det inte dröjer länge förrän det kommer ett förslag.

Per-Ola Eriksson säger att det är värt att satsa pengar på regionalpolitiken. Jag tycker nog att vi har bevisat det, eftersom vi har fördubblat medlen till regionalpolitiken sedan centern hade ansvaret för den.

Till Ingrid Hemmingsson kan jag säga att jag vidhåller att offertstödet är ett enkelt och flexibelt stöd. Jag tycker att vi skall fortsätta med det i stället för att ge oss in på en försämring av stöden genom att gå in för riksgarantilånen. Och, Ingrid Hemmingsson, jag tycker att ni till en senare debatt skall fundera mycket på detta med jobb i glesbygden. Jag tror inte att privatföretagsamheten skulle vara intresserad av att sköta vården så som den gemensamma sektorn gör.

Jag hinner inte svara på de frågor som Viola Claesson ställde till mig, men jag kan säga att lokaliseringssamrådet är någonting som industriministern i dag använder väldigt flitigt, därför att han tycker det är ett bra och viktigt instrument. Min förhoppning är att det skall kunna utökas.

#### **Anf. 130 ERIK HOLMKVIST (m):**

Herr talman! De socialdemokratiska företrädarna i dagens debatt har samtliga uttryckt stor tillfredsställelse med den förda regionalpolitiken, den tredje vägens politik. Man har berömt sig av och applåderat lägre arbetslöshetstal och fler jobb och att pengarna räckt till för alla projekt man ansett vara värda att satsa på. Det har inte varit någon egentlig inre kritik av den egna politikens relativa misslyckande. Man har varit sig själv nog och har inte ansett sig behöva kasta någon som helst blick på vad oppositionen i utskottet ansett vara värdefullt för framtiden. Det är enligt mitt förmenande en alldeles för okritisk och samtidigt hurtig inställning till problemen.

Den hittills förda regionalpolitiken har visat sin oförmåga att rätta upp förhållandena, i synnerhet när den bedrivits jämsides med en ekonomisk politik och en skattepolitik som kommit att bli ett hinder för utvecklingen, framför allt i de små och medelstora företagen.

Moderata samlingspartiet har i ett antal motioner till årets riksmöte lagt fram förslag om förändringar inom den ekonomiska politiken, skattepolitiken, näringspolitiken, småföretagarpolitiken, regionalpolitiken, etc. De föreslagna riktlinjerna måste enligt vår mening få ligga till grund för en

omläggning av politiken inom dessa områden, innan vi kan komma till rätta med undersysselsättningen i Norrlandslänen.

Men även ett antal socialdemokratiska riksdagsmän har i motioner visat hur otillfredsställande situationen är i resp. hemlän. Socialdemokratin har alltsedan regionalpolitik började bedrivas i vårt land för drygt 20 år sedan använt sig av en enda modell: mer pengar till beredskapsjobb, till arbetsmarknadsinsatser, fler regionala paket med mer pengar när allt har kraschat, miljard på miljard till de statliga företagen, som ofta varit i kris. Socialdemokratin har försökt finna någon sorts genväg i sin modell. Den genvägen finns inte. Det finns inte någon annan väg mot fler jobb än att tillverka varor och tjänster som människorna-marknaderna frågar efter och är beredda att betala för. Varför har socialdemokrater så svårt att förstå det här sammanhanget?

Vi skall satsa på långsiktiga jobb, på produktion av varor och tjänster som efterfrågas och som får till följd att jobben växer fram på ett naturligt sätt. Konstlad sysselsättning skapar ingen tillväxt och ingen utveckling. Det är inte tillräckligt att enbart lita till arbetsmarknadspolitiska åtgärder, fler beredskapsjobb eller att försätta bygga ut den offentliga sektorn, bygga skolor, polishus, industrihus, vägar eller att ösa in mer pengar i företag i kris. Regionalpolitiken och arbetsmarknadspolitiken tillsammans med andra politikområden måste samlade bli mer effektiva och mer offensiva. Detta når vi genom ökad utbildning, produktutveckling och en medveten satsning på framtidsbranscher. Det krävs bl. a. en annan ekonomisk politik, en annan skattepolitik som medger utveckling, tillväxt och expansion. Detta gäller inte bara Norrlandslänen utan hela vårt land.

Herr talman! Enligt länsstyrelsernas egna prognoser över befolkningsutvecklingen kommer de fem Norrlandslänen att mellan åren 1980 och 1990 förlora 22 000 människor, framför allt unga, till storstadsområdena. Hur är det möjligt för er socialdemokrater att berömma er av ett sådant scenario?

Antalet flyttlass ökar nu med accelererande fart. Bara de senaste tre åren – med socialdemokratisk regering – har antalet utflyttade från skogslänen ökat med ca 15 000 personer. Även under denna flyttlassepok är det särskilt inlandet som drabbats. I dag finns det många byar i inlandet som saknar unga människor. På många håll har nästan alla barn, ungdomar och medelålders flyttat till storstadsområdena. Vad får er socialdemokrater att tro att norrlänningar applåderar den utvecklingen?

Fram till 1990 fordras det 55 000 nya jobb i Norrlandslänen för att alla skall kunna stanna kvar: 18 000 i Norrbotten, 9 000 i Västerbotten, 10 000 i Västernorrlands län och 13 000 i Gävleborgs län. Denna eftersläpning skulle ha varit ännu större om inte utflyttningen ökat de senaste tre åren. Tror ni socialdemokrater att er politik ger utrymme för en ökning av sysselsättningen upp till dessa tal? Den har inte gjort det hitintills. Kommer vi över huvud taget att kunna bibehålla det antal jobb vi i dag har?

I samtliga Norrlandslän är det ungdomen som drabbas särskilt hårt av bristen på jobb. Upp till 20 % av ungdomarna i vissa kommuner saknar i dag ett arbete, och detta i en konjunktur som ger våra företag möjlighet att sälja näst intill allt vi producerar. Vad händer, socialdemokrater, med sysselsättningen i den konjunkturavmattning som kommer? Vad händer i Norrlandslä-

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

nen, som är så beroende av goda utlandsaffärer? Hur kan ni socialdemokrater vara så nöjda med att upp till 20 % av vår ungdom går utan ett jobb i vissa av våra kommuner? Har ni satt er in i vad som kommer att hända i inlandskommunerna? Vilken beredskap finns för ett mörkt scenario?

Vi befärar att så länge socialdemokraterna får igenom sina regionalpolitiska förslag i riksdagen och så länge den nuvarande skattepolitiken och ekonomiska politiken består, så länge kommer vi att få dras med regional obalans.

Småföretagens roll i utvecklingen av Norrlandslänens näringsliv inför 1990-talet är klart underskattad. Det är inte de stora företagsetableringarna som är den framtida utvecklingen. Den tiden är förbi – om den nu någonsin funnits. Det är de många små företagen – vare sig de redan finns eller kommer att etableras – som är den framtida modellen för industriell utveckling eller utveckling av tjänsteproduktion.

Under åren 1982–1985 höjdes med den tredje vägens politik skattetrycket inom företagen i vårt land med 15 miljarder kronor. Detta innebär att det norrländska näringslivet påfördes skatter och avgifter med tillsammans ca 2,1 miljarder kronor. Anser ni socialdemokrater att den skattepolitiken har främjat utveckling, tillväxt och expansion i Norrlandslänet? Anser ni att det föreligger något samband mellan vårt höga skattetryck och det faktum att Sverige har de flesta företagskonkurserna i västvärlden?

Socialdemokratisk politik gynnar inte Norrlandslänet – detta kan klart slås fast. Sammantaget innebär effekterna av den förda politiken – då alla politikområden beaktats – en fortsatt utflyttning; allt fler står utanför den ordinarie arbetsmarknaden, och det blir en fortsatt snabb utglesning av Norrlands inland. Flyttlassen kommer att fortsätta att rulla söderut. Inlandets barn kommer inte längre att finnas där, herr talman.

Jag vill ställa ytterligare några frågor till den socialdemokratiska företrädaren i den här debattomgången, Monica Öhman. Det gäller den tredje vägens politik.

1. Kapital bundet i fastigheter, varulager, inventarier, maskiner, goodwill etc. förmögenhetsbeskattas hos företagaren. För att klara av detta tvingas företagaren till ofta abnorma personliga uttag från sin rörelse, vilket hindrar en normal utveckling och tillväxt i hans företag. Alltför ofta tvingas företagaren att sälja ut sitt företag för att klara av att betala förmögenhetsbeskattningen och för att inte äventyra sitt företags bestånd. Anser ni socialdemokrater att detta är rimligt?
2. Vi har en av västvärldens högsta räntor. De ligger i dag 3–4 % över jämförbara länders. På vilket sätt anser ni socialdemokrater att detta främjar utvecklingen i Norrlandslänet?
3. Löntagarfonderna dränerar det norrländska näringslivet på hundratals miljoner årligen. Det är vinstmedel som borde ha fått vara kvar och arbeta som riskkapital för utveckling och expansion i de egna företagen. I stället har dessa medel inlevererats till löntagarfonderna, som använt dem till börsspekulation och klipp på fondbörsen. Under åren 1983–1985 har beräkningsmässigt 340 milj. kr. förts från de norrländska företagen till de stora börsföretagens aktieägare i Volvo, Fermenta, Electrolux, Alfa

Laval etc. Inte minst är Nordfondens agerande på den svenska aktiebör-  
sen ett avskräckande exempel på snabba placeringar och klipp. På vilket  
sätt anser ni socialdemokrater att löntagarfonderna har medverkat till  
utvecklandet av det norrländska näringslivets expansion och tillväxt?

4. De stora statliga och kommunala monopolföretagen motverkar på olika  
sätt privata initiativ inom områdena tjänster, vård och varor. Service till  
människor i allmänhet hamnar i riskzonen när privata serviceföretag  
hindras i sin utveckling. Hur gagnar detta Norrlandslänen?
5. Utvecklingsfonderna och andra regionala fonder har alltmer förlorat  
entreprenörandan i sin verksamhet – om de nu någonsin haft den. I dag  
ligger stora summor pengar på långa bankräkningar och i obligationer, i  
stället för att användas till företagsetableringar, som riskkapital i företag  
som vill starta. På vilket sätt har detta gagnat Norrlandslänen?
6. Hur kan ett nej till att domänverket säljer ut mindre delar av sin mark till  
jordbrukare eller skogsbrukare som komplettering av redan befintlig  
mark vara till hjälp i Norrlandsjordbrukets utveckling?
7. Genom att hindra företagare att göra avdrag för forskning och utveckling  
har socialdemokraterna hindrat en naturlig utveckling inom de mindre  
företagen. De finns företrädesvis i Norrlandslänen. Hur kan detta gagna  
de norrländska företagen?

Den tredje vägens politik är ett hinder för en offensiv utveckling, enligt  
mitt sätt att se det.

Moderat politik ger samlat ett alternativ som bättre skulle motsvara våra  
ambitioner om bättre balans inom de olika regionerna. För att Norrlandslä-  
nen skall nå tillväxt och utveckling och därigenom få en ökande arbetsmark-  
nad, krävs det, som vi ser det, att moderat politik får ett kraftigare  
genomslag. Samtliga politikområden måste samverka.

- ☐ Skattetrycket måste sänkas. Skatt på kapital bundet i företagen slopas  
helt.
- ☐ Den offentliga sektorns monopol skall medge ökad konkurrens från  
privata initiativ.
- ☐ Rader av förbud och hinder måste bort. Dessa fungerar i dag som  
effektiva hinder för utvecklingen av ett friare näringsliv.
- ☐ En regional politik som mer siktar på okonventionella lösningar och  
generella metoder måste till. Vi skall hindra att arbetslösheten flyttar från  
ett visst företag till ett annat.
- ☐ En fortsatt satsning på de mindre högskolorna är absolut nödvändig.
- ☐ Sänkta kostnader för företagen i form av lägre arbetsgivaravgifter och  
egenavgifter behövs. Vi föreslår därför i en av våra motioner sänkningar  
med 10 % i hela stödområde A, vilket innebär i huvudsak inlandet. För  
att minska tröskeleffekterna föreslår vi sänkningar med 3 % i stödområde  
B. Denna politik skulle verksamt bidra till att allt näringsliv, förutom de  
statliga verken, fick den tro på framtiden som behövs för att företagen  
skall vilja utveckla och expandera.

Hur kan ett nej från socialdemokraterna och kommunisterna i detta  
avseende vara till hjälp för utvecklingen i Norrlandslänen?

Jordbrukets roll i bevarandet av en levande landsbygd måste mer uppmärksammas. Eftersom vi har bestämt oss för att behålla sysselsättningen inom näringen, bevara ett öppet landskap och ta hänsyn till försvarspolitiska överväganden, är det också rimligt att vi låter jordbruket få en reell möjlighet att utvecklas, så att näringen förmår ge dem som sysselsätts sin bärning. Vi har här ett gemensamt ansvar.

Till sist, herr talman: Den kommission som föreslås kan bli ett steg mot en bättre regionalpolitik. Låt oss ge oss den chansen!

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga moderata reservationer i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:13.

**Anf. 131 ULLA ORRING (fp):**

Herr talman! För oss som varje dag möter glädjeämnen och problemställningar i livet i skogslänen framstår med all önskvärd tydlighet hur oengagerat och alltför ringa framtidsinriktat som regeringen nu hanterar de regionalpolitiska målen om en balanserad utveckling i landets olika delar och om att människor skall ges tillgång till arbete oavsett var de bor i landet. Detta betygar också den debatt som har förts här tidigare i dag.

Elver Jonsson och Sigge Godin har som folkpartiets representanter framfört en del av våra synpunkter. Jag tänker nu fylla på med ytterligare några.

Vi kan alla konstatera att situationen i dag är alarmerande och dystert, särskilt vad gäller befolkningsutvecklingen. Samtliga skogslän har kraftigt åderlåtits genom utflyttning till de redan överhettade storstadsområdena. Norrbotten förlorade förra året nära 1 300 människor, Västernorrland 1 250, Gävleborg 1 425 och Jämtland 560. Ja, även för Värmland och Kopparberg redovisas liknande dystra befolkningssiffror. Endast för Västerbotten redovisas positiva befolkningsströmmar, tack vare Umeås och dess universitets utvecklingskraft.

Sammantaget har de fem senaste åren inneburit en åderlåtning av i huvudsak unga människor till ett antal av 11 000. Det skall jämföras med det positiva tillskott på 17 800 som åren 1976–1980 under borgerlig regim gav. Det är därför förvånande och nonchalant att den socialdemokratiska regeringen accepterar nuvarande avveckling. Det är de unga, som utgör själva livsnerven i vårt samhälle, som flyttar.

Med utgångspunkt i folkpartiets värderingar och erfarenheter krävs det nu, herr talman, en skyndsam samordning av tillgängliga resurser för att på olika vägar stärka och utveckla såväl skogslänens befintliga tillgångar som andra gemensamma tillgångar.

För att bibehålla en levande bygd och samhällen med viktiga servicefunktioner och som ger arbetstillfällen är nuvarande åtgärder klart otillräckliga. Trots att det inom regeringskansliet finns såväl ett regionalpolitiskt råd som en arbetsgrupp med särskilt ansvar för decentraliseringsfrågor, måste folkpartiet konstatera att hittillsvarande insatser har kännetecknats av bristande samordning och okänslighet för konsekvenserna av beslut inom olika statliga sektorer.

Jag hade tänkt fråga hur det har gått med det regionalpolitiska rådets aktiviteter. Industriministern lovade ju i den regionalpolitiska debatt som vi

förde här i kammaren den 1 april mer resurser till och en bredare sammansättning av rådet. I dag har vi fått höra en del av vad som skall komma till, men effekterna av dessa åtgärder återstår att bevaka. Det behövs nu krafttag för att vända utvecklingen. Det är många som har uppehållit sig kring det önskemålet.

Jag tänker särskilt på utsatta grupper som ungdomar och kvinnor, som nu lämnar skogslänen, eftersom nya jobb saknas.

Jag tänker på jordbruket, som i skogslänen kämpar mot statsmakternas oginhet. Fram till 1990 väntas bortemot 7 000 personer förlora sina arbeten eller få sina försörjningsmöjligheter försämrade, om inte nuvarande avveckling stoppas.

Jag tänker på gruvindustrin, som står inför stora omställningsproblem. Fortsatt prospektering och brytning är inte längre något självklart med nuvarande marknader.

Jag tänker på jord-, skog- och gruvindustrin, som av tradition har utgjort basnäring för skogslänen. Låt oss komma ihåg att när Norrland en gång kolonialisierades lockade statsmakterna nybyggare till skogslänen just för att bättre kunna tillvarata tillgångarna på skog och malm. Då behövde staten naturresurserna. Då behövde man människorna för industrins utveckling. Det behövs nu en ny strategi för utveckling av skogslänen. Det krävs en nationell samling. Så allvarligt ter sig läget.

Herr talman! Vice talman Karl Erik Eriksson och jag har tillsammans med kamrater i centern och moderata samlingspartiet i motion framfört förslag om att en kommission bör tillsättas. Andra talare har före mig i dag preciserat sammansättning och uppgifter. Utöver detta vill jag tillägga att en sådan kommission skulle på ett helt annat sätt än vad som sker i dag initiera, samordna och bearbeta kort- och långsiktiga projekt som kan stärka regionernas näringsliv. På 1960- och 1970-talen var den ekonomiska tillväxten ofta en given utgångspunkt. I dag måste regionalpolitik i större utsträckning bli ett medel för att mobilisera de resurser som finns runt om i Sverige för ökad tillväxt. Och här behövs samordning.

Låt mig belysa nuvarande situation från ett samhälle i Västerbotten, nämligen Norrfors. Det finns säkert andra bygder runt om i landet med samma erfarenhet. Norrforsborna beslöt sig för att konkret försöka stoppa utflyttningen från byn. Man gick samman för att bygga ett industrihus. Länsanslaget hjälpte byborna. Det är det länsanslag som vi i folkpartiet vill förstärka ytterligare. Man "gav järnet" och byggde med egen arbetskraft detta industrihus. Förra månaden invigdes det. Här finns nu unga entreprenörer och hantverkare som hyresgäster. Barnfamiljerna stannar, skolan blir kvar, bagaren fortsätter att baka sina bullar osv. Men hotmoln finns också. Postverket varslar om indragning av postkontoret. Kundunderlaget sviktar, säger man. Den ena myndigheten vet inte vad den andra gör. Så är det att leva i glesbygd. SJ rationaliserar – turerna mellan Storuman och Umeå dras in och stationer läggs ner. Det lilla kundunderlag som fanns försvinner definitivt utan att SJ i klartext behöver säga att linjen upphör. Företagens möjligheter att nå marknaden söder ut försvåras. Överlevnaden för näringarna försvagas. Arbetsstillfällena försvinner.

Herr talman! I reservation nr 7 i arbetsmarknadsutskottets betänkande

beskriver folkpartiet utförligt syftet med en särskild kommission: att revidera den hittills förda regionalpolitiken, som så gruvligt misslyckats under socialdemokratisk regi, och att studera och värdera den ekonomiska tillväxtens betydelse för den regionala utvecklingen.

Folkpartiet vill se ett land i balans, och däri ingår en fungerande regionalpolitik. Men ni socialdemokrater vänder er emot förslaget. Jag beklagar att inte insikten finns. Detta är mer än anmärkningsvärt, eftersom de socialdemokratiska riksdagsledamöterna med Arne Nygren i spetsen har avlämnat en likalydande motion. Jag skall citera ur socialdemokraternas motion A427: "Kommissionens mål bör vara att i god tid före hösten 1986 presentera förslag som kan formuleras i ett 'Skogslänspaket' av åtgärder för att stoppa utflyttningen från de sju nordligaste länen."

Det här är ett förslag som vi folkpartister ställer upp på och som kommissionen skulle arbeta med. Men tydligen har motionärerna drabbats av eftertankens kränka blekhet. De avvisar nämligen nu förslaget. Så fort byter socialdemokraterna fot. Jag vill fråga Monica Öhman, som är talesman för socialdemokraterna: Har ni övergett förslaget? Blev utvecklingen i skogslänen som ni lovat väljarna och är det nu så bra att det inte behövs några ytterligare åtgärder? Även vpk har i en motion lagt fram liknande förslag om en kommission.

Klyftorna i Sverige växer. Regional obalans råder. Utskottsmajoritetens skrivning förutsätter att regeringen tar nödvändiga initiativ, om den regionala balansen skulle försämrats.

Hur djupt skall den bittra kalken tömmas, och skall skogslänen raderas ut? Det är min fråga till Monica Öhman.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservation 7 om en särskild kommission, till reservation 14 om fortsatt omlokalisering av statlig verksamhet, till reservation 21 om de regionalpolitiska medlens allmänna utformning, till reservation 34 om översyn för mer omfattande differentiering av socialavgifter, till reservation 38 om högsta belopp för IKS-bidrag och sist men inte minst till reservation 68 om ett ökat länsanslag.

Allra sist: Det behövs nya initiativ, om utvecklingen skall kunna vändas. Klockan är nu en minut i tolv.

#### **Anf. 132 GÖREL THURDIN (c):**

Herr talman! Enligt den socialdemokratiska utskottsmajoriteten är regionalpolitiken – av det nu framlagda utskottsbetänkandet att döma – inte längre en fråga för riksdagen. Enligt socialdemokraterna är regionalpolitiken en fråga antingen för länsstyrelserna eller för Bergslagsdelegationen eller för regeringen. På 115 punkter i hemställan avstyrks ett eller flera yrkanden med just motiveringar av detta slag. Att vi från utskottets sida skulle försöka påverka är tydligen uteslutet.

Jag tycker att det är underligt – för att inte säga nästan oförsäkamt – att socialdemokraterna anser att det inte finns några alternativa förslag bara därför att flera partier inte har någon gemensam reservation. I en demokrati utgör vartenda förslag, enligt min åsikt, ett alternativ och vartenda förslag skall diskuteras.

Mom. 68–79 handlar om Norrlandsproblemen. Samtliga motioner av-

styrks i aktuella delar. I sammanfattningen under rubriken Utvecklingen i länen står det:

”Avslutningsvis tar utskottet upp utvecklingsproblem i skilda landsdelar och avstyrker därvid yrkanden i en rad motioner om insatser av skilda slag för att främja utvecklingen i län och regioner.” Med hänvisning till att mycket har gjorts från regeringens sida när det gäller Norrland anser utskottsmajoriteten att de förslag från regeringen som föreligger är helt till fyllest.

Om den förda politiken nu varit så bra, varför upplevs då ingen förbättring? Utflyttningen fortsätter och därmed avfolkningen av Norrlands inland. Jag får samma känsla som Börje Hörnlund, att Norrlandsproblemen har funnits så länge att man har vant sig vid dem. Men det är just tidsperspektivet som är så viktigt att komma ihåg.

Norrland befinner sig nu i ett helt annat läge än vid förra utflyttningsvägen. Det finns nämligen inte längre någon befolkningsbuffert, inte någon buffert för jordbruket, det går inte att tänka sig att kommunerna skall fortsätta att höja kommunalskatten för att kompensera sig för skattebortfall i samband med flyttlassen, för att kompensera sig för höjda driftskostnader i förhållande till en minskande befolkning och höjda kapitalkostnader per capita och till sist ändå stå där med outnyttjade investeringar. Det är en ren samhällsekonomisk förlust.

På det viset blir det ingen egen kraft eller dynamik kvar, framför allt inte i inlandet. Befolkningsströmmar och kapitalströmmar går bara i en riktning – i ett dynamiskt samhälle måste de gå i båda riktningarna. Här hade skatteutjämning kunnat vara ett bra instrument, om det varit rätt utformat, för att vända en ström, vilket vi också har tagit upp i centerns reservation nr 41.

Norrfondens medel och deras användning har tidigare inte gynnat företagen i skogslänen speciellt. En ändring som gör att fonderna avvecklas och som gör det möjligt att använda medlen bättre skulle också påverka dessa kapitalströmmar i rätt riktning.

Norrlandsförbundets ordförande, professor Erik Bylund, framhåller att en arbetsgrupp behövs för att lösa de problem som finns, därför att det inte längre räcker med punktinsatser. Det behövs, enligt honom och många andra, paketvisa investeringar, där det tas hänsyn till flera områden på samma gång. Vi har sett Bergslagenpaketet och Malmöpaketet, men Norrlandspaketet uteblev. Vad har Norrlands länsstyrelser som inte andra länsstyrelser har? Frågan uppkommer då jag ser utskottsmajoritetens motiv till förstärkning av den kända Bergslagsdelegationen.

Här anser majoriteten att en delegation behövs med en central, samordnande roll för genomförande av föreslaget program. Likaså är det delegationens uppgift att avgöra den geografiska inriktningen av insatserna, inte länsstyrelsernas. I Norrland är det däremot, enligt samma utskottsmajoritet, länsstyrelserna som skall prioritera inom länet och regeringen som skall tala om den geografiska inriktningen. Länsstyrelserna skall däremot klara av samordningen uppe i Norrland. En konsekvens i motiveringarna vore välkommen.

Norrland har en negativ befolkningsutveckling och åldersstruktur, som flera här har talat om tidigare. Norrland har dessutom en högre arbetslöshet i genomsnitt än landet i övrigt. Dock hänvisar utskottet till att den har minskat

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

mellan 1984 och 1985. Ja, tacka för det! Det året flyttade ju flera tusen människor bort från Norrland – hur skulle annars dessa siffror ha sett ut? Läget har inte förbättrats.

I den nämnda centerreservationen har vi också pekat på behovet av ökade satningar på kommunikationerna. Det är inte stora motorvägar som Norrland behöver, utan det är beläggning på vägar inåt landet så att framkomligheten ökar. Norrland behöver därför också förstärkning av broar. I Västernorrlands län, som är mitt län, är t. ex. en tredjedel av broarna i undermåligt skick och klarar inte av tung trafik – vilken är oerhört omfattande i länet.

Det går inte att etablera en industri vid en väg som avstängs vissa tider på året. Det går till slut inte heller att bo vid en sådan väg, då alla måste kunna ta sig till sitt arbete varje vecka. I propositionen liksom i utskottsbetänkandet erkänns att produktionsbetingelserna när det gäller fysiska transporter inte är likvärdiga med i andra delar av landet, och det är faktiskt sant. Vägunderhåll ger jobb spridda över hela regionen.

I betänkandet säger man att omfattande investeringar har gjorts i anläggningar och vägar. Ja, det beror ju naturligtvis på vad man jämför med. Jämför man med landets övriga satsningar är det fråga om minimibelopp. Av 900 miljoner får de åtta skogslänen 150 miljoner, dvs. 17 %. Dessa län täcker tillsammans 65 % av landets yta. Då kanske orimligheten i utskottsmajoritetens förnöjda yttrande framstår tydligare.

Utskottsmajoriteten skriver: De stora avstånden gör det slutligen särskilt betydelsefullt med goda järnvägs- och flygförbindelser.

Vi kunde med andra ord ha förväntat oss särskilda insatser på dessa områden, t. ex. en Scan Link. Såvitt jag vet fattade riksdagen nyligen beslut om att vissa flygplatser inte skulle komma med i resultatutjämningsystemet. Flyget i Norrland fick alltså inte sin del. Vid samma beslutstillfälle sade socialdemokraterna, med viss hjälp, nej till upprustning av inlandsbanan och andra viktiga delar av järnvägsnätet. Man aviserar dessutom indragningar av persontrafik från kuststäderna till stambanan. Alltihop stick i stäv mot vad som står i betänkandet.

Jag tyckte att Marianne Stålberg sade att infrastrukturen är livsviktig. Kommunikationerna hör hit. Då tycker jag att ni i beslut skall visa att ni verkligen tycker detta.

Centern har i flera motioner pekat på att utflyttning av statliga förvaltningar skulle innebära en förstärkning för Norrlands del. I Norrland har vi inte upplevt någon större aktivitet för att åstadkomma detta. I avsnittet om Norrland talar man mer om den privata tjänstesektorn och dess utflyttning. Skulle staten föregå med gott exempel tror jag att det skulle vara lättare att få industrin att följa exemplet. Men det är min bedömning.

Ett för inlandet avgörande problem är jordbruket, vars sysselsättning i allra högsta grad kommer att påverka framtidens arbetslöshetssiffror. Prognoser talar om att 7 000 personer kan förlora sina arbeten inom loppet av fyra år. Skulle jordbruksnäringen gå den utvecklingen till mötes kommer inlandet att vara avfolkat år 1990, och då blir det svårt att vända. Det är en brist i den regionalpolitiska diskussionen att inte jordbruket får behandlas i dag. För Norrland är nämligen jordbruket och dess Norrlandsstöd ytterst en

regionalpolitisk fråga. Det handlar nämligen om regionens försörjningsförmåga.

Centern har i reservation 18 föreslagit ett utvecklingsprogram för landsbygden. En förutsättning för detta program är att jordbruket finns kvar. Ett samhälle i balans har både små och stora tätorter, både industrinäringar och jordbruksnäringar, både småskalighet och storskalighet och både stadsbebyggelse och landsbygd. Hade fritidsfrågorna och turistfrågorna kunnat tas med i debatten kanske behovet av en levande landsbygd hade framstått som något naturligt. Nu klarar sig utskottsmajoriteten med en hänvisning till andra utskott.

Marianne Stålberg skyller dessutom på marknadsekonomi när det gäller den levande landsbygden. Men vägar, utbildning och utlokalisering av statliga företag hör inte till marknadsekonomi. Detta kan ordnas med hjälp av politiska beslut. Vi har i vår reservation också pekat på utbildningsinsatsernas regionalpolitiska betydelse.

Herr talman! I riksdagen och i regeringen måste det skapas en helhetssyn som innefattar näringspolitik, utbildningspolitik, sysselsättningspolitik, trafikpolitik, jordbrukspolitik, bostadspolitik, osv., och denna helhetssyn skall omfatta hela landet.

Rätten att bo och arbeta måste finnas i hela landet. Valfriheten skall också finnas norr om Dalälven. Tycker inte Monica Öhman det?

På något sätt har man en känsla av att Norrlandsproblemen numera finns i Bergslagen, i norra Uppland, i Småland, i Blekinge, osv. Om nu Norrlandsproblemen breder ut sig över hela Sverige är det väl dags att se dem i ett nationellt perspektiv och ta ett samlat grepp. Då, Monica Öhman, räcker det nog inte med regeringens regionalpolitiska råd eller statsrådsgrupp. Då behövs det ett parlamentariskt arbete med ett nytt och solidariskt sätt att tänka.

Herr talman! I avvaktan på detta yrkar jag bifall till reservationerna nr 18 och 41 och till övriga reservationer som centern ställt sig bakom.

### **Anf. 133 SVEN HENRICSSON (vpk):**

Herr talman! Den som växte upp i ett norrländskt sågverksdistrikt lärde sig tidigt stava till ordet export. Fartygen som låg på redan och lastade trävaror eller massa till utlandet betydde relativ trygghet, arbete och avlön. Först senare, när man växte upp, förstod man kanske att exportens vinster och den import som då blev möjlig gav landet ny teknologi och investeringsvaror, oftast då till etablerade industricentra som låg söderöver. Något principiellt nytt i denna norrländska halvkoloniala roll har inte inträffat.

1960-talets omvandlingsprocess satte fart på en annan export. Massor av unga arbetare vinkade farväl till hembygden från järnvägsstationer av vilka många sedan dess blivit nedlagda. 12 000–13 000 människor – mest unga – flyttade årligen från glesbygd till storstäder. Det var vid den tiden som regionalpolitiken blev politiskt intressant för alla partier. "Lokaliseringspolitik" blev ett nytt ord att lära sig, och i början av 1970-talet, då man började tala om "arbetskraftsbrist" och "överhettning" i industricentra söderöver, kunde man faktiskt notera en viss ökning av industrijobben också norrut. Alla minns vi väl att Algots genom generösa statliga bidrag skulle se till att

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

Norrland blev en ny textilregion. Nu är syfabrikerna ödelagda. Det var snarast fråga om att "gårdagens industrier", som inte klarade livhanken i överhettade områden, fick ge sig av till Norrland med statlig stimulans.

En utvecklingsprocess med egna regionala drivkrafter förekom sällan – nej, det var den gamla rollen av beroende utifrån som befästes i Norrland. Om alltså 1970-talet delvis bromsade upp och vände strömmen något så har 1980-talet återställt mönstret från efterkrigstiden. En aktuell SIND-rapport, som är refererad här i dag, visar att fram till 1984 har 6 000 människor årligen flyttat från glesbygd till storstad. Därefter sker faktiskt språng i flyttlassökningen, och 11 000 människor sökte sig till storstäderna förra året.

Strukturomvandlingens bild fördjupas om man ser på de svenska storföretagens utlandsinvesteringar. Enligt riksbankens statistik har t. ex. mellan 1976 och 1985 tillstånd beviljats för 80 miljarder i direkta utlandsinvesteringar. Tar man också med borgen eller garanti för utländska dotterbolag rör det sig om närmare 104 miljarder under denna period. Man kan också här tala om en språngartad utveckling från de 16 miljarder i utlandsinvesteringar som noterades under perioden 1962–1975. Stora svenska transnationella företag som Eriksn, Electrolux, SKF, Swedish Match och andra har flera anställda utomlands än i Sverige, samtidigt som svensk industri blir mer och mer beroende av utländska komponenter i tillverkningen, ett förhållande som går ut över många svenska småföretag. På något sätt tenderar tydligen Sverige att bli ett Norrland i Europa!

Som vi gör gällande i motion A450 är den samhälleliga infrastrukturen, mångsidigheten och existensen av breda kontaktnät och differentierade yrkes- och marknadsstrukturer helt avgörande för regionalpolitikens läge och framtid. Det har också industriministern understrukit här i dag. Vi säger också att centralisering och koncentration kan motverkas genom riktade samhälleliga åtgärder av tillräcklig omfattning och långsiktighet. Det betyder att utvecklingen av t. ex. väg- och järnvägsnät, teleteknik, osv. på kommunikationssidan liksom av högskolor, forsknings- och teknikutvecklingscentra och övrig infrastruktur är avgörande för regionalpolitikens framtid och möjligheter.

Jag tog häromdagen del av det stora stamvägprojektet eller motorvägstriangeln som det kallas. När man studerar det ser man tydligt att detta stora infrastrukturella program formar sig till ett hjärta som omsluter Sveriges tre största städer; det omfattar de befolkningstätaste och industriellt mest utvecklade områdena och ligger i anslutning till regioner med landets tekniskt mest avancerade industri- och forskningspotential. Jag måste säga detta, därför att det bestämmer utvecklingen också i Norrland. När man gör så stora infrastrukturella satsningar i de redan expansiva regionerna markerar man och läser fast oss i denna struktur. Jag kan nämna ortsnamn som Stockholm–Uppsala, Linköping–Göteborg och Malmö–Lund. Man kan inte komma ifrån att det är fråga om en sammanknytning av vissa makt-, administrations- och universitetscentra och samtidigt en markering av utkantsområdenas, t. ex. Norrlands, satellitroll. Om man tar med Scandinvian Link-projektet och Öresundsbron i bilden – de finns också med i programmet – finner man att fästpunkterna finns i den svenska bildningskärnan och att programmet innebär en klar regional kantring till landets övriga delar.

Drivkraften i denna planering, frågar någon, finns den i politiska organ? Nej, det är inte politiska organ som hårdast driver det här, utan det är Svenska vägföreningen och Svenska byggnadsentreprenörföreningen som tillsammans med ordföranden i Industriförbundet tryckt på vägverkets ledning och regeringen för att göra planen officiell. Denna form av utomparlamentarisk verksamhet är tydligen mer legitim än folkliga opinionsrörelser – demonstrationer – mot en eller annan miljöfarlig väg! Där brukar de demonstrerande i stället knuffas bort av några utkommenderade ordningspoliser. I varje fall tycks denna lobbyverksamhet – jag kallar det så – ha stor tyngd i planeringen och verka klart styrande i kapitalets intresse när det gäller vägsatsningar som avgör den regionala framtiden i stora områden. Norrlands inland och Bergslagen hamnar däremot på skuggsidan när det gäller både vägar och järnvägar, trots att de regionala problemen där är många.

Samtidigt är det helt klart att den offentliga sektorn – inte minst kommunerna, som betytt mest för att klara de regionala problemen i Norrland – av staten nu styrs mot nedskärningar som kan gälla skolor, kollektivtrafik, vårdsektorn, m. m. Medan industrin minskat jobben med 90 000 mellan 1981 och 1984 har den offentliga sektorn faktiskt ökat med 80 000 enligt SIND-rapporten. Det ger oss anvisning om att vi måste slå vakt om den offentliga sektorn. Det ligger väl en del, och inte så litet heller, i den kritik som här framförs mot de borgerliga partierna, som ju faktiskt har bedrivit en flerårig kampanj mot denna offentliga sektor. Om ni hade fått som ni velat, då hade problemen i glesbygderna varit ännu större.

Sammanfattningsvis kan man formulera följande: En regeringspolitik som prioriterar exportindustrin och därmed främst storföretagens intressen och investeringar drabbar också de svagare regionerna och de mindre företagen. Om de fastlagda regionalpolitiska målen skall uppnås krävs en i grunden ny politik med verkliga styrmöjligheter för samhället.

Herr talman! Jag skall också kommentera ett par motioner. A410 och A454, som berör det norra inlandet och Västernorrland. Andra av vpk:s ledamöter skall sedan kommentera övriga regionalpolitiska motioner.

Man kan påstå att just norra inlandet fokuserar en i negativ mening dramatisk utveckling av de regionala problemen i Sverige. Här finns landets lägsta sysselsättningsgrad och den högsta arbetslösheten. Prognoserna pekar på att antalet i jord- och skogsbruk, i industri och byggnadsverksamhet sysselsatta kommer att minska med ytterligare 13 000 under 1980-talet. Ett exempel är att det behövs 6 000 nya arbetstillfällen i regionen bara för att halvera skillnaden i sysselsättningsgrad i förhållande till rikets genomsnitt. I stället pekar beräkningarna på en tillbakagång med 6 000 arbetstillfällen.

Grundtanken i vår motion är att vi här i inlandsdelarna har en problemkärna med en gemensam problembild av sju län, från norra Värmland till Norrbotten. I många fall redovisas den regionala utvecklingen länsvis. När vi får reda på hur det står till i länen redovisas ju siffrorna länsvis. På grund av att kustregionerna har en något bättre sysselsättningsstruktur och industriell bas kan genomsnittet ge ett missvisande hyggligt intryck. Blandar man t. ex. Umeås vitare färgton med Fredrikas svarta färg, blir ändå gråtonen missvisande. I själva verket hotas nu stora delar av inlandet i norr av

förslumning. I accelererande tempo minskar befolkningen, försvagas servicen, undergrävs underlaget för skolor osv. I vår motion pekar vi på vikten av initiativ inifrån, initiativ till förnyelse genom samarbete mellan människor, kommuner och län till ett lagarbete med aktivitet för konkret utformning av forskning liksom program och åtgärder. Attityden att med utsträckta händer vänta sig hjälpen utifrån måste Norrland befria sig ifrån. Aktiviteten måste komma inifrån, och den måste stimuleras av nationen som helhet.

Ett sådant åtgärdsprogram, inordnat i en nationell strategi och förankrat i inlandsregionens möjligheter, skulle utformas med centralt resurstöd. På samma sätt som kommunerna i all blygsamhet kan samverka för inlandsbanan, skulle sådan samverkan initieras genom statlig medverkan, varigenom ett block av åtgärder för att rädda norra inlandet kunde byggas upp. Det är en angelägenhet, inte bara för denna regions människor utan för hela vårt land, att detta på resurser så rika område inte förpassas till ett nytt ödesmål.

Vi visar på möjligheten att skapa egna finansiella resurser via lokala och regionala avgifter på i regionen producerad vattenkraft. Vi visar även att löntagarfonderna äntligen kan aktiveras i denna utvecklingsroll. Programmet måste gälla infrastrukturella programfrågor och innefatta en verklig höjning av inlandsbanans standard till modern teknik och eldrift. Det finns möjligheter till ökad förädling av råvarorna, utveckling av skogsbruk, jordbruk och vattenbruk samt av turism och rekreation.

Tecken tyder på att teknisk och annan kompetens efter hand blir en "bristvara" i Norrlands inland. Här måste skapas särskilda forsknings- och utvecklingsorgan i samverkan med de norrländska universiteten. Ett riksdagsbeslut om en inlandsdelegation som garanterar samverkan mellan kommuner, länsorgan, utvecklingsfonder och andra fonder samt glesbyggsdelegationen och med statens industriverk som naturlig huvudman skulle vara av stor positiv betydelse.

Jag yrkar därför bifall till vpk-reservationen nr 8.

Motion A454 handlar om särskilda insatser för Västernorrlands län, vars befolkning under loppet av ett par år minskat med 2 500 och därmed slagit svenskt länsrekord. Även när det gäller förvärvsfrekvensen ligger Västernorrlands län under genomsnittet för riket. Samma sak gäller åldersstrukturen, där siffrorna klart visar en fortsatt minskning av andelen barn. Det är också riktigt att 1960-talets utflyttningsvåg ger ett födelseunderskott, som tillsammans med svårigheterna för de unga att få arbete i länet ger folkminskningen.

Studerar man prognoserna, finner man att dessa pekar på en minskning med 10 000 invånare mellan 1980 och 1990. Detta drabbar givetvis konsumtionsmöjligheterna inom länet. Det betyder att många serviceföretag och småhantverkare kommer att lida av ett vacklande underlag. Det kan inte undgås att många hygder drabbas av försämrad service, samtidigt som hantverkare och småföretagare drabbas direkt.

I sådana kommuner som Sollefteå med ett antal mindre centralorter – Junsele och Ramsele för att ta ett par exempel – är nu serviceunderlaget klart hotat, och därmed lutar det åt en ekonomiskt och socialt sett omöjlig situation i dessa små tätorter med kringliggande glesbygd. Mönstret upprepas i hela det norrländska inlandet.

Nu har kommunerna och länet som mål på längre sikt att få en lika hög sysselsättningsnivå som riket i genomsnitt under 1980-talet. För att nå detta rimliga mål krävs 3 600 nya arbetstillfällen under 1980-talet. Om man sedan också beaktar de planeringstal som gäller för länet, krävs ytterligare 5 400 arbetstillfällen eller totalt 9 000.

Vi anser att Västernorrlands län har inte föraktliga möjligheter till ny utveckling, men därvid fordras en offensiv utvecklingsplanering. En särskild länsutredning för Västernorrlands län i syfte att kartlägga och fördjupa kunskaperna om länets svåra problem måste till som utgångspunkt för att driva fram konkreta åtgärder i syfte att vända den negativa utvecklingen till det bättre.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till vpk-reservationerna 8 och 42.

Under detta anförande övertog andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

**Anf. 134 MONICA ÖHMAN (s):**

Herr talman! Jag kommer att fatta mig ganska kort. Dels kan vi alla se hur talarlistan ser ut, dels tycker jag att vi börjar att litet grand upprepa oss nu. Det viktigaste, det som gäller de övergripande frågorna inom regionalpolitiken, anser jag vara sagt i dag. Jag kommer därför i mitt anförande att uppehålla mig kring Norrland och de speciella problem som finns i den delen av vårt avlånga land.

De fem nordligaste länen upptar drygt hälften av Sveriges yta men har endast ca 14 % av befolkningen. Den befolkningsökning vi hade under 1970-talet har under första delen av 1980-talet förbytts till en minskning, bl. a. beroende på den stora omstruktureringen av våra basindustrier. En betydande del av befolkningsminskningen får tillskrivas födelseunderskottet, och vi vet alla vad det beror på: den åldersstruktur som vi har i Norrland.

En sådan befolkningsutveckling är på sikt förödande för en bygd. Vi vet att det tyvärr är de unga och välutbildade som flyttar.

Denna utveckling är inte minst kännbar i mitt eget län, Norrbotten. Där hade vi en nettoutflyttning på drygt 5 600 personer sedan 1981. Till detta kan man lägga en arbetslöshet i Norrland som är genomgående högre än riksgenomsnittet, med de allra flesta arbetslösa i Norrbotten.

Skall man göra beskrivningen riktig måste man också tala om att sysselsättningen har ökat i Norrland sedan 1983. Antalet personer i arbete har ökat med drygt 15 000, och dessutom har antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder minskat.

I ett flertal motioner uttrycks oro för utvecklingen i Norrland, och detta är en oro som utskottet delar.

Jag tänker inte kommentera varje enskild motion, utan skall koncentrera mig på en enda fråga som många motionärer tar upp, nämligen förslag om att särskild delegation tillsätts eller att åtgärdsprogram utarbetas för resp. län.

Enligt utskottets mening bör detta ske inom ramen för länsplaneringsarbetet. Det är av största vikt att en effektiv samordning sker på skilda politikområden på länsplanen. Det måste vara så att man på länsplanet tar

ansvar för länets utveckling. Det är på den nivån man känner till problemen, och det är också där man känner till vilka delar av länet som behöver prioriteras. Dessutom har man kunskap om vilka åtgärder som kan ge önskat resultat.

Jag kan i detta sammanhang inte låta bli att påpeka vikten av att vi, när vi byter stol och inträder som politiker i länsstyrelser, i landsting osv., också tar inomregionalt ansvar och inte genom besluten bidrar till utarmning av vissa delar av våra län.

Detta är svårt och kan många gånger skapa mycken diskussion, men det är min bestämda uppfattning att lika väl som vi ställer krav på statsmakten att människor skall kunna bo kvar och verka i våra län, lika väl måste vi kunna ställa samma krav på de politiker som verkar på länsplanen.

Det kan också nämnas att länsstyrelserna tilldelas särskilda medel för projektarbete av det slag som motionärerna för fram.

Som riksdagen väl känner till pågår i Norrbotten en försöksverksamhet med samordnad länsförvaltning med syftet att förbättra samordningen mellan olika sektorer, ett försök som vi får anledning att återkomma till och dra erfarenheter av. Även om länsstyrelserna har det främsta ansvaret för att följa utvecklingen i resp. län, så måste man naturligtvis allt som oftast ha statens medverkan för att klara åtgärderna.

Jag vågar påstå att regeringen delar utskottets oro för utvecklingen i Norrlandslänen. Man känner även ansvar för att hjälpa till med att vända utvecklingen. Detta framstår än tydligare efter industriministerns anförande här i kammaren i dag. Precis som ministern redovisade pågår på både central och regional nivå ett flertal utredningsarbeten på regeringens uppdrag. Likaså finns ett antal grupper tillsatta med ansvar att bl. a. försöka samordna inom olika sektorer – allt med ett syfte, nämligen att förbättra regionalpolitiken, att försöka hjälpa regioner som behöver hjälp.

Till Erik Holmkvist vill jag säga att enligt vad jag förstått av dagens debatt – vi är båda nya i kammaren och kanske lika kunniga i fråga om det praktiska – så gjorde vi från utskottskansliet en uppdelning i fem olika avsnitt när det gäller detta betänkande. De frågor som Erik Holmkvist ställde till mig handlade enligt mitt förmenande om Marianne Stålbergs avsnitt, och jag avser icke att svara på dem. Den ekonomiska problematiken har vi redan diskuterat i samband med Marianne Stålbergs inlägg.

Jag är i likhet med Erik Holmkvist norrbottning, och jag vill här bara konstatera att det vore förödande för Norrbotten och för Norrland om den moderata politiken fick råda, inte minst med tanke på den privatiseringsiver som moderaterna visar.

Herr talman! I reservation nr 41 berörs de regionalpolitiska insatserna i Norrland. Jag tycker att det är en litet märklig reservation. Innehållet kan närmast beskrivas som ett gnölande, och den mynnar inte ut i någon konkret hemställan. Om jag läst rätt vill centerpartiet ändå med reservationen säga att det krävs en förstärkt och breddad regionalpolitik för att kunna vända den negativa utvecklingen i Norrland.

Mot bakgrund av vad jag anförvt vill jag påstå att det nu tas fasta grepp för att vända utvecklingen. Därmed yrkar jag avslag på reservationen.

Också vänsterpartiet kommunisterna har, i reservation nr 42, tagit upp de

regionalpolitiska insatserna i Norrland. Man vänder sig emot den traditionella regionalpolitiken och säger att den ej förmår styra utvecklingen. Jag vill med hänvisning till vad jag sagt om vårt sätt att ta oss an de regionalpolitiska problemen yrka avslag även på denna reservation.

Till dem som återigen har tagit upp frågan om en kommission vill jag bara helt kort säga att jag anser diskussionen om en kommission vara avslutad. Jag tror att vår inställning i den frågan blivit helt klargjord.

Vi har vidare helt nyligen fått några självutnämnda svenska mästare. Även om timmen är sen kan jag inte låta bli att säga att de tydligen har läst ganska mycket i industriministerns anförande inför den socialdemokratiska gruppen. Men man citerar inte korrekt. Att klara valet 1988 tror jag är en ambition som alla partier har. Men vad man egentligen talar om är socialdemokraternas i Stockholms län och LO-distrikt klart uttalade önskan om att det bästa för länet är att få en stabil och lugn befolkningsutveckling liksom att man ställer upp bakom skogslänens krav på en offensiv regionalpolitik. Detta borde vi från de nordliga länen hälsa med tillfredsställelse.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, framhålla att utskottsmajoriteten som sagt är oroad över utvecklingen i Norrlandslänet, men att vi inte vill svartmåla situationen. Vi känner också ansvar för att försöka hjälpa till med att vända utvecklingen.

Som jag tidigare sagt yrkar jag avslag på reservationerna nr 41 och 42 och bifall till utskottets hemställan i motsvarande delar.

**Anf. 135 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Nog måste väl Monica Öhman ha hört industriministern när han sade att det behövs ett samlat grepp över regionalpolitiken men att det inte är möjligt att ta ett sådant med en gång. Om ett sådant samlat grepp skall utmynna i solidariska handlingar, tycker vi att alla partier borde ha möjlighet att delta i utformningen av detta samlade grepp.

Monica Öhman tog vidare upp frågan om inomregionalt ansvar. Ja, jag tycker absolut att vi måste försöka ta ett sådant ansvar inom kommuner och landsting. I Norrland, där det såvitt jag vet är socialdemokratisk majoritet i de flesta kommuner och landsting, har man dock ännu inte lyckats få den inomregionala hänsynen att slå igenom.

Till sist vill jag fråga vad socialdemokraterna anser vara bäst: att en delegation skall samordna eller att länsstyrelserna själva skall göra det? Ni har talat för båda sakerna i betänkandet. Nu vill jag ha utklarat om det skall vara en delegation eller inte.

**Anf. 136 ULLA ORRING (fp) replik:**

Herr talman! Det är bra att Monica Öhman erkänner att det finns en berättigad oro för utvecklingen i våra skogslän. I mitt hemlän, Västerbottens län, visar 11 av 14 kommuner minskade befolkningstal, och samma är förhållandet i Monica Öhmans eget hemlän, Norrbottens län.

Men jag blir litet förvånad över att Monica Öhman så lättvindigt går förbi vårt förslag om en särskild kommission. Hon låter sig nöja med vad utskottet har sagt. Tydligen var inte motionen från de socialdemokratiska riksdagsledamöterna från Norrland så allvarligt menad, eftersom man inte yrkar bifall till motionen nu.

Monica Öhman säger att länsstyrelsen får ta sitt ansvar. Jag vet hur länsstyrelsen i Västerbotten arbetar. Landshövdingen far som en tätting ner till Stockholm och uppvaktar regeringskansliet. Regeringen beviljar länsanslag, men postverket drar in poststationer. Fortfarande ligger det centrala ansvaret i Stockholm. Det är alltså inte länsstyrelsen som avgör det hela.

Jag önskar att Monica Öhman ånyo förklarar på vilket sätt hon är nöjd med nuvarande ordning. Industriministern har visserligen nu lovat att det regionalpolitiska rådet skall få en parlamentarisk sammansättning, men vi motionärer har önskat en parlamentariskt sammansatt kommission. Det behövdes tydligen två tuffa debatter om regionalpolitiken för att industriministern skulle backa och verkligen förstå allvaret bakom önskemålet om att få med parlamentariker från majoritet och opposition i det viktiga arbetet att stödja skogslänen.

Men, Monica Öhman, varför stöder ni inte förslaget om en kommission i er egen motion från den allmänna motionstiden?

**Anf. 137 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:**

Herr talman! När det gäller de insatser som krävs tolkade jag Monica Öhmans inlägg så att hon var för att man på länsnivå skulle attackera problemen. Det är ju det traditionella. Men för de sju län och det trettiootal kommuner som finns i norra inlandet är ju problembilden likartad. Detta norra inland har enligt den regionalpolitiska utredningen de största problemen i landet. Här finns den lägsta sysselsättningsgraden och den största arbetslösheten. Här finns över huvud taget en ansamling av alla de regionalpolitiska problem man kan tänka sig.

Någonting måste göras i den här regionen. Då kan man inte vara låst vid att allt skall ske bara på länsnivå. Man måste hitta lösningar som går över länsgränserna, aktiviteter som är gränsöverskridande.

Jag skulle vilja fråga Monica Öhman: Utesluter ni helt att man skall kunna ta initiativ som går över länsgränserna, att man skall kunna tackla problemen i en region som hotas av förslumning genom att stimulera till samverkan mellan de administrativa organen i de län och kommuner som har denna gemensamma problembild? Eller sitter ni fast i att man skall operera bara från länsnivå?

**Anf. 138 ERIK HOLMKVIST (m) replik:**

Herr talman! Jag känner faktiskt en egendomlig besvikelse över att socialdemokraternas talesman i det här avsnittet avstår från att föra en debatt i en fråga som gäller hela Norrland. Är en debatt verkligen obehövlig när 55 000 människor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden, när 15 000 tvingats flytta på tre år och när vi kommer att förlora 22 000 personer fram till 1990 framför allt från Norrlands inland? Norrlands inland saknar sina barn redan.

Jag tänker inte svara, säger Monica Öhman. Men själv oroade hon sig över situationen i Norrbotten så till den grad att hon inte kunde underlåta att tala om det från talarstolen. Finns det inte skäl att tala om när företag i Norrland förlorar 2,1 miljarder i ökad skatt på tre år som skulle kunna användas till expansion i resp. företag för att behålla jobben i Norrland, när löntagarfon-

derna dränerar Norrlandsföretagen på pengar varje år och på tre år har tagit 340 milj. kr. till börsklipp, när utvecklingsfondens pengar används till långa räkningar och drar hög ränta, när domänverket vägrar att sälja mark till bönder i Norrland så att de kan leva kvar på sina små jordlotter?

Herr talman! Jag är besviken. Fanns det verkligen inte skäl att debattera situationen för en så stor del av svenska folket som 15 % , när flyttning för varje enskild som tvingas flytta innebär en tragedi?

Herr talman! Jag är oerhört besviken.

**Anf. 139** MONICA ÖHMAN (s) replik:

Herr talman! Till Erik Holmkvist skulle jag kunna säga att också jag är oerhört besviken. Som jag sade avverkades det ekonomiska avsnittet i och med Marianne Stålbergs inlägg, där hon talade för utskottet. Vi kan inte dra samma sak om och om igen, för då kommer vi aldrig fram till beslut i frågan. Så vi får vara besvikna på varandra.

Efter vad jag förstått. Ulla Orring, hade man en stor regionalpolitisk debatt i fjol ungefär vid den här tiden. Då togs besluten om nya regionalpolitiska medel. Låt dem fungera ett tag, så får vi se hur de slår. Det är inte så lätt att genast efter ett år gå in och ändra på dem. Låt medlen verka. Sedan får vi se om vi måste vidta åtgärder.

Görel Thurdin sade beträffande den inomregionala verksamheten att det är s-majoritet. Jag vill helt enkelt ställa en fråga: Vad har centern gjort inom dessa län för att hjälpa till med den inomregionala verksamheten?

Sedan till frågan om parlamentarism. Ministern sade att regionalpolitiska rådet skulle utökas. Det hörde säkert alla som var närvarande i kammaren. Därmed inbjöd ministern alla partier i riksdagen till den här verksamheten. Nu får var och en bjuda på sitt.

**Anf. 140** ULLA ORRING (fp) replik:

Herr talman! Monica Öhman säger att vi skall låta medlen verka. Ja, tyvärr har medlen verkat länge nu. Vi har sett resultaten, och de är otillräckliga. Det har varit otillräckligt av samordnande insatser för att se till att befolkningen kan stanna kvar och få jobb i inlandet.

Jag vet att Thage G. Peterson i början av året lovade att det skulle bli slut på att statens regionalpolitiska insatser motverkas av andra statliga beslut. Då talade han om försvaret, skolorna, järnvägar, vägar och postkontor. Men vad vi har sett är en fortsatt nedrustning inom postverket, inom järnvägen och av våra vägar, och allt detta sammantaget innebär att människor måste flytta.

Från folkpartiets sida har vi sett de regionalpolitiska åtgärderna sammanlagda i ett paket, som bl. a. innehåller länstrafik och Norrlandsstöd. Vi vill öka på länstrafiken med ytterligare 100 milj. kr. i förhållande till socialdemokraternas förslag. Detsamma gäller Norrlandsstödet. Vad vi önskar är att kommissionen skall se samlat på de insatser som behövs för att bygderna i inlandet skall kunna överleva.

Situationen är nu så allvarlig att vi inte längre tror på fagra ord från socialdemokraterna. Det visade sig vara luft i det förslag de har lämnat.

**Anf. 141 GÖREL THURDIN (c) replik:**

Herr talman! Vad gäller centerns arbete inom kommuner och landsting uppe i Norrland kan jag säga att man har jobbat lika hårt där som man gör på riksplånet. Våra förslag här i kammaren kommer ju så att säga från strömningar hos medborgarna i landet, och dessa strömningar når naturligtvis först fram till dem som sitter i kommuner och landsting.

Jag har fortfarande inte fått något svar på om man anser att det behövs en delegation som samordnar länsstyrelserna, eller om man anser att länsstyrelserna klarar detta själva. Något svar på den frågan kanske jag inte får heller.

I anledning av att Monica Öhman anser att de statliga medlen ändå behövs, med tanke på att industriministern säger att projekt aldrig vägras pengar och med tanke på att länsstyrelser och länsarbetsnämnder skickar listor på projekt som de tycker bör genomföras, måste det vara någonting i kommunikationerna som inte stämmer. Jag frågar därför: Tycker Monica Öhman verkligen att resursfördelningen i landet är rättvis?

**Anf. 142 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:**

Herr talman! Det har talats om besvikelse över Monica Öhman. Jag skulle vilja koppla till detta och säga att jag naturligtvis skulle önska att Monica Öhman hade belyst sambandet mellan den kapitalistiska ordning som vi har här i landet och den utveckling mot centralisering och koncentration som leder till utarmning av stora landsändar och överhettning av andra.

Det är lika angeläget att bemöta moderaternas ideologiska kampanj för detta system. Det är ju moderaterna som hyllar det nuvarande ekonomiska systemet såsom det bästa – de fria marknadskrafterna måste få spela ut, säger de, då blir det bra. Men det är ju det som sker, och därför kan det knappast vara rimligt eller möjligt att ställa upp för att moderaterna går ut och ondgör sig över en ordning som de själva i allmänhet skyndar på och vill ha ännu mera markant.

Jag är besviken på Monica Öhman för att hon inte bemöter moderaterna hårdare.

**Anf. 143 ERIK HOLMKVIST (m) replik:**

Herr talman! Det svar som jag fått är ju inte korrekt, Monica Öhman. De fakta som jag tagit fram och belyst har inte tidigare tagits upp under den här dagens debatt. Vi är här för att debattera Norrlandsproblemen, och det är vad jag har försökt göra. Jag har försökt sätta fingret på det som är verkligt angeläget och det som fått stora och svåra konsekvenser för Norrlands människor i den tredje vägens politik – den socialdemokratiska politiken. Jag har visat hur omöjlig den politiken varit i de här avsnitten.

Monica Öhman har inget försvar för den socialdemokratiska politiken i de frågor som jag har tagit upp. Det kan jag ha full förståelse för. Det är inte så enkelt att gå in och svara på mina frågor positivt – det är näst intill omöjligt. Men att helt vägra att vara med i en debatt som rör 15 % av svenska folket, som har så stora problem framför sig, det trodde jag inte att en socialdemokratisk talesman – eller i det här fallet en taleskvinna – kunde vara med om.

De ekonomiska problem som jag har belyst kommer vi inte ifrån med den

tredje vägens politik. De sysselsättningsproblem som vi har med den tredje vägens politik kommer vi inte heller ifrån så länge vi har den politiken kvar. På samma sätt är det beträffande utflyttningen.

Detta är så stora, tunga och viktiga frågor för en hel landsända att det förvånar mig att socialdemokraterna vägrar att ta debatt i så viktiga avsnitt. Vad säger kommunalråden och landstingsråden i Norrland, som oftast är socialdemokrater, när det nu går ut att socialdemokraterna vägrar att ta debatt i regionalpolitiska frågor som gäller Norrland?

**Anf. 144 MONICA ÖHMAN (s) replik:**

Herr talman! Till Erik Holmkvist: Tredje vägens politik har lett till att vi aldrig haft så många sysselsatta som i dag. Tredje vägens politik har lett till att inflationen i dag är betydligt lägre än den var under den borgerliga regeringsperioden. Tredje vägens politik har lett till att budgetunderskottet minskat ordentligt – det stora budgetunderskott som skapades under den borgerliga perioden.

Erik Holmkvist är djupt besviken. Men ett högt röstläge i debatten gör inte den moderata politiken ett skvatt bättre för norrlänningarna. Den blir ändå lika förödande, om den skulle tillämpas.

Till Görel Thurdin: Vi har förtroende för länsstyrelserna. Vi tror att länsstyrelserna på ett riktigt och ambitiöst sätt utarbetar program som sedan presenteras för regeringen. Görel Thurdin vet också precis som jag att vi inte har någon outtömlig kassakista att betala från, utan vi måste låta regeringen prioritera. Vi måste låta pengarna gå först till de områden där behoven är störst.

Till Ulla Orring vill jag bara säga: Snälla Ulla Orring! Detta med kommissionen måste väl ändå vara slutdiskuterat vid det här laget!

Avslutningsvis håller jag med Sven Henricsson om detta med moderaternas ideologi. Men jag har själv förespråkat att vi skulle försöka runda av den här debatten, och därför anser jag mig inte kunna ta en ideologisk debatt under den regionalpolitiska debatten.

Andre vice talmannen anmälde att Ulla Orring anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

**Anf. 145 BJÖRN KÖRLOF (m):**

Herr talman! På vår vandring över landet lämnar vi nu Norrland och kommer till herr talmannens egen region, nämligen Bergslagen.

Regeringen har presenterat två paket i vår för att möta näringslivskriser i olika delar av landet. Det gäller Malmö och Bergslagen. Paketet delades ut så att Bergslagen fick sitt först och Malmö sitt tre dagar senare. Ordningsföljden saknar inte intresse. I bakgrunden låg nämligen förhandlingar med Saab, som till regeringen anmält att man avsåg att utöka sin produktion och att detta naturligtvis kunde ske där de bästa betingelserna kunde erbjudas. Saab satt med alla trumf på hand, och regeringen tvingades till ett inte bara ekonomiskt utan främst politiskt val.

Valförlusten i Malmö har för socialdemokraterna varit särskilt bitter. Det gällde alltså att återta initiativet i denna rikets tredje tätort. Malmö fick

således det stora paketet. Men det hade sett illa ut om det sargade Bergslagen hade fått sitt futtiga paket efter miljardregnet över Malmö. Det var alltså nödvändigt att dela ut paketen i omvänd ordning för att mildra de värsta yttringarna av de då pågående upproren inom socialdemokratien.

Det som har hänt är lärorikt. Det belyser inte bara att själva valet av tidpunkt för paketutdelning kan nyttjas med politisk finess. På ett djupare plan förtjänar paketutdelandet en analys också med ideologiska förtecken.

Den socialdemokratiska regeringens regionalpolitik är på en grundläggande och dessutom mycket väsentlig punkt helt bakvänd. Man är nämligen, vilket har framgått av dagens debatt, fullständigt blind för de effekter ökade skatter, höjda avgifter, löntagarfonder och mycket annat som jag senare återkommer till har på näringslivets möjligheter att överleva och erbjuda arbetstillfällen.

Vissa delar av vårt land har sämre förutsättningar än andra för näringslivsutveckling. Det kan vara längre till marknaderna, med följande ökade transportkostnader. Själva produkten kan vara tung, skrymmande eller besvärlig att producera. Klimatet kan bidra till att pressa upp energikostnaderna. En ursprungligen glesare eller sämre infrastruktur blir successivt en mer belastande nackdel.

En region som Bergslagen, landets näst Norrbotten mest näringsberoende område, har drabbats hårt av främst strukturkrisen inom gruv- och stålbranschen. Men till detta kommer effekterna av en socialistisk politik, med ökande skatter och avgifter, löntagarfonder, vinstfrysning, exportdepositioner, osv. Effekterna i form av utslagning visar sig självfallet först i de delar av landet där förutsättningarna är mindre goda. Det är egentligen det mest naturliga och enklaste sättet att förklara Bergslagens problem.

Hur reagerar då en socialdemokratisk regering, när näringslivsutslagningen i ett sådant här område accelererar och arbetsmarknaden undermineras till följd av den oerhörda dräneringen av pengar från denna region? Svaret är ju ett paket.

Paketen fungerar på flera sätt. De har en politisk funktion. Med hjälp av paketen går det att spela ut områden mot varandra, vilket inte minst har märkts i debatten här i dag. Områden med stora potentiella väljarskaror kan härigenom ges till synes mer kraftfulla paket än andra. Syftet är politiskt tydligt: Säg ni vilket stort paket vi gav till er? Underförstått är budskapet: Rösta på oss!

Paketen fungerar alltså som politiska sedativ, kanske t. o. m. för regeringen själv. De öppnar också möjligheter till utspel, presskonferenser och politisk styrning samt ger uttryck för en till synes kraftfull politisk ledning.

Därutöver slussas i och med paketen sedan pengar till olika ändamål genom av regeringen eller på annat sätt av socialdemokraterna kontrollerade organ på regional och lokal nivå, vilket öppnar motsvarande möjligheter för socialdemokratiska regional- och lokalpolitiker att uppträda som jultomtar via länsstyrelser, utvecklingsfonder, Bergslagsdelegationer, högskolestyrelser, glesbygdsdelegationer, osv.

Denna typ av organ har i Bergslagen oftast socialdemokratisk majoritet, och effekterna blir selektivt stöd till olika företag med bidrag och lån. Särskilda insatser görs på än den ena än den andra orten.

Paketens pengar pytsas ut genom dessa olika organ, och varje gång kan de små paketen förses med en liten påklittrad röd ros och texten: Grattis från socialdemokratin via delegationsdelegationen!

Beslut om investeringar kommer med dessa metoder att fattas inte av företagen utan av ett antal politiskt och fackligt sammansatta organ. Dessa statliga medel är många gånger ineffektiva och kan ibland alldeles uppenbart leda till direkt felaktiga satsningar.

Budgetmedel från staten beviljas som vi vet för ett år i taget. Det gäller alltså att före budgetårets slut, som det så ofta heter, göra av med pengarna. Ett projekt som kostar mycket pengar kan alltså inte få bidrag eller stöd om ansökan lämnas in sent på budgetåret, för då finns det inte så mycket pengar kvar på anslaget. Dessutom vågar man ofta inte satsa på stora och dyra projekt, även om de skulle vara bra, därför att människorna på alla andra orter möjligen kan tycka att det är orättvist.

Herr talman! Det finns naturligtvis – jag skall inte ironisera mer över detta – inslag i det senaste Bergslagspaketet som är bra. Det gäller t. ex. alldeles uppenbart satsningarna på kommunikationer. Här bör man dock vara klar över att det gäller tidigareläggning av projekt som redan finns i planerna. I den meningen är det alltså inga nya pengar som satsas. Av det totala paketets omfattning på 425 milj. kr. återstår, sedan de 155 miljonerna frånräknats för tidigareläggning av väg- och järnvägsinvesteringar, ca 270 milj. kr. Rent matematiskt innebär detta att Bergslagens 23 kommuner under tre år skall dela på 270 milj. kr., vilket gör 3,9 miljoner per kommun. Jag ber kammarens ledamöter jämföra detta med vad Malmö kommun fick i sitt paket.

Ett annat sätt att se på Bergslagspaketets styrka är att jämföra vad regeringen via sin skatte- och avgiftspolitik drar bort ifrån Bergslagsregionen. Jag skall inte belasta kammaren alltför mycket med siffror men vill peka på att bara löntagarfonderna kostade regionen ca 735 milj. kr. fram till 1985. Jag upprepar: Bara löntagarfonderna kostade Bergslagsregionen 735 milj. kr. Här tillkommer nya pålagor i form av vattenkraftsskatt, fastighetsskatt, ränteförluster på likviditetskonto, exportdepositioner, som för att bara ta ett enda företagsexempel kostade företaget Stora Kopparberg över 200 milj. kr. år 1985. Rundgången, herr talman, är alltså inom närings- och regionalpolitiken precis lika påtaglig som inom familjepolitiken.

Regeringens Bergslagspaket löser alltså inte regionens problem. Det framgår väldigt tydligt, när man belyser paketets ekonomiska innehåll med vad regionen redan har dränerats på i form av pengar. Tvärtom torde en fortsatt politik enligt den socialdemokratiska modellen leda till en ännu större köbildning av näringslivets socialhjälpstagare utanför industriministerns arbetsrum. Något omtänkande kan man inte hoppas på från den nuvarande regeringen – det har framgått av dagens debatt. Det som har skett med paketen och det sätt på vilket de använts är ett mycket tydligt exempel på vanlig socialistisk politik.

Herr talman! Det går inte för en liten, starkt utlandsberoende ekonomi som vår att avskärma sig från krav på förändringar utifrån. Därför måste den ekonomiska politiken inriktas på att försöka få bort hinder som försvarar en följsam omvandlingsprocess. Detta är särskilt viktigt för Bergslagen med dess industrier av basnäringsskara.

Man måste gå litet tillbaka i tiden för att peka på vad dessa bekymmer ligger i. Under efterkrigstiden har utvecklingen i vårt land i hög grad styrts av den solidariska lönepolitiken. Löneskillnaderna har pressats samman, och lönenivån har skjutit kraftigt i höjden. De lågproduktiva företagen utsattes för stora kostnadsökningar och slogs ut, medan de högproduktiva kunde växa på grund av relativt god lönsamhet.

Den fulla sysselsättningen kunde länge upprätthållas i vårt land genom en snabbt växande offentlig sektor och den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Thage Petersons historieskrivning tidigare här i dag lämnar en del övrigt att önska på den punkten. Man bör väl ändå komma ihåg att löneavtalen i början på 1970-talet av i stort sett samtliga svenska ekonomer nu beskrivs som ett av de verkligt dramatiska och farliga elementen i det som ledde till den svåra krisen i slutet på 1970-talet. Bräckligheten i denna politik är nu alldeles uppenbar.

Det går inte att höja skattetrycket mer, även om socialdemokraterna gör det. Det kommer bara att leda till ännu mer utslagning av företag, ännu mer ökad arbetslöshet. Arbetslösheten ökar, eftersom vi inte har några nya växande arbetsmarknader i vårt land och inte får dem att uppstå.

Statsbudgeten utsätts för övermäktigt tryck både i form av transfereringar för direkt sysselsättningsstöd och i form av räntekostnader på statsskulden. Svårigheterna väntas i allt väsentligt bestå och sysselsättningen inom basnäringarna fortsätta att minska av det mycket enkla skälet att varje ny investering i pappersbruk eller i gruv- och stålindustrier leder till färre sysselsatta därför att den nya tekniken gör detta möjligt.

Vad som behövs, herr talman, är en ny ekonomisk politik. Den behövs för att bredda näringslivet och skapa nya arbetstillfällen inom både gamla och nya verksamhetsområden. Jag sade att Bergslagsregionen har, med undantag för Norrbotten, vårt lands mest utpräglade basnärbäroende.

Att en så stor andel av Bergslagens industrisysselsättning finns inom basnäringarna är både en styrka och en svaghet. Regionen har, liksom landet i övrigt, fått vidkännas stora sysselsättningsförändringar under 1900-talet. Industrisysselsättningen ökade i regionen fram till mitten av 1960-talet och har därefter minskat, oavsett vilken regering vi haft. Man lastar borgerliga resp. socialdemokratiska regeringar för än den ena än den andra åtgärden, men jag tror att det är viktigt att understryka att man ser saker och ting i ett något längre perspektiv. De negativa sysselsättningsförändringarna inom den här industrin har fortsatt också under de senaste åren och de har varit särskilt påtagliga inom vissa delar av Bergslagen. Detta har till stor del sin grund i dessa orters beroende av järn- och stålindustrierna samt av basnäringarna inom gruvbranschen. De flesta kommuner i regionen präglas av en påtaglig branschensidighet. Ett fåtal branscher dominerar.

Vad som ytterligare försvårar situationen är att en stor del av regionens struktur avgörs av industrier som tidigare har varit expansiva men som nu är på tillbakagång. Företagen har överkapacitet och mycket låg lönsamhet.

Vad skall vi då göra? Ja, vi måste slå vakt om basnäringarna och underlätta för dem. Det är viktigt att den verksamhet vi har kan fortleva och bidra till en god tillgång på arbetstillfällen.

Undersökningar som har gjorts visar att materialflödet inom produktion

och distribution motsvarar omkring en tredjedel av den totala industriproduktionens värde. I Bergslagslänen är den transporterade godsmängden per industrisysselsatt 20 % större än i landet i övrigt. Det är ett sätt att mäta basnäringarnas stora betydelse i Bergslagen. Ett effektivt och rationellt transportsystem har således större betydelse för industrin i Bergslagen än för industrin i övriga delar av landet. Om vi inte kan åstadkomma snabba, effektiva och billiga transporter i Bergslagen, kommer basnäringarna där successivt att få det allt svårare. Transportplanering i syfte att åstadkomma transportsamverkan mellan företag samt ett effektivare materialflöde framstår mot den bakgrunden som ett mycket viktigt insatsområde inom ramen för fortsatta utvecklingsinsatser i Bergslagen.

Mot denna bakgrund instämmer jag gärna i vad som sägs om satsningarna på kommunikationer när det gäller Bergslagspaketet. Men det behövs mycket mer. En väsentlig insats från statsmakternas sida för att förbättra förutsättningarna när det gäller transporteffektiviteten bör vara att använda en mycket större del av de arbetsmarknadspolitiska insatserna till att förbättra infrastrukturen på transportsidan. Det gäller då vägar, järnvägar och telekommunikationer. Särskilt betydelsefullt är det att vi får ett sådant vägnät och järnvägsnät – både genom och inom Bergslagen – att de stora företagen inom basnäringarna kan fortleva. Förutsättningarna för ett effektivt regionalflyg i denna del av landet kan också förbättras. Men det är möjligt endast under den förutsättningen att monopolet inom flyget kan brytas.

Herr talman! Elektronikens genombrott är av sådan betydelse att det kan jämföras med införandet av ångmaskinen och den elektriska motorn. Kanske är elektronikens betydelse ännu större på längre sikt. Vi ser nu en antydning om vad vissa kallar kommunikationssamhälle och andra kallar informations-samhälle. Vi vet ännu inte vad dessa begrepp rent praktiskt egentligen kommer att betyda. Men många gör den bedömningen att just denna teknikfaktor under de närmaste åren kommer att få större betydelse än den tidigare haft för företagens överlevnad. Förmågan att mycket snabbt tillgodogöra sig nya rön inom datateknik och elektronik kommer att bestämma många företags öde.

Många företag i Bergslagen saknar i dag – bl. a. därför att de har dålig lönsamhet och därmed stora svagheter när det gäller att ackumulera vinster och att bygga upp kapital för nya investeringar – avancerad produktionsutrustning. Men även företag på relativt hög teknologisk nivå har under de senaste åren just på grund av bristande lönsamhet och överkapacitet inte moderniserat sin maskinpark. Här visar sig tydligare än någonsin vikten av att hålla vinstnivån uppe i näringslivet och att inte brandskatta företagen, frysa deras vinster, göra det svårt för dem att själva planera sin investeringsverksamhet. I många av dessa företag måste man se en teknisk förnyelse mer som en satsning på överlevnad än på tillväxt.

En viktig förklaring är att konkurrensförmågan gentemot utländsk industri har försämrats och att företagen inte haft den lönsamhets- och vinstutveckling som kunnat generera de investeringsmedel som krävs för nya tekniksatsningar. Det fordras ganska stora pengar för att detta skall kunna äga rum.

Jag skall återigen ta exemplet från Stora Kopparberg, som behöver

generera i ren vinst – utan att någon annan är framme och petar där – ca 1,5 miljarder kronor varje år för att kunna förnya och nyinvestera i sin maskinpark.

Datortekniken kan komma att innebära stora fördelar för Bergslagen. Många människor kan få arbetsuppgifter som gör att deras geografiska placering blir mindre betydelsfull. Det öppnar möjligheter för fler människor att bo kvar i eller flytta tillbaka till Bergslagen. Det är därför viktigt att det i Bergslagen byggs upp en miljö som attraherar och stimulerar företag och utveckling inom den nya teknikens områden. Problem som skolor, arbetsmöjligheter för medflyttande till nyckelpersonal som måste rekryteras utifrån, bostadssituation, kommunikationer, service osv. måste därför hanteras mycket offensivt från politikernas och kommuninvånares sida. Sådana satsningar tycker vi moderater är mycket viktiga. De har nämligen den generella karaktären att man inte gynnar ett företag i förhållande till ett annat.

Om statsmakterna intar en positiv hållning till ny teknik och på olika sätt underlättar dess nyttjande skapas därigenom en ny sysselsättningspotential också i Bergslagen.

I ett kortsiktigt perspektiv gäller det också att klara näringslivets akuta behov av teknisk personal. Ett exempel på det är ingenjörer för ASEA i Ludvika – ett problem som har diskuterats många gånger de senaste två tre åren. Fortfarande står ASEA i Ludvika utan den personal som behövs för att Sverige skall kunna klara viktiga exportsatsningar på marknader runt omkring i hela världen: när det gäller högspänningsöverföring. Det är viktigt att lösa detta problem, och det är märkligt att högskolor, staten och företaget ännu inte har hittat en lösning.

Den utmaning som svenskt näringsliv och företagen i Bergslagen står inför gör det nödvändigt att utveckla politiska ingrepp, regleringar, påbud, pålagor, byråkrati, utredningar, subventioner och interventioner. Herr talman! Det behövs kort sagt näringsfrihet i stället för näringspolitik. En vittförgrenad selektiv politik, utformad av politiker med ringa erfarenhet av den verklighet de vill dirigera, måste ersättas av privat äganderätt och en fri företagsamhet som garanteras på goda villkor.

Den socialdemokratiska synen på näringslivet präglas av tydliga förmyndarattityder. Ett utmärkande drag är att företagen hårt utnyttjas som beskattningsobjekt. Sammantaget uppgår skatteskräpningen för näringslivet sedan det socialdemokratiska regeringstillträdet 1982 till över 16,2 miljarder kronor här i landet. Samtidigt har skatterna på inkomster, förmögenhet, arv och gåvor höjts med över 6,5 miljarder kronor.

För Bergslagen, med dess basnäringssberoende och från början sämre näringslivsförutsättningar, är det självklart att en sådan politik slår mycket hårt mot de kvarvarande utvecklingsmöjligheterna. Socialdemokraterna framhåller ständigt löntagarfonderna som en förbättring. Vi moderater kan självfallet inte dela den uppfattningen, att det skulle vara till fördel för företagen att de tvingas minska sina möjligheter till självfinansiering. Löntagarfonderna dränerar i själva verket näringslivet i Bergslagen på stora pengar, som hade kunnat användas i företagen. På samma sätt förhåller det sig självfallet i Norrbotten, som framhölls tidigare i debatten. Denna

avtrappning minskar naturligtvis företagens möjligheter att klara sig utan stöd.

Utöver dessa resursindragningar har också andra skattehöjningar haft betydande negativa effekter på näringslivets utveckling. Den nya fastighets-skatten och avgifterna till förnyelsefonderna är exempel på sådana. Vissa uppskattningar tyder på att enbart förnyelsefonderna kommer att dränera näringslivet i landet som helhet på mellan 5 och 10 miljarder kronor.

Det är märkligt att socialdemokraterna inte förstår, inte ser vad effekten av en sådan politik blir. Företag med höga och goda vinster kan möjligen klara denna typ av brandskattning, men de företag som har det svårt med lönsamheten, som har det svårt med utvecklingen, kämpar oerhört hårt för att överleva i en sådan politisk miljö.

Det är naturligtvis lockande för politiker och ombudsmän att försöka ge intryck av dådkraft och engagemang genom att vidta det ena speciella ingreppet efter det andra i marknadernas funktioner. Men det är summan av alla dessa ingrepp under många och långa år som befolkningen och företagen i Bergslagen nu får betala genom frånvaro av tillräckligt bra utvecklingsförut-sättningar.

Särskilt de små företagens växtkraft i en fri ekonomi kommer att bli avgörande för att vi både skall kunna behålla och utveckla våra basnäringar, men också för att vi skall få ny sysselsättningsutveckling i Bergslagen. De små företagen utgör en plantskola för nya idéer. Att de flesta storföretag en gång har varit små är en självklarhet som understryker nödvändigheten av att småföretag kan startas och utvecklas under bästa möjliga omständigheter.

Jag skall inte gå in på alla åtgärder som vi moderater föreslår för att underlätta de små företagens möjligheter att utvecklas. Men i fråga om detta finns det naturligtvis mycket som behöver göras. Vi vill t.ex. avveckla fastighetsskatten. Vi måste få bättre beskattningsregler när det gäller möjlighet till generationsskiftet. Krångel och byråkrati drabbar de små företagen hårdare än de stora, eftersom de små företagen inte har råd att skaffa sig särskild juridisk expertis för att klara av alla krångelregler som ideligen införs.

Herr talman! De regionalpolitiska problemen kan beskrivas på många olika sätt. Likafullt kan de i princip reduceras till att kostnadsläget i vid mening, i de områden som vi nu talar om och som har det svårt, är för högt jämfört med övriga landet. Alla övriga problem som redovisas är bara konsekvenser av detta enkla faktum.

För att varaktigt råda bot på de regionala obalanserna måste en lösning till som varaktigt sänker kostnadsläget i vissa delar av landet jämfört med de övriga delarna. Den bästa lösningen är att parterna på arbetsmarknaden, som är ansvariga för avtalsförhandlingarna, tar hänsyn till verkligheten så att lönenivåerna anpassas också till omständigheterna i de regioner som har dessa svårigheter. Så länge lönebildningen sker i nuvarande former och med nuvarande inriktning återstår för oss politiker bara skattepolitiken som medel för att uppnå riktiga regionalpolitiska mål. Den metod som hittills prövats är sänkningar av arbetsgivar- och socialavgifterna – hittills i mycket ringa utsträckning. För framtiden bör man överväga om inte även inkomst-skattepolitiken är ett effektivt medel då det gäller att nå de regionalpolitiska mål som vi eftersträvar.

För att göra sänkningar av inkomstskatterna ekonomiskt möjliga måste naturligtvis en del av nuvarande stödformer avvecklas eller omvandlas och delar av de medel som nu används för att skapa konstgjord sysselsättning tas i anspråk. Jag vill också understryka kommunalskattens betydelse som regionalpolitiskt medel.

En mycket vanlig missuppfattning bland socialdemokrater är att det skulle vara möjligt att på politisk och administrativ väg fastställa vilka företag och branscher som kommer att vara livskraftiga i framtiden. Det är naturligtvis inte möjligt.

Avslutningsvis, herr talman: Debatten i dag visar på tre grundläggande ting.

För det första: Socialdemokraterna är blinda för de effekter som deras skatte-, avgifts- och lönepolitik får på de områden i landet som har ursprungliga svagheter i förhållande till storstadsregionerna. I stället har man mage att kritisera det privata näringslivet för att det inte ställer upp när företagen i själva verket kippar efter andan under socialdemokraternas ekonomiska strupgrepp.

För det andra: När effekten av socialdemokraternas politik når smärtgränsen för näringsliv och människor i Bergslagen satsar man på en selektiv paketpolitik och kontrollerar själv delegationer, fonder och styrelser som tror sig i stort och smått kunna bestämma näringslivets utveckling. Förmyndarpolitiken består under effektiv socialdemokratisk politisk kontroll.

För det tredje: Industriministern har, herr talman, lovat att ett tredje och eventuellt ett fjärde Bergslagspaket av samma karaktär som det vi nu diskuterar kommer att läggas fram.

Folket i Bergslagen vet vad det har att vänta under en socialdemokratisk regering – fortsatt högskattepolitik, fondpolitik, regleringspolitik och ett och annat rött paket. Möjligen kan, herr talman, skriet från vildmarken störa den politiska planeringen i kanslihuset.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga moderata reservationer som är fogade till arbetsmarknadsutskottets betänkande.

#### **Anf. 146 LARS DE GEER (fp):**

Herr talman! Regioner kan råka in i sysselsättningsmässiga krissituationer på många olika sätt, vilket tillsammans med deras väsentligt olika förutsättningar gör att erforderliga stödåtgärder blir av helt olika slag. Varvsorterna Landskrona, Uddevalla och Malmö har nära nog kastats in i kriser då varven, deras samhällsbärande industriföretag, lagts ned på en gång genom ett enda beslut. Motsatsen härtill är den långsamma men ständigt pågående utflyttningen från kommunerna i Norrlands inland, där krisen kommer genom ett stort antal små beslut på familjenivå att flytta från en kär hembygd därför att inga jobb finns att få där. Men landets sannolikt största krisregion i dag ligger i Bergslagen, där under de senaste tio åren 12 000 jobb förlorats, huvudsakligen inom bergshantering men även inom annan industri och inom jord- och skogsbruket.

Det är uppenbart att vad Bergslagen behöver för att komma ut ur dagens kris är att områdets järnhantering kompletteras med en ny industristruktur, helst uppbyggd av högteknologiska företag inom flera olika branscher. En

sådan ny struktur tar lång tid att bygga upp, eftersom även framgångsrika företag måste börja i blygsam skala och behöver tid på sig för att konsolideras innan de kan nyanställa personal i större omfattning. Samtidigt är det ett faktum, att de strukturellt betingade friställningarna inom bergshanteringen ofta berövar stora grupper av anställda deras jobb på en gång: Bångbro, Hällefors och Morgårdshammar erbjuder färsk exempel härpå, och i orter som Fagersta, Avesta, Långshyttan, Garpenberg, Saxdalen och Fredriksberg hänger hotet om framtida, av konkurrensskäl nödvändiga strukturförändringar eller nedläggningar tungt över samhällena. Det förhållandet att den gamla industrin reduceras genom stora och snabbt verkande åtgärder, samtidigt som den nya industristrukturen växer fram långsamt och i små steg, innebär automatiskt att övergångsproblemen i Bergslagen under tiden fram till sekelskiftet kan bli betydande och svårlösta.

Ett sätt att minska dessa övergångsproblem är att undvika centralt fattade beslut som minskar vår kvarvarande järnhanterings konkurrenskraft, ett annat att i handelsförhandlingar med andra länder bevaka den svenska specialstålexportens intressen. Här kan bl. a. följande bli aktuellt:

1. Den planerade energiskattechöjningen vid årsskiftet 1986-1987 kommer att höja energiskattenotan för järnhanteringen från 360 miljoner i dag till 460 efter den genomförda höjningen. Den utländska stålindustri med vilken vi har att konkurrera har klart lägre energiskatter, vilka dessutom i flera fall är utformade enligt vårt momssystem. Om detta tillämpades i Sverige skulle vår stålexport ej belastas av energiskatterna, vilket skulle öka vår konkurrenskraft.

2. Den av regeringen föreslagna höjningen av gasolskatten från 130 till 550 kr./ton är ett exempel på en åtgärd som verkligen drabbar Bergslagens industrier, där tre fjärdedelar av landets industriella gasolkonsumtion ligger. Om den genomfördes skulle den kosta regionen 70 miljoner per år i extra kostnader, förutom att investeringar i storleksklassen nära 1 miljard – som genomfördes då gasolen var helt skattefri för blott ett drygt år sedan – skulle bli av tvivelaktigt värde.

3. Planer föreligger på att slopa rådande exportförbud på skrot. Om vår omvärld – och då inte minst våra grannländer Finland och Norge – samtidigt gjorde detta vore åtgärden konkurrensneutral och helt acceptabel. Men att ensidigt slopa skrotexportförbudet skulle kosta den helt på skrot baserade stålindustrin i Bergslagen ungefär en kvarts miljard kronor per år och är därmed ett typexempel på en åtgärd som ej ensidigt bör genomföras.

4. I högre grad än något annat lands stålindustri är vår svenska inriktad på export. Denna hindras i dag fortfarande – särskilt i fråga om rostfritt och höglegerat stål – av avsevärda tullar, även i industriländerna. Det är därför värdefullt om statsmakterna kan bidra till att minska handelshindren på stålområdet, vilket kan bli aktuellt i den rond av förhandlingar som nu förestår inom GATT. Statsrådet Hellströms insatser på området är värda en eloge!

5. Löntagarfonderna drar i dag avsevärda belopp från Bergslagen, men deras satsningar sker sällan där. Det var ett olyckligt beslut för en region där medlen borde behållits för egna behov.

Om vi är överens om att Bergslagen behöver en ny industristruktur, kommer frågan upp hur denna skall åstadkommas. Efter att förut endast ha givit "utredningspengar" till området har regeringen nu i en proposition föreslagit att 425 miljoner skall satsas på Bergslagen under en treårsperiod, vartill bör läggas ordinarie anslag till de berörda sex länens länsstyrelser och utvecklingsfonder samt medel som satsats av privata företag i ett antal investmentbolag.

Men all respekt för uppläggningsen av denna Bergslagssatsning måste man ändå konstatera att den är orimligt liten om den jämförs med de åtaganden statsmakterna gjort i varvskrisernas städer – Landskrona, Uddevalla och Malmö. Dessa orter har ju ett förnämligt läge "på Sveriges framsida" och borde därför kunna lösa sina problem med mindre statliga stödåtgärder än vad som erfordras i den geografiskt, administrativt och klimatologiskt mycket sämre belägna Bergslagsregionen. Om satsningar där kräver mer pengar borde dessa i budgetbesparingssyfte kunna tas från regioner som, sedan länge eller i stor skala fått proportionsvis mycket större anslag än Bergslagen!

Stor enighet råder – både i propositionerna och i många motioner – om att infrastrukturen i Bergslagsregionen måste utbyggas och förbättras för att underlätta tillkomsten av en ny industristruktur. Vägar, järnvägar, flygförbindelser, naturgasledningar, telekommunikationer och inre vattenvägar i Mälaren och Vänern måste inte bara finnas utan också ge så snabb och tät service som det moderna samhället kräver i den avancerade teknikens tidevarv. Men det vore fel att uppta kammarens tid med frågor som så utförligt behandlats av andra!

Utbildning och teknikspridning, lokalt förankrad genom förläggning av skolor, högskolor och universitet inom eller i omedelbar anslutning till Bergslagen, är av vital betydelse för åstadkommande av en ny industristruktur. Vikten av att Bergslagens tekniska högskola kommer till stånd i Borlänge enligt de planer som upprättats i samråd med Uppsala universitet kan inte nog understrykas. Bergskolan i Filipstad är en värdefull resurs, med förnämlig utrustning på det materialtekniska området. Med litet mer pengar till personal kan denna skola göra stora insatser både för östra Värmland och för hela Bergslagen!

En god infrastruktur och tillgång till lämpliga skolor är nödvändiga förutsättningar för strukturomvandlingen i Bergslagen – men därtill behövs tillgång till duktiga, välutbildade entreprenörer med verklig framåtanda. Utan sådana finns inga möjligheter att på administrativ väg kommendera fram nya företag inom branscher som ofta ej finns i regionen förut. En av den föreslagna Bergslagsdelegationens viktigaste uppgifter borde därför bli att systematiskt organisera en omfattande utbildning av blivande företagsledare. Detta innebär inte alls att någon ny skola behövs – skolor och kurser finns det gott om! Men lämpliga kandidater måste lockas att gå igenom dem, och att fullfölja den utbildning de påbörjat.

Den centrala frågan blir slutligen med vilka metoder skapandet av nya företag skall uppmuntras och stödjas inom Bergslagsregionen. I flera olika motioner har folkpartiet därvid hävdad att generella stödåtgärder är bättre än i viss mån godtyckliga selektiva stöd. Vi har därför efterlyst en reduktion av

arbetsgivaravgifterna och de sociala avgifterna för nya eller expanderande företag i regionen, varvid dess värre viss kontroll måste ske av att sådana eftergifter medges endast genuint nya företag eller företag som verkligen nyanställt personal. Det stöd i form av 10 % nedsättning av avgifterna som i dag utgår i Norrbotten är slösaktigt och i orter som Luleå och Piteå knappast nödvändigt. Med vårt förslag skulle avgiftsnedsättningarna riktas enbart till nya och expanderande företag, vilket dels gör dem effektivare, dels minskar kostnaderna för statsmakterna.

Den ofta kapitalintensiva utrustning som erfordras inom nya, högteknologiska förslag innebär dock att generella stödåtgärder måste kompletteras med "mjuka" lånemöjligheter. I regeringens proposition anses en permanentad Bergslagsdelegation vara ett lämpligt organ för att fördela sådana lån. I folkpartiets Bergslagsmotion har Bergslagsdelegationen tilldelats en samordnande och rådgivande roll. Själva beviljandet av lån – och i vissa fall stöd – skall, har vi förutsatt, ligga kvar hos länsstyrelserna och utvecklingsfonderna i de sex berörda länen. I linje härmed har folkpartiet yrkat på att länsanslaget skall ökas med 100 milj. kr. Vi ställer oss tveksamma till att ge Bergslagsdelegationen egen utlåningsrätt – detta kan leda till ökad byråkrati och till viss administrativ oreda på grund av att alltför många instanser har rätt att låna ut pengar till samma låntagare för samma ändamål.

Det finns inga hopplösa situationer, bara hopplösa människor! Om vi i Bergslagen får den uppbackning som nu diskuterats finns det förvisso många områden inom vilka goda satsningar kan göras i framtiden för att ge oss en ny industristruktur. Låt mig nämna några:

1. Elektronik, ofta kombinerad med finmekanik.
2. Dataföretag vilka med det moderna telenätets hjälp kan lokaliseras även till glesbygden.
3. Mineralletning, ledande till både små- och storskalig gruvdrift.
4. Vattenbruk med produktion av fisk och kräftor. Varför skall Sverige importera kräftor för 100 miljoner om året?
5. Byggande av minikraftverk i befintliga dammlägen.
6. Tillverkning av fastbränsle av skogsavfall, torv och eventuellt även av energiskog.
7. Kvalificerad satsning på turism, med för regionen gemensam marknadsföring inom och utom Sverige.
8. Utnyttjande av överblivna sjukvårdsinrättningar till specialistsjukvård åt hela landet eller till vård av utlänningar.
9. Odling och förädling av svamp och bär.
10. Satsning på hantverk, uppbackad av ett återinfört lärlingssystem.
11. Satsning på och uppmuntran av deltidsjordbruk utan vilket glesbygden löper risk att avfolkas.

Herr talman! Optimism och framåtanda behövs för att lyckas med det jag uppräknat. Den av kalla, internationella marknadsvindar karakteriserade verkligheten är därvid det största hindret. Vi politiker har all anledning att i bästa samarbete hjälpa Bergslagen till en ny industristruktur som skall komplettera den i dag sviktande industriella ryggrad som järnhanteringen dock fortfarande utgör i regionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till folkpartiets reservationer beträffande regionalpolitiken.

**Anf. 147 KARL BOO (c):**

Herr talman! "Bergslagen förblöder". Detta sedan 1960-talet smått klassiska uttryck för Dalarna kan nu med eftertryck användas för Bergslagen och Bergslagslänen. Den statistik som bifogas utskottets utlåtande talar i detta fall sitt tydliga språk. Under senare år har flyttlassen ut från Bergslagen ökat i synnerligen oroande takt, och folkminskningen är stor i många kommuner. Prognoser tyder på att denna utveckling kommer att accentueras om inte omedelbara åtgärder vidtas.

Det nästan tragiska är att det, som alltid, i första hand är ungdomarna som flyttar på grund av brist på arbete efter avslutad skolgång. I vissa kommuner är det nära 50 % av ungdomarna som flyttar omedelbart efter genomgången gymnasieskola.

Vad som nu måste komma till är samlade, kraftfulla åtgärder – och snara åtgärder, annars kan det vara för sent. Det är ju inte bara människor i bygder som uttunnas som kommer i kläm. Även de som dras till utvecklingen i storstadsområdet får ofta problem. Bostads- och miljöproblemen ökar, och kulturmönstret för den enskilde kan skapa oro och otrygghet. Mot denna bakgrund är det illa att de senaste årens regionalpolitik varit så svag att obalansen mellan och också inom regioner har ökat.

Denna ökade obalans, genom en allt snabbare strukturomvandling, har hårt drabbat Bergslagen och Bergslagslänen. Kommunerna i Bergslagen har sedan gammalt varit uppbyggda kring en stor och ofta dominerande industri. Det är ju just dessa företag som drabbats av strukturförändringar, strukturrationaliseringar och i många fall nedläggningar. Statsmakterna var inte observanta tillräckligt tidigt på vad som komma skulle.

Genom socialdemokraternas tidigare starka satsning på storföretagen då flyttningsprocessen hade sin grund, alltså redan på 1960-talet och i början av 1970-talet, inleddes centraliseringen.

Centern fick länge kämpa för en aktiv lokaliserings- och senare regionalpolitik och en satsning på de mindre företagen. Det är ju ingen tvekan om att Bergslagens räddning är en utveckling av den mindre företagsamheten, som har en given plats vid sidan av de större företagen. Politiken måste starkt inriktas på att stimulera de små och medelstora företagen och skapa goda förutsättningar för dessa.

Vad skall nu göras? I dagarna gör LO-chefen Stig Malm en "eriksgata" i Bergslagskommunerna. Enligt pressuppgifter har han inhämtat råd av förre finansministern Gunnar Sträng om hur han skall "tala" med de stora företagen för att få dem att satsa på Bergslagen. Inte vet jag vad Gunnar Sträng gav för råd, men tanken att inhämta råd var självfallet bra.

Nu tror jag inte att det löser några problem att vifta med tvångsåtgärder, som Stig Malm gör. Det finns säkert andra åtgärder som är mera verkningsfulla. Men jag delar uppfattningen att de stora företagen och särskilt de multinationella företagen borde känna större ansvar för ersättningssysselsättningar vid rationaliseringar och personalneddragningar. I många fall har vi verkligen anledning att vara kritiska. Jag tycker att det är nödvändigt att

främja en positiv utveckling i deras tankevärld när det gäller att skapa ersättningssystem. sättnings.

Det är ändå basnäringarna som Bergslagskommunernas människor i stor utsträckning skall ha som grund också i framtiden. Därför måste alla åtgärder vidtas som kan främja dessa näringars utveckling och framtid. Då tänker jag inte bara på den industriella sektorn utan också på de areella näringarna, skogs- och jordbruket, liksom turismen.

Samhällets insatser måste i första hand inriktas på att skapa bättre och så långt möjligt lika förutsättningar mellan olika regioner. Här måste ett helt batteri av insatser till. Den redovisning som centerens företrädare har gjort tidigare under debatten vill jag instämma i, och jag skall inte upprepa de många centerförslag vars genomförande skulle bidra till en positiv utveckling.

Det paket på 425 milj. kr. under en treårsperiod som regeringen och nu utskottets majoritet presenterar för riksdagen är alldeles otillräckligt. I motion 480 har vi representanter för centern från Kopparbergs, Västmanlands, Örebro och Värmlands län krävt en effektivare satsning.

Det finns vissa inslag i paketet som är positiva på längre sikt, det skall inte förnekas. Detta gäller särskilt insatserna för forskning och utbildning. Att utveckla högskoleverksamheten inom regionen är en bra satsning för framtiden. De mindre högskolorna har en alldeles särskild möjlighet att anpassa sin utbildning till företagen i området. Detta är viktigt, för i dag ropar vissa företag efter högskoleutbildad personal, med utbildning anpassad till deras verksamhet.

Satsningen på teknisk utveckling är en framtidsfråga för icke minst Bergslagslän. Självfallet bör det ske en samverkan där man kompletterar varandra. Det får bara inte bli så att större delen av elektronikutvecklingen och datautvecklingen sker i Stockholmsområdet. Då utarmas glesbygdslännen. Vi behöver faktiskt ett band av tekniska utvecklingscentra i Bergslagen och Norrlands inland.

Kommunikationer är självfallet viktiga för att utveckla företagsamhet och service. De 155 miljoner som anvisas för detta ändamål i Bergslagspaketet är dock till större delen medel som ändå skulle fram. Detta gäller inte minst riksväg 70 förbi Krylbo. Den är planerad och skulle ha byggts även utan Bergslagspaketet. Jag vill också understryka att inlandsbanan självfallet är ett projekt som är av stort intresse och bör återuppbyggas i sin helhet. Den skulle då bli en bra tillgång för industriell utvecklingsverksamhet i Dalarna och Norrlands inland.

I motion 480 yrkar vi att 10 milj. kr. skall anvisas för en bro över Dalälven vid Hovnäs i Avesta kommun. Detta är ett angeläget projekt. Jag vill erinra om att länsstyrelsens styrelse i Kopparbergs län vid planeringen inför sista tioårsperioden beträffande länsanslagen praktiskt taget i sin helhet rekommenderade att denna bro skulle ingå i bygget. Företrädare för alla politiska partier var eniga om detta. Tyvärr upphävde regeringen länsstyrelsens beslut. Det kan hända att man i efterhand försöker reparera den fadäsen. Det var inte bara det att bron inte kan byggas utan pengar. Det var också så, att regeringen upphävde ett beslut som det rådde bred parlamentarisk enighet om i länsstyrelsen, på ett som jag tycker felaktigt sätt gick in och ändrade ett

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

*Regionalpolitiken,  
m. m.*

beslut som lokala och regionala politiker bättre kunde fatta med god kännedom om problemet och dess anknytning.

I vår centermotion i anslutning till Bergslagspaketet yrkar vi på ordentliga höjningar av länsanslagen. Jag skall bara understryka det stora värde som dessa anslag har för att snabbt och på ett bra sätt stimulera utveckling av företag och också startande av nya företag.

I reservation 69 från centerns ledamöter i utskottet finns också tacksägelse för de ökade krav vi i det fallet ställer för de fyra Bergslagslänen.

I motionen som jag nyss refererade till begär vi också att regeringen vidtar åtgärder för att placera in vissa kommuner i stödområde och i vissa fall i ett högre stödområde. För Kopparbergs län föreslår vi att riksdagen beslutar att Avesta, Smedjebacken och Ludvika kommuner under en övergångstid inplaceras i stödområde A och därefter i stödområde B, samt att Hedemora och Gagnefs kommuner inplaceras i stödområde C.

Det skulle, herr talman, vara naturligt att yrka bifall till dessa yrkanden i motionen. Jag skall dock inte komplicera voteringsförfarandet ytterligare i anslutning till arbetsmarknadsutskottets betänkande, utan förutsätter att regeringen verkligen tar ad notam vad i motionen hävdas.

Socialdemokraterna i Dalarna har på hemmaplan krävt mera långtgående insatser än vad regeringens förslag innebär. Regeringens beaktande av centerns krav kanske i någon mån kan göra socialdemokraterna i Dalarna mera trovärdiga på hemmaplan än de blir om de inte får ut någonting av sina mera långtgående krav i förhållande till vad regeringspropositionen innehåller.

Detta är några korta redovisningar inför ett stort och viktigt avgörande. Vi får aldrig glömma bort att bakom besluten och formuleringarna finns människor som av oss politiker kräver en insats för att skapa sysselsättning, god miljö, trygghet och omsorg.

Mot bakgrund av vad jag här sagt yrkar jag bifall till reservationerna nr 43, 47, 50 och 69 i arbetsmarknadsutskottets betänkande.

**Anf. 148 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):**

Herr talman! I propositionen nämns sex län som Bergslagen sträcker sig över, men egentligen kunde man diskutera om inte också några kommuner i Sörmlands län hör dit, eftersom även de är berörda av de problem som är Bergslagens problem. Jag tänker på Oxelösund och Eskilstuna. Jag skall dock avgränsa min diskussion till att gälla de sex regioner som nämns, och de är Värmland, Örebro, Kopparberg, Västmanland och delar av Gävleborg samt Norduppland.

Jag tror att man kan säga att det finns å ena sidan regionala problem, beroende på att Bergslagslänen i sin helhet trängs tillbaka i jämförelse med heta regioner som Stockholmsområdet och de övriga universitetsområdena. Men det finns å andra sidan också inomregionala problem, som mest berör de allra minsta orterna, bruksorterna och enindustriorterna i Bergslagen. De större tätorterna med mera utvecklat näringsliv, utbildningsmöjligheter osv. klarar sig något bättre.

Denna beskrivning av den pågående utvecklingen kan naturligtvis inte tjäna som underlag för någon analys av vilka åtgärder som är nödvändiga,

men jag tycker att det är viktigt, om man vill ha någon grund för en politik för Bergslagen, att man lyfter blicken ett stycke över den kommunkamp som tidvis utbryter mellan kommuner i krisområdet, vilka bjuder över varandra för att få ny sysselsättning.

Jag kan, bara som en parentes, nämna att t. o. m. på gemensamma möten där företrädare för Bergslagskommunerna försöker diskutera sina problem förekommer det att man bjuder över varandra och försöker att få transporter att gå andra vägar, att få en viss hamn utnyttjad i stället för en annan, osv. Arbetet med att lura varandra på jobb är alltså i full gång även på sådana möten.

Vi har också i Västmanlands län sett att man utnyttjar lokaliseringsstöd för att flytta jobb från en kriskommun till en annan. Visserligen har man i efterhand stött på patrull och blivit dömd att betala tillbaka pengar, men då är industrin redan flyttad och jobben förlorade. Det pågår många samvetslösa försök att utnyttja kommuner i kris, att spela ut dem mot varandra och att dra största möjliga nytta av krisen samtidigt som man lever i den.

Det skulle vara intressant att göra en genomgång av hur många bubblor som blåsts upp och spruckit. Hur många gånger har inte kommunala företrädare uttalat att det skall bli nya jobb i samband med att företagare startat en verksamhet med ett litet antal anställda. Företagaren kan i sådana fall utlova att det om ett år skall bli mångdubbelt flera, men när året är till ända är det i stället nedläggning på gång. Många kommunalrådsdrömmar har gått i kras under den här krisperioden.

Vilka är då grundorsakerna till Bergslagskrisen? Orsakerna står ytterst att finna i den kapitalistiska ekonomins inneboende drivkrafter, där strävan till vinstmaximering utan social hänsyn, monopolisering, sammanslagningar, stordrift och effektiviseringar härskar. I nästa steg – den fas som vi nu i vår ekonomi börjar komma in i – kommer en ytterligare specialisering och internationalisering av produktionen på övernationell basis. Om Sverige kläms i de stora internationella sammanhangen, kläms naturligtvis de utsatta regionerna i det utsatta Sverige ännu mera. Det ligger i sakens natur. Därför är Bergslagen i dag ett problem.

I Bergslagens historia finns det många exempel på kriser och förändringar i samband med produktivkrafternas utveckling, som naturligtvis är helt nyttig och nödvändig. Vid mängder av gruvor har driften upphört, hyttor har lagts ned till förmån för större och effektivare produktion och ny teknik har, naturligtvis, ersatt äldre teknik. Men det finns också exempel på motsatsen, då man ökat förädlingen av råvaran och tagit hem arbetstillfällena med ökad sysselsättning som följd. När hamrarna byggdes upp efter vattendragen som löper från Bergslagens inre och ner mot exporthamnarna vid Mälaren och Hjälmaren skapades många nya jobb, som togs från det tidigare förädlingsledet i utlandet. Det finns anledning att se litet grand på den historiska utvecklingen för att finna lösningen på dagens problem. Det är sällan som något som man tycker sig ha kommit på som något helt nytt verkligen också är det. Det brukar finnas paralleller i den historiska utvecklingen.

Vad som hänt under det senaste decenniet, då den nya fasen i stålkrisen brutit fram och drabbat Bergslagen så hårt, är att storfinansen med statens hjälp och ekonomiska bistånd har kunnat lägga ned produktion utan att

skapa ersättningsarbetstillfällen. Stat och storfinans går ju nu enligt de nya ekonomisk-politiska strategierna hand i hand för att segra i den internationella exporttävlan som har blivit regeringens ledande tema. En sådan politik, där man ger bistånd och efterskänker lån i samband med att verksamheter läggs ner, har beskrivits som insatser för Bergslagen, trots att den endast medfört centraliseringar, ägarförändringar i den kapitalistiska maktkampen och förlorade arbetstillfällen.

Vad som också är nytt är att den offentliga sektorn inte ges möjlighet att utvecklas så som den borde för att kunna suga upp arbetskraft som ställts utanför industrin. Det har den i stor utsträckning kunnat göra tidigare, men nu är det högsta ekonomiska visdom att begränsa tillväxten i den gemensamma sektorn, trots att den har mängder av nyttiga funktioner som måste utvecklas.

Detta bör man komma ihåg när man diskuterar den gemensamma sektorn. Just i Bergslagen är nämligen denna sedan tidigare mindre utvecklad än i landet i övrigt. Om man som jämförelsetal tar genomsnittet i landet, kan man konstatera att den gemensamma sektorn i Bergslagslänen inte är lika stor som på andra håll.

Både borgerliga och socialdemokratiska regeringar har, kanske mot bättre vetande, förklarat för allmogen att storfinansens skall ta sitt ekonomiska och sociala ansvar, vilket den som bekant inte har gjort. Några tvingande medel från regeringens sida har inte använts, utan regeringen har undan för undan övergått till s. k. paketpolitik, dvs. att man i vackra omslagpapper presenterar ett relativt billigt innehåll, som inte alls motsvarar de förväntningar som ställs i Bergslagen. Där finns faktiskt ett rikt mått av förväntningar.

Jag kan i sammanhanget inte låta bli att peka på den enorma tilltro som fanns inför 1982 års val bland de socialdemokratiska valarbetarna och bland de människor man mötte ute i valkampanjen. Då tänkte man, att om vi nu får en socialdemokratisk regering och dessutom får löntagarfonder, då skall det ordna sig, då skall det bli jobb i Bergslagen och då skall det bli andra bullar än borgarpolitiken. Så var tongångarna – jag mötte det dagligen i debatterna.

Ja, nu har vi en regering som stödjer sig på arbetarklassens röster, och nu har vi löntagarfonder. Enligt regeringen går det bättre än någonsin för landets ekonomi. Det är bara det att Bergslagsproblemen består och blir om möjligt ännu värre.

Undan för undan kommer det besked om nya nedläggningar. Storfinansens tar fortfarande inte sitt ansvar, och regeringen ingriper inte. Tvärtom avser regeringen att lätta på valutaregleringen så att bolagen skall kunna få ännu större möjligheter än tidigare att använda sina samlade rikedomar i investeringar utomlands i stället för att tvinga dem att investera i Bergslagen och i stället för att använda fonderna så att det skulle kunna ge jobb i Bergslagen.

Både vänsterpartiet kommunisterna och Landsorganisationen har lagt fram förslag om en investeringsstyrning för att man skall kunna utnyttja de enormt stora likviditeterna för att skapa jobb i Bergslagen. Men regeringen har tydligen inte kommit i närheten av sådana tankar. För regeringen är den ekonomiska politikens främsta uppgift att underlätta för kapitalet.

Vi har i motioner krävt program för varje län för att få i gång

sysselsättningen, skapa framtidstro och ge människor möjlighet att leva och bo i bruksorterna i Bergslagen. Vi tror att man kan göra väldigt stora sociala och samhällsekonomiska vinster med en sådan politik. I stället för att tvinga äldre kvar i arbetslöshet och i stället för att ha en alltför stor kostym vad gäller den offentliga servicen och därmed tomma lägenheter och stigande kommunalekonomiska problem, samtidigt som ungdomen tvingas flytta till de heta regionerna och bjuda över varandra för att få en bostad, vore det bättre att verkligen satsa i Bergslagen och att styra investeringarna dit så att människor kan leva och utvecklas där och bygga på det som faktiskt finns.

I Stockholm är det slagsmål om bostäder som hyrs ut i andra och tredje hand till fantastiska priser. I Hallstahammar, en av de mest utsatta orterna, river man hundratals lägenheter som står tomma därför att det inte finns något jobb på orten. Där har man levt med det här lägenhetsöverskottet under ganska lång tid, eftersom bostäderna var byggda på industrins drömmar om hur utvecklingen skulle bli.

Kommuner och enskilda tvingas till ekonomiskt vansinne. Storfinansen ökar sina vinster och skapar likviditeter som bränner i fickorna därför att den inget hellre vill än investera utomlands.

Vi har i olika motioner lagt fram förslag och program för Bergslagen. Vi tycker att det behövs rejäla statliga industrisatsningar för att vända utvecklingen. Regionen är rik på energi och råvaror, och ett månghundraårigt kunnande finns fortfarande kvar, trots att stålindustrins anställda i stor utsträckning har körts på porten.

Nya energisatsningar kan vara väldigt fruktsamma i den här regionen. Vi har propagerat för naturgasledning genom regionen. Jag hörde att folktopisterna gjorde detsamma. Naturligtvis skulle sådana infrastrukturella satsningar vara enormt värdefulla när det gäller att locka företag och produktion till regionen.

Utbildningssatsningar, som nämnts av många talare, är naturligtvis oerhört viktiga. Men man får passa sig så att universiteten inte blir avdelningar till storföretagen, utan att det finns ett bredare kursutbud och att man kan studera något annat än det speciella företaget på orten faktiskt dikterar. Det finns en tendens till kursanpassning, vilket inte är riktigt bra. De humanistiska ämnena kommer vid sidan i en sådan utveckling.

Vi menar att Bergslagskommuner som drabbats mycket hårt av utvecklingen – de flesta av dem dras med stor arbetslöshet och kommunalekonomiska problem – borde få ett riktat stöd för att klara sysselsättningen. Det måste bli styrningar till Bergslagen. Löntagarfonderna borde användas för att skapa jobb i stället för att spekulera på börsen med. Där delar jag den borgerliga kritiken av löntagarfonderna. Inte skapar de några jobb i den här regionen. De måste ha en helt annan inriktning. Men jag menar att fonderna skall utvecklas, inte avvecklas. Att avveckla fonderna skulle inte ge någonting. Det skulle bara göra att de pengar som går till fonderna stannade i företagen. Det är inte pengar företagen saknar för att skapa nya jobb. Det vore intressant att få hesked i den här debatten i första hand av Björn Körlof och socialdemokraterna i andra hand. Vad tror Björn Körlof det är som hindrar företagen att ta sitt ansvar att investera i Bergslagen? Inte är det brist på pengar. Björn Körlof sade att 700 miljoner dragits från Bergslagen på två år.

Vi vet att det ligger 190 miljarder kronor i likviditet i företagen i dag i landet. Det är inte avsaknaden av ekonomiska medel som är problemet, eller hur?

Socialdemokraterna kan man fråga: Vad är det som hindrar regeringen att föra en konkret arbetsskapande investeringspolitik i Bergslagen? Varför törs man inte ta i med storfinansen och säga att den får lov att investera i regionen? Man kunde säga att regeringen dikterar investeringar så att regionen kan utvecklas och att regeringen inte tänker bevilja några utlandsinvesteringar så länge det inte investeras här hemma i första hand. Varför törs man inte ta strid med storfinansen om utvecklingen av den här regionen utan tvingas falla undan, sopa igen spåren och försöka ordna till med diverse paket som skall släta över utvecklingen? Det är en helt tandlös och handfallen politik inför storfinansen som ni aldrig skulle våga gå ut till väljarna med om det gällde val i dag. Det skulle ni kalla för sysselsättningspaket eller någonting annat.

Det är en tröst för en kommunist att när vi nu väckt vår ekonomiska motion om indragningar av likviditeter som skall kunna styras för att utveckla regionen, så presenterar LO ett liknande förslag. Det känns bra att delar av arbetarrörelsen är inne på samma tankar. Om man får tro de tidningsreferat som gjorts från en presskonferens i Norberg, som också är en kriskommun, säger LO-ledningen att företagen vadar till axlar i pengarna som det är på tiden att använda för investeringar i Bergslagen. Man nämner också likviditetsindragningar som en möjlighet. Det är en mycket bra politik. Den finns representerad i vpk-motioner, som behandlas här. Därför finns det all anledning att stödja den politiken.

Herr talman! Jag har inte berört de borgerliga partiernas politik särskilt mycket. De hade chansen att visa vad de vill med Bergslagen under den tid då de hade regeringsmakten. Då hade vi ett förstadium till den här krisen. Då var det handelsstålsindustrin som var på tapeten. Nu är det specialstålet som haft det värst på sista tiden. Kriserna går liksom i förädlingskedjan framåt. Nästa gång är det naturligtvis verkstadsindustrin som drabbas.

Att jag inte begär någonting från de borgerliga partierna beror på att deras politik är så förvillande lik den socialdemokratiska. Det finns egentligen ingen artskillnad. Möjligen en gradskillnad kan man analysera fram med ett mycket fint såll. Annars är det i princip samma politik. I den ekonomiska politiken i dagarna faller åtminstone mittenpartierna regeringen om halsen och tycker att nu har regeringen äntligen gjort precis så som de vill. Jag tror inte det är så mycket att vänta av de borgerliga partierna. Jag måste ändå säga att det finns en del förslag från borgerliga riksdagsledamöter som är värda att beaktas. Det är ganska bra förslag faktiskt om de genomfördes. De förslagen finns medtagna i kommunistiska reservationer. Så ni borgare som har motionerat har chansen att stödja era förslag genom att stödja kommunistiska reservationer på några punkter. Ni kan se att det finns ett och annat yrkande om bifall till sådant som ni alldeles nyligen talat för.

Sedan skall jag säga något om motioner som speciellt handlar om mitt eget län, Västmanlands län. Där har jag ställt några yrkanden som gäller Hallstahammars kommuns inplacering i stödområde. Jag har ställt även andra yrkanden. Nu anser regeringen att behovet är tillgodosett genom att man temporärt placerat in kommunen i stödområde C. Jag tycker inte det.

Man skall placera in eller inte placera in. Temporärt, vad är det för någonting? Man måste ju ändå omvärdera utvecklingen undan för undan. Skulle den ekonomiska utvecklingen och utvecklingen i näringslivet vända och kommunerna få det bättre, skall de naturligtvis plockas ur stödområdet. Skulle de däremot få det sämre måste de flyttas upp. Det finns alltså ingen anledning att ta till några temporära lösningar. Det är viktigt att alla kommuner behandlas så likartat som möjligt.

Detsamma gäller motionsförslag från socialdemokrater om att flytta Fagersta, Norberg och Skinnskatteberg till stödområde B. Vi har funnit anledning att stödja alla dessa förslag, så de finns med i reservationer som vi kommer att rösta för, och jag hoppas att de som har motionerat också gör det.

I övrigt vill jag hänvisa till våra reservationer 40, 45, 54 och 55. Jag yrkar bifall till dem. Jag tycker inte att det svar som utskottet har givit angående utvecklingen i Bergslagen med hänvisning till paketen och den allmänna ekonomiska utvecklingen är tillräckligt för att få en ändring till stånd.

**Anf. 149 GUSTAV PERSSON (s):**

Herr talman! Bergslagen har drabbats hårt av strukturkriser under 1970- och 1980-talen. Det är främst inom våra basnäringar gruv- och stålindustrin samt skogen.

Problemen berör mer än 20 mellansvenska kommuner i ett brett bälte från östra Värmland till Norduppland. Sex olika län är involverade i denna omdaningsprocess. Befolkningen i de berörda kommunerna minskade under åren 1976–1985 med 25 000 personer, vilket motsvarar drygt 6 %. Under tiden 1976–1983 minskade arbetstillfällena inom industrin med över 18 000, en nedgång med ca 25 %. Arbetslösheten är också högre än riksgenomsnittet.

Utöver detta vet vi att flera av de stora företagen i Bergslagen planerar ytterligare neddragningar, både inom stålindustrin och i skogssektorn.

Under senare år har därför Bergslagen tillhört ett prioriterat område när det gäller olika samhällsinsatser i form av industri-, regional- och arbetsmarknadspolitik men även inom andra politikområden.

I två olika omgångar har Bergslagsprogram framtagits. Det första presenterades i samband med besluten om stålindustrins rostfria sektor. Det andra har lagts fram i samband med tilläggsbudgeten i proposition 1985/86:125.

Strategin för att vända utvecklingen i Bergslagen kan sammanfattas i sex huvudpunkter:

1. Akuta sysselsättningspolitiska insatser.
2. Industripolitiska åtgärder för att utveckla basindustrierna.
3. Resurser för ny sysselsättning.
4. Åtgärder för att förstärka utbildning och teknisk utveckling.
5. Långsiktigt idé- och uppbyggnadsarbete för förnyelse av näringslivet.
6. En förbättring av infrastrukturen.

Specialståluppgårelsen, rekonstruktionen av Bofors/Kilsta och Björneborg är viktiga insatser för basindustrin.

Bergslagskommunerna har inplacerats i stödområden vilket har förbättrat

deras konkurrenskraft. Länsanslagen har höjts för att stödja olika utvecklingsprojekt, främst inom näringslivet.

Utvecklingsfonderna disponerar cirka en halv miljard kronor för insatser i mindre företag, och ca 250 milj. kr. är tillgängliga för nya insatser.

I samband med rekonstruktionerna av specialstålsföretagen avsatte de privata ägarna bl. a. riskkapital i ny industriell verksamhet – till Bruksinvest 100 milj. kr och till Boforsstiftelsen 25 milj. kr.

I syfte att arbeta med det långsiktiga idé- och uppbyggnadsarbetet tillsattes Bergslagsdelegationen, som tillsammans med SIND och STU har till uppgift att utveckla industrin m. m. i Bergslagen.

Bergslagsdelegationen har koncentrerat sin verksamhet på tre områden:

1. Näringslivsfrämjande åtgärder, t. ex. tekniska utvecklingscentra, utbildning, transporter och energi.
2. Utveckling av befintliga företag, t. ex. produktivitets- och exportfrämjande åtgärder, transporter och energi.
3. Nyetableringar, t. ex. omlokalisering, starta-eget-utbildning och liknande.

Herr talman! Jag har bara med några exempel velat redovisa några åtgärder som vidtagits och som markant har höjt aktiviteten i utvecklings- och rekonstruktionsarbetet i Bergslagen.

Inte desto mindre är fortsatta kraftfulla åtgärder nödvändiga. Utskottet konstaterar att problemen i regionen har ackumulerats under en lång följd av år.

Regeringen föreslår därför ett nytt treårigt åtgärdsprogram till en sammanlagd kostnad av 425 milj. kr. Det innebär i korthet följande.

Bergslagsdelegationen får förstärkta kansliresurser motsvarande tre heltidstjänster och förstärkta projekt- och genomförandemedel med 53 milj. kr.

Till företagsutveckling anvisas 68 milj. kr. Medlen skall användas till företagsutvecklande insatser, utvecklingskapital och industrilokaler.

Forskning och utveckling samt utbildning får 84 milj. kr. Avsikten är att ta fram ett materialforskningsprogram, utveckla teknikcentra samt satsa på gymnasie- och högskoleutbildning, framför allt på det tekniska och ekonomiska området.

Insatserna syftar till att öka teknikspridningen över hela Bergslagen. Medel skall också gå till Uppsala högskoleregion för att i samarbete med Uppsala universitet samt högskolorna i Örebro, Sandviken och Borlänge skapa projektet Bergslagens tekniska högskola. Samarbete skall även ske med högskolan i Karlstad och Göteborgs högskoleregion.

Utskottet ser detta som en resursmobilisering och en bred samverkan inom de aktuella ämnesområdena. Det gäller framför allt inom materialkunskapsområdet, där Uppsala universitet har hög kompetens och där Bergslagen sedan långt tillbaka har ett stort materialkunnande. Detta samarbete mellan forskning, utbildning och näringsliv bör kunna bli mycket framgångsrikt. Ett av Bergslagens stora problem i dag är ju att man har för litet forsknings-, utvecklings- och utbildningsmöjligheter. Därför är dessa insatser viktiga.

Regeringens åtgärdsprogram innefattar också ytterligare insatser på det arbetsmarknadspolitiska området med 65 milj. kr. Arbetsmarknadsutbildningen inriktas mot teknik.

De sysselsättningsskapande åtgärderna avser att ge stöd åt arbetslösa och samtidigt medverka till utveckling av nya produkter och verksamheter. Ca 1 200 personer beräknas få utbildning genom de extra insatserna.

Slutligen satsas 155 milj. kr. på att förbättra infrastrukturen i form av utbyggt vägnät och förbättring av järnvägstrafiken.

Herr talman! När det gäller reservationerna berör 13 stycken Bergslagsavsnittet. Jag övergår nu till att behandla dem.

Moderaterna talar i sina motioner och reservationer som vanligt om en tillväxtorienterad politik när det gäller regionalpolitiken. Släpp marknadskrafterna fria så ordnar det sig, menar man tydligen.

Erfarenheten har emellertid visat att detta inte löser de regionala obalanserna. Skälen till att vi utvecklade en aktiv regionalpolitik i början av 1960-talet var just att de fria marknadskrafterna skapade stora obalanser. Under 1980-talet har vi på nytt fått uppleva detta i form av ökade obalanser under en högkonjunktur när de fria marknadskrafterna får expandera.

Det finns således inget som talar för att ökad frihet för marknadskrafterna skulle minska obalanserna. Det är precis tvärtom. De regionala obalanserna ökar utan en aktiv regionalpolitik. Dessutom förordar moderaterna en kraftig minskning av den offentliga sektorn och ökad privatisering, vilket skulle ytterligare förvärra den regionala obalansen.

När det gäller de konkreta förslagen i Bergslagsavsnittet avstyrker man ökade insatser till Bergslagsdelegationen. Det hela bör enligt moderaterna klaras på länsnivå. Industrielokaler bör uppföras och drivas i privat regi. Förslaget till anslag till forskning, utveckling och utbildning avstyrks med motiveringen att underlaget är för knapphändigt och att regeringen bör komma tillbaka med ett nytt förslag.

Vad skall man säga om dessa reservationer? Den politiska målsättningen är klar. Moderaterna vill inte att samhället skall göra några större insatser. Marknadskrafterna skall klara svårigheterna. Men erfarenheten säger oss att människorna i Bergslagen kommer att fara illa om vi arbetar på det sättet. Många människor har redan nu svårt att klara jobb och försörjning, och med moderaternas förslag till lösningar får de det än värre.

Avlövar man Bergslagsdelegationen, förlorar vi samordningen mellan länen. Länsgränserna kan som bekant ibland vara hindrande för rationella lösningar.

Moderaterna vill inte heller ge anslag till forskning, utveckling och utbildning. Skälet sägs vara, som jag nyss anförde, att förslaget är för knapphändigt. Vad blir resultatet av dessa åtgärder? Jo, bara en fördröjning och en försvagning av samhällets insatser.

Centerpartiets reservationer går i en helt annan riktning. Centern hävdar att insatserna är otillräckliga och ställer krav på bättre samordning av insatserna och på att man skall bryta koncentrationsutvecklingen, utveckla småskaliga lösningar och sänka socialavgifterna för småföretagare.

Till detta har jag två kommentarer.

För det första: Ambitionen är det inget fel på, men jag frågar mig varför centern inte genomförde dessa förslag när man själv hade ansvaret för regionalpolitiken i det här landet.

För det andra: Moderaterna tycks ha en rent motsatt uppfattning av hur

regionalpolitiken skall skötas. Det är kanske förklaringen till att det inte blev så mycket av centerns regionalpolitiska insatser under den borgerliga regeringsperioden.

Det kan således konstateras att borgerligheten inte har något samlat alternativ till socialdemokraternas regionalpolitik.

Jag tror att centerns företrädare är på det klara med detta, eftersom de i slutet av reservation nr 43 ändå tillstyrker grunddragen i den nu föreliggande propositionen.

När det gäller forsknings-, utvecklings- och utbildningsdelen hävdar centern i sin reservation att anslagssumman som helhet skall gå till de små högskolorna i regionen och att Uppsala universitet skall bidra utan att få några medel.

Om vi skall misslyckas med en satsning på Bergslagens tekniska högskola, skall vi förfara så som centern förordar i sin reservation. Uppsala universitet förfogar över mycket avancerade kunskaper när det gäller materialforskning. Man behöver bara nämna professor Siegbahn, som för några år sedan fick nobelpriset just för forskningsinsatser som har nära anknytning till materialkunskap. Dessa och andra kunskaper är viktiga för utvecklingen av industrin i Bergslagen.

Om man begär att företrädare för universitet utan ersättning skall medverka, exempelvis som konsulter eller på annat sätt, måste Uppsala universitet stå för dessa kostnader från sitt anslag. Eftersom vi över partigränserna är överens om att prioritera forskningen, och särskilt forskningen på det område som det nu rör sig om, förefaller det märkligt att vi här skulle handla i rakt motsatt riktning, dvs. dra bort resurser från forskning och utbildning vid ett av vårt lands bästa universitet när det gäller naturvetenskaplig forskning.

I vpk:s motion hävdas att åtgärderna är otillräckliga för att man skall kunna häva den negativa utvecklingen i Bergslagen. Vpk vill ha insatser för en bättre infrastruktur, förbud mot avskedande vid större företag och riktat stöd för att hålla sysselsättningen uppe. Vpk föreslår också att löntagarfonderna skall få en ny roll i regionalpolitiken med krav på att skapa 1 000 nya arbetstillfällen, att Statsföretag skall ges en annan roll och att ett miljardpaket för sysselsättningen skall tas fram.

Vpk:s motioner och reservationer är som oftast en allmän önskelista på insatser men föga preciserade, vilket är att beklaga. Det är mer fråga om allmänna målsättningar än konkreta förslag.

Sammanfattningsvis, herr talman, anser utskottet att de av regeringen framlagda förslagen är väl avvägda. Utvecklingen måste dock följas ingående och fortlöpande. Utskottet utgår från att regeringen återkommer till riksdagen, om det skulle finnas behov av insatser utöver de nu föreslagna.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till arbetsmarknadsutskottets hemställan i dess betänkande 1985/86:13 i berörda delar och avslag på reservationerna 43–55.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

34 § Kammaren åtskildes kl. 23.56.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

*/Gunborg Apelgren*

Prot. 1985/86:149  
22 maj 1986

---

*Regionalpolitiken,  
m. m.*